

V Bruseli 24. 5. 2023
SWD(2023) 625 final

PRACOVNÝ DOKUMENT ÚTVAROV KOMISIE

Správa o krajine 2023 – Slovensko

Sprievodný dokument

Odporúčanie na ODPORÚČANIE RADY,

ktoré sa týka národného programu reforiem Slovenska na rok 2023 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady k programu stability Slovenska na rok 2023

{COM(2023) 625 final}

Európska
komisia

Slovensko

Správa o krajine 2023

PREHĽAD V OBLASTI HOSPODÁRSTVA A ZAMESTNANOSTI

Vyhliadky rastu sú ohrozené globálnym spomalením hospodárstva a štrukturálnymi výzvami

Slovenské hospodárstvo, ktoré je veľmi otvorené, sa z hľadiska hrubého domáceho produktu dostalo späť na úroveň pred pandémie, ale vyhliadky rastu na rok 2023 sú len mierne. Slovensko patrí medzi krajiny s najvyšším podielom vyvážajúcich firiem. Výrobné odvetvie je na Slovensku hlavným motorom rastu, a preto je krajina vzhľadom na vysokú mieru integrácie v globálnych hodnotových reťazcoch citlivá na vonkajšie otrasy. V dôsledku vyšších cien komodít a rýchleho rastu jednotkových nákladov práce navyše poklesla aj nákladová konkurencieschopnosť Slovenska. K makroekonomickej zraniteľnosti na Slovensku prispieva aj rýchlorastúci dlh domácností spojený s vysokými cenami nehnuteľností na bývanie (pozri aj kapitolu 3 *Obmedzenie rastu cien nehnuteľností na bývanie a dlhu domácností*)⁽¹⁾. Očakáva sa, že inflácia začiatkom roka 2023 vyvrcholí a za rok 2023 dosiahne celoročnú úroveň 10,9 %. V roku 2023 by mali infláciu naďalej poháňať ceny potravín, ale predpokladá sa, že neenergetická inflácia bude vo všeobecnosti pretrvávať vzhľadom na vyššie náklady na vstupy a pracovnú silu, ktorej je na trhu nedostatok. Je možné, že jednotkové náklady práce budú rásť aj naďalej. Saldo bežného účtu Slovenska v roku 2022 prudko pokleslo, tak ako vo väčšine ostatných krajín EÚ. Tento pokles zapríčinili najmä vysoké ceny

energie a narušenia dodávateľského reťazca vo vývozných odvetviach. Predpokladá sa, že saldo bežného účtu Slovenska sa bude zlepšovať, no aj naďalej bude vykazovať nezanedbateľný deficit. Tieto zraniteľnosti Slovenska sú posúdené v hĺbkovom preskúmaní.⁽²⁾

Slovensko poľavilo v úsilí o dobehnutie priemeru EÚ, hoci v zelenom a digitálnom hospodárstve je stále priestor na rast.

Slovensko za posledných desať rokov výrazne zaostalo vo svojich snahách o dobehnutie priemeru EÚ v produktivite práce a na rozdiel od priamo porovnateľných krajín (pozri prílohu 12) sa pohybuje na úrovni 74 % (merané v PPS na zamestnanca za rok 2021). Model rastu Slovenska, ktorý spočíva na vývoze a je založený na nízkych nákladoch práce v priemyselnej výrobe, stojí pred výzvami, pretože výroba automobilov, ktorá je veľmi dôležitým odvetvím na Slovensku, čelí štrukturálnym zmenám v automatizácii, pretrvávajúcemu nedostatku komponentov a transformácii na elektromobilitu. O to viac je potrebné, aby sa urýchlili prípravy na zelenú a digitálnu transformáciu.

Aby mohlo Slovensko naplno využiť potenciál zelenej a digitálnej transformácie, musí ešte prekonať viaceré výzvy.

Medzi súčasnými súbormi zručností pracovnej sily a budúcimi potrebami trhu práce je veľký nesúlad. Výdavky na výskum a inovácie sú aj naďalej pomerne nízke (pozri prílohu 11). Napriek vysokej energetickej náročnosti sa do zelenej transformácie, konkrétne do energetickej efektívnosti, energie z obnoviteľných zdrojov a obehového hospodárstva, neinvestuje dostatočne. Zvyšovanie dlhodobého rastu produktivity a konkurencieschopnosti priemyslu si preto vyžaduje prechod na diverzifikovanejšie a environmentálne udržateľnejšie hospodárstvo.

⁽¹⁾ Viac informácií možno nájsť v tematických poznámkach k hĺbkovému preskúmaniu, ktoré sa venujú vývoju na trhu s obytnými nehnuteľnosťami, analýze externej udržateľnosti a rozdielom v inflácii v Európe, ako aj vplyvu inflácie na konkurencieschopnosť

⁽²⁾ Európska komisia (2023), In-Depth Review for Slovakia (Hĺbkové preskúmanie týkajúce sa Slovenska), pracovný dokument útvarov Komisie [COM(2023) 643 final].

Slovensko by tak malo urýchliť transformáciu svojho priemyslu na klimaticky neutrálny priemysel a zvýšiť investície do výrobných kapacít čistých technológií a do rekvalifikácie a zvyšovania úrovne zručností svojej pracovnej sily v oblasti zelených a digitálnych technológií, ako sa stanovuje v priemyselnom pláne Európskej zelenej dohody a akte o emisie neutrálnom priemysle.

Slovenský trh práce sa síce zotavil z pandémie, no zamestnatelnosť a účasť pracovnej sily predstavujú najmä v niektorých regiónoch aj naďalej štrukturálny problém.

Región hlavného mesta je produktívnejší, inovatívnejší a má lepšie pracovné vyhliadky. Vo východnej časti krajiny je naopak mimoriadne vysoká miera nezamestnanosti. Nedostatok pracovných príležitostí v týchto regiónoch, ako aj celkový nedostatok voľných miest v systéme vzdelávania a starostlivosti o deti mladšie ako tri roky sú aj naďalej prekážkami, ktoré bránia vo zvyšovaní počtu pracujúcich žien, resp. žien hľadajúcich prácu, a v prekonávaní rozdielov v odmeňovaní žien a mužov. Nepravá samostatná zárobková činnosť zostáva na Slovensku vážnym problémom. Percentuálny podiel samostatne zárobkovo činných osôb len s jedným klientom alebo dominantným klientom (31,9 %) patrí podľa Eurostatu k najvyšším v EÚ. Nezamestnanosť mladých ľudí sa v roku 2021 pohybovala na úrovni 20,6 %, čo je nad priemerom EÚ (16,6 %). Vysídlené osoby z Ukrajiny, ako aj mnohí Rómovia majú problém s prístupom k základným službám a so začleňovaním do bežného vzdelávania, ako aj s prístupom k cenovo dostupnému bývaniu na veľmi napätom trhu s obvyklými nehnuteľnosťami. To im bráni v účasti na trhu práce (príloha 14). Vyriešenie týchto výziev má kľúčový význam z hľadiska zlepšovania účasti na trhu práce, implementácie Európskeho piliera sociálnych práv a dosiahnutia hlavných cieľov EÚ do roku 2030. Slovensko nevyužíva len podporu z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti (pozri ďalšiu kapitolu), ale aj značný objem prostriedkov z kohéznych fondov EÚ. Tie mu pomáhajú prekonávať regionálne rozdiely, keďže sa vďaka nim podporuje regionálna konvergencia napríklad aj prostredníctvom investícií do zelenej a digitálnej transformácie.

Slovensko však čelí výzvam pri čerpaní veľkého objemu finančných prostriedkov z programového obdobia 2014 – 2020. Navyše sa popritom spúšťa aj nové programové obdobie 2021 – 2027 s celkovými pridelenými prostriedkami vo výške 16 miliárd EUR (príspevok EÚ a vnútroštátne financovanie).

Slovensko síce smeruje k dosiahnutiu cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja, no v niektorých oblastiach musí vynaložiť viac úsilia.

Slovensko pokročilo v plnení cieľov udržateľného rozvoja v oblasti environmentálnej udržateľnosti. Musí však zlepšiť poskytovanie cenovo dostupnej a čistej energie, ako aj prístup k nej (cieľ udržateľného rozvoja 7). Navyše výrazne zaostáva za priemerom EÚ pri plnení cieľa udržateľného rozvoja 12 (zodpovedná výroba a spotreba) a cieľa 13 (ochrana klímy). Slovenské mestá a miestne komunity sa nachádzajú na vrchole rebríčkov EÚ, pokiaľ ide o ich udržateľnosť a kvalitu života z environmentálneho hľadiska (cieľ udržateľného rozvoja 11). Výsledky krajiny pri plnení cieľov udržateľného rozvoja v oblasti spravodlivosti sa zlepšujú, ale pokrok je pomalší ako pri plnení cieľov v oblasti vzdelávania, zdravia a rodovej rovnováhy (ciele udržateľného rozvoja 3, 4 a 5) a krajina je stále pod priemerom EÚ. Podpriemerné výsledky v porovnaní s EÚ dosahuje aj pri väčšine ukazovateľov produktivity a makroekonomickej stability (ciele udržateľného rozvoja 4, 8, 9 a 16; pozri prílohu 1).

Verejné financie čelia výzvam z hľadiska udržateľnosti

Po kríze spôsobenej ochorením COVID-19 sa fiškálna politika v roku 2022 zamerala na zmiernenie vplyvu vysokej inflácie a cien energií. Deficit verejných financií klesol z 5,4 % HDP v roku 2021 na 2,0 % v roku 2022. Rozpočtové príjmy profitovali z prudkého nárastu inflácie a zvýšili sa z 39,4 % HDP v roku 2020 na 40,2 % v roku 2022. Nové opatrenia zavedené na zmiernenie vplyvu vysokých cien energií sa odložili z roka 2022 na rok 2023. Celkové výdavky klesli zo 44,8 % HDP v roku 2020 na 42,3 % v roku 2022. Očakáva sa, že deficit

verejného rozpočtu sa v roku 2023 zvýši na 6,1 % HDP. Za týmto nárastom budú stáť najmä opatrenia zavedené na zmiernenie vplyvov vysokých cien energií, ale aj klesajúce sadzby DPH v niektorých potravinárskych a voľnočasových sektoroch, rodinný balíček vrátane daňového bonusu a vyšších prídavkov na dieťa, zavedenie rodičovského bonusu v rámci dôchodkovej reformy, ako aj opätovné zavedenie obedov pre žiakov zadarmo. Deficit verejného rozpočtu by sa mal podľa očakávaní zmenšiť v roku 2024 na 4,8 % HDP.

Dlh verejnej správy bude počas prognózovaného obdobia opäť rásť. Pomer verejného dlhu k HDP narástol v roku 2021 na historicky najvyššiu úroveň 61,0 %, následne v roku 2022 klesol na 57,8 %, v roku 2023 sa má zvýšiť na úroveň 58,3 % a v roku 2024 na úroveň 58,7 %.

Preskúmania výdavkov verejnej správy prispievajú k ich fiškálnej udržateľnosti. Účelom preskúmania je určiť vhodné úsporné opatrenia, a to prehodnocovaním výdavkových priorít v závislosti od budúcich sociálnych a environmentálnych potrieb. Prípadné legislatívne zmeny, ktoré by obmedzovali rozsah preskúmania výdavkov verejnej správy, by mohli predstavovať riziko pre fiškálnu udržateľnosť verejných financií.

Dlhodobú udržateľnosť verejných financií ohrozuje starnutie obyvateľstva.⁽³⁾ Slovensko čelí veľkým rizikám strednodobej a dlhodobej fiškálnej udržateľnosti (pozri prílohu 21). Najväčšou výzvou je starnutie obyvateľstva, pretože vedie k vyšším výdavkom na dôchodky a k nižšej úrovni zdravotnej a dlhodobej starostlivosti. Podľa správy Komisie o starnutí obyvateľstva z roku 2021 sa očakáva, že index ekonomickej závislosti poproduktívnej zložky (pomer osôb starších ako 65 rokov k osobám v produktívnom veku, t. j. vo veku 20 – 64 rokov)

⁽³⁾ Pri hodnotení rizík fiškálnej udržateľnosti Slovenska z krátkodobého, strednodobého a dlhodobého hľadiska sa uplatňuje rovnaký viacrozmerný prístup ako v Monitore udržateľnosti dlhovej služby Európskej komisie z roku 2022. Hodnotenie sa aktualizovalo na základe prognózy Komisie z jari 2023. Analýza sa okrem toho opiera aj o údaje o nákladoch súvisiacich so starnutím, ktoré sú uvedené v správe o starnutí z roku 2021. Nedávno prijatá dôchodková reforma sa však nezohľadnila.

sa od roku 2019 do roku 2060 takmer strojnásobí, keďže stredná dĺžka života sa zvyšuje. Odhaduje sa, že výdavky na dôchodky sa zvýšia z 8,3 % HDP v roku 2019 na 13,4 % v roku 2050, čo je jeden z najväčších nárastov v EÚ.

Hospodárske a sociálne dôsledky invázie Ruska na Ukrajinu

Vplyvom vojenskej agresie Ruska voči Ukrajine sa hospodársky rast na Slovensku obmedzil. Obnova vývozu z priemyselného odvetvia sa spomalila v dôsledku vyšších cien energií a menšieho rastu na hlavných vývozných trhoch Slovenska v kontexte celkového oslabenia svetového dopytu. Ceny energií na Slovensku stúpili v roku 2022 o 18,8 %, čo je jeden z najnižších nárastov zaznamenaných medzi členskými štátmi EÚ. V roku 2022 reálne mzdy (a reálne minimálne mzdy) klesli v dôsledku vysokej inflácie aj napriek tomu, že sa nominálna kompenzácia zvýšila približne o 7,7 %.

Prílev ukrajinských pracovníkov môže prispieť k posilneniu slovenskej pracovnej sily v celom spektre zručností. Analýza ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny⁽⁴⁾, potvrdila, že Slovensko má vysoký počet voľných pracovných miest (81 000 v januári 2023, pričom približne 35 % bolo sústredených v Bratislavskom kraji). Ďalej z nej vyplýva, že približne 32 000 voľných pracovných miest si nevyžaduje osobitné zručnosti a sú vhodné aj pre pracovníkov s jazykovými bariérami vrátane ľudí z Ukrajiny.

⁽⁴⁾ https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky.html?page_id=1254

Rámček o riešeníach Slovenska v oblasti energetickej politiky

Slovensko prijalo rôzne podporné opatrenia, aby zmiernilo vplyv inflácie vyvolanej cenami energií na domácnosti a podniky. V prognóze Komisie z jari 2023 sa predpokladá, že hrubé rozpočtové náklady na tieto opatrenia budú v roku 2023 predstavovať 2,0 % HDP.⁽⁵⁾ Väčšina opatrení zachováva cenový signál, hoci sa nezameriava na najzraniteľnejšie domácnosti.

Aby sa zmiernili sociálne vplyvy energetickej inflácie, ceny energií pre **spoločnosti a podniky** sa obmedzili na 199 EUR/MWh za elektrickú energiu a 99 EUR/MWh za zemný plyn. Štát uhradza 100 % sumy presahujúcej strop pre malé spoločnosti regulované vnútroštátnym regulačným orgánom (ÚRSO) a 80 % zo sumy presahujúcej strop pre neregulované spoločnosti. Táto štátna podpora je obmedzená na maximálnu mesačnú dotáciu vo výške 200 000 EUR na spoločnosť. V roku 2023 sa bude pre **domácnosti** garantovať konečná cena elektriny na úrovni z roku 2022, zatiaľ čo konečná cena plynu bude v porovnaní s rokom 2022 vyššia o 15 %. Limit nárastu ceny za dodávky tepla nemôže v roku 2023 prekročiť jednozložkovú hodnotu maximálnej ceny tepla naposledy schválenej alebo určenej úradom ÚRSO na rok 2022 zvýšenej o 20 EUR na MWh, pričom cena nesmie presiahnuť 199 EUR na MWh. Cenové stropy sa zaviedli aj pre **výrobcov energie**, ktorí budú zdanení vo výške 90 %, ak tieto stropy prekročia: 100 EUR/MWh pre spaľovne odpadu, 120 EUR/MWh pre solárne elektrárne, 180 EUR/MWh pre jadrové, veterné, vodné a geotermálne elektrárne, 230 EUR/MWh pre elektrárne na hnedé uhlie a 240 EUR/MWh pre elektrárne na biomasu a bioplyn.

Slovensko uplatňuje na základe nariadenia Rady (EÚ) 2022/1854⁽⁶⁾ solidárny príspevok, ktorý je za finančný rok 2022 stanovený vo výške 55 %. Takýto nadmerný zisk sa očakáva u ropnej rafinérie Slovnaft a.s., zatiaľ čo dodatočné daňové príjmy sa odhadujú približne na 412 miliónov EUR v roku 2022 a 209 miliónov EUR v roku 2023.

Podstatnou zložkou slovenského energetického mixu je plyn. Krajina prijala opatrenia na zlepšenie celkovej bezpečnosti dodávok energie, aby znížila svoju závislosť od fosílnych palív. Slovensko konkrétne zaviedlo opatrenia na aktualizáciu pravidiel upravujúcich znižovanie spotreby elektriny, čo zahŕňa aj prehodnotenie znižovania spotreby jednotlivých odberateľov v pláne obmedzovania spotreby elektriny. Slovensko sa takisto rozhodlo zabezpečiť minimálne dodávky plynu na výrobu elektrickej energie. Slovenská elektrizačná prenosová sústava je poverená vypracovaním zoznamu kritických bodov v odvetví elektrickej energie, čo zahŕňa okrem iného aj zabezpečenie dodávok potrebných objemov plynu a zabezpečenie objemov potrebných na skladovanie.

⁽⁵⁾ Hrubé rozpočtové náklady na opatrenia dosiahli v roku 2022 výšku 0,2 % HDP. Niektoré opatrenia uvedené v tomto rámciku už boli v roku 2022 zavedené.

⁽⁶⁾ T. j. povinný dočasný solidárny príspevok vo výške najmenej 33 % z mimoriadnych a neočakávaných ziskov podnikov pôsobiacich v odvetviach ťažby ropy, zemného plynu, uhlia a rafinérií. Vypočíta sa zo zdaniteľných ziskov určených podľa vnútroštátnych daňových pravidiel, ktoré sa dosiahli počiatočným finančným rokom 2022 a/alebo 2023 a presahujú 20 % zvýšenie priemerného ročného zdaniteľného zisku vytvoreného v rokoch 2018 – 2021.

REALIZUJE SA PLÁN OBNOVY A ODOLNOSTI

Slovenský plán obnovy a odolnosti sa zameriava na riešenie kľúčových výziev spojených so zelenou transformáciou, vzdelávaním, s výskumom a inováciou, so zdravotnou a dlhodobou starostlivosťou, s verejnou správou a digitálnou transformáciou. Pozostáva z 58 reforiem a 58 investícií, ktoré sú podporené grantmi vo výške 6 miliárd EUR, čo predstavuje 6,1 % HDP (podrobnejšie informácie sú uvedené v prílohe 3).

Slovensko zatiaľ postupovalo pri realizácii svojho plánu obnovy a odolnosti veľmi dobre, no momentálne stojí pred viacerými výzvami. Slovensko predložilo v roku 2022 dve žiadosti o platby. Komisia 29. júla 2022 vyplatila Slovensku granty vo výške 398,7 milióna EUR na základe uspokojivého splnenia prvých 14 míľnikov plánu obnovy a odolnosti. 22. marca 2023 vyplatila Komisia Slovensku ďalšie granty vo výške 708,8 milióna EUR po uspokojivom splnení 14 míľnikov a 2 cieľov. Slovensko preto patrí medzi členské štáty, ktoré v realizácii svojho plánu obnovy a odolnosti postupujú najrýchlejšie. Realizácii plánu však bude musieť venovať väčšiu pozornosť, keďže ho čakajú potenciálne problémy súvisiace s prekážkami v oblasti administratívnych kapacít a zároveň bude musieť začať pracovať na dodatočných opatreniach zahrnutých do kapitoly REPowerEU, ktoré 26. apríla 2023 predložilo ako súčasť svojho zrevidovaného plánu. Slovensko požiadalo o úpravu plánu vzhľadom na vysokú infláciu zaznamenanú v roku 2022 a pokles o 0,2 miliardy EUR vo vnútroštátnych finančných prostriedkoch vyčlenených na financovanie plánu. Žiadosť odráža aj úpravu maximálneho grantu určeného pre Slovensko z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti smerom nadol (zo 6,3 na 6 miliárd EUR). V kapitole REPowerEU Slovensko navrhuje šesť nových reforiem a osem nových investícií, ktoré zahŕňajú podstatné reformy zamerané na podporu obnoviteľných zdrojov energie vrátane geotermálnej energie a sektora vodíka, transformačné investície do elektrickej siete a energetickej efektívnosti, ako aj

investície na podporu dopravného sektora, domácností ohrozených energetickou chudobou a zelených zručností.

Nasledujúce podrobné preskúmanie opatrení zavedených v rámci plánu obnovy a odolnosti nemá žiadny vplyv na to, či bude akákoľvek platba Komisiou formálne schválená alebo zamietnutá.

Vnútroštátne orgány prijali niekoľko opatrení, ktoré pomáhajú vytvoriť podmienky na dosiahnutie pokroku v zelenej transformácii. Podstatná časť plánu sa zameriava na plnenie cieľov v oblasti životného prostredia a klímy. Slovenský plán obnovy a odolnosti sa pomocou dvoch komponentov venovaných dekarbonizácii priemyslu a adaptácii na zmenu klímy snaží vytvoriť rovnováhu medzi reformami a investíciami zameranými na adaptáciu na zmenu klímy a na jej zmiernenie. Vytyčuje sa v ňom sľubný plán na uľahčenie zelenej transformácie z hospodárskeho modelu, ktorý je výrazne industrializovaný a uhlíkovo náročný, na model, ktorý je diverzifikovanejší a udržateľnejší. Slovensko schválilo niekoľko reforiem, ktoré položili právny základ pre vytvorenie nových cyklistických pruhov a rozšírenie železničnej infraštruktúry, čím prispeli k prechodu Slovenska na udržateľnejšie dopravné prostriedky. Vláda schválila aj reformu zvyšujúcu technickú kapacitu prenosu elektrickej energie, ktorá by mala umožniť pripojenie nových obnoviteľných zdrojov energie do siete a stimulovať cezhraničnú spoluprácu s Maďarskom v oblasti energetiky. Slovensko okrem toho zaviedlo opatrenie na modernizáciu a posilnenie kapacít policajných zložiek. Súčasťou tohto opatrenia bolo vytvorenie špecializovanej jednotky na odhaľovanie a vyšetrovanie environmentálnej trestnej činnosti a trestnej činnosti týkajúcej sa nebezpečných a toxických materiálov. Slovensko začalo realizovať jednu z hlavných investícií, ktorá patrí do komponentu „adaptácie na zmenu klímy“. Ide o výzvu na predloženie pilotných

projektov na revitalizáciu národných parkov Muránska Planina a Polonina, a teda aj na podporu individuálneho cestovného ruchu, ktorého cieľom je obmedziť jeho vplyv na životné prostredie a vytvoriť udržateľné pracovné príležitosti v týchto regiónoch. Vláda zlepšila aj systém nakladania so stavebným a demolačným odpadom a právnou úpravou zaviedla povinnosť, že aspoň 70 % stavebného a demolačného odpadu, ktorý nie je nebezpečný, sa musí zhodnocovať. Slovensko okrem toho schválilo reformu zákona o verejnom obstarávaní, ktorou sa okrem iného upevňujú ekologické pravidlá verejného obstarávania.

Slovensko uskutočňuje viacero reforiem v oblasti vzdelávania a investuje do svojich vzdelávacích inštitúcií. Pokiaľ ide o kľúčové ukazovatele vzdelávania a kvalitu a inkluzivnosť jeho vzdelávacieho systému, Slovensko je sústavne pod priemerom EÚ. Komisia mu už celé roky opakovane adresuje odporúčania v tejto oblasti. Slovensko sa snažilo riešiť tieto výzvy štrukturálnymi reformami riadenia svojich univerzít a prijalo stratégiu na ich internacionalizáciu. Vláda schválila aj reformu zameranú na stimuláciu výskumnej kapacity slovenských univerzít prostredníctvom vytvárania partnerstiev medzi inštitúciami vysokoškolského vzdelávania a prostredníctvom spoločného využívania ich výskumnej infraštruktúry. Aby sa posilnila aj koordinácia politik v oblasti výskumu a inovácií, na úrade vlády sa na základe reformy prijatej v oblasti výskumu a inovácie vytvorila nová riadiaca štruktúra, ktorá má pre Radu vlády pre vedu, techniku a inovácie kľúčový význam. Touto reformou sa zlepšujú aj hodnotiace postupy. Slovenská akadémia vied bude môcť vďaka reforme realizovať spoločné projekty a viesť spoločný výskum so súkromným sektorom a získavať súkromné finančné prostriedky. Slovensko okrem toho vypracovalo manuál, ako odstrániť fyzické, technologické a informačné bariéry v školách a zlepšiť ich prístupnosť pre žiakov so zdravotným postihnutím. Toto *know-how* bude mať zásadný význam pri realizácii následnej investície do odstránenia fyzických bariér na 252 stredných školách, ktoré sa má uskutočniť do druhého štvrtroka 2025. Opatrenia slovenského plánu v oblasti vzdelávania a zručností sa nezameriavajú len na mladých ľudí, ale značne

zdroje sa vyčleňujú aj na digitálne zručnosti a digitálne vybavenie starších ľudí.

Keďže slovenský sektor zdravotnej starostlivosti čelil počas pandémie COVID-19 veľkým problémom, reforma systému zdravotnej starostlivosti sa stala jednou z hlavných priorít plánu obnovy a odolnosti.

Slovensko schválilo reformu optimalizácie siete nemocníc a reformu prípravy investičných projektov v oblasti zdravotníctva, ktorou sa zavedie systematickejšie plánovanie investícií do sektora zdravotnej starostlivosti (vrátane nových nemocníc financovaných v rámci plánu obnovy a odolnosti). Prijal sa aj nový zákon o vytvorení siete poskytovateľov všeobecnej starostlivosti a o zavedení zonácie, ktorý by mal sledovať regionálne rozdiely v poskytovaní služieb zdravotnej starostlivosti v celej krajine. Slovensko takisto zaviedlo reformu konsolidujúcu systém dohľadu nad sociálnou starostlivosťou, ktorý je rozdelený medzi rôznymi regionálnymi a vnútroštátnymi orgánmi, čo vedie k nerovnomernému poskytovaniu služieb sociálnej starostlivosti.

V súvislosti s verejnou správou sa naprieč celým plánom obnovy a odolnosti zavádzajú dôležité reformné a investičné opatrenia. Okrem iného ide o i) posilnenie

administratívnych kapacít na miestnej aj vnútroštátnej úrovni, ii) prijatie zákona o podpore obnovy a odolnosti, iii) zriadenie národného vykonávacieho a koordinačného orgánu, iv) zriadenie registračného systému a v) poskytnutie právneho základu pre systém auditu. Slovensko už vykonalo kľúčové reformy, ktoré majú zjednodušiť a urýchliť postupy verejného obstarávania pri súčasnom zabezpečení primeraných záruk a ďalej zvyšovať profesionalizáciu posilnením kapacity Úradu pre verejné obstarávanie. Vláda prijala významnú reformu, ktorou sa reorganizuje súdna mapa. Očakáva sa, že po jej úplnom zavedení bude justičný systém účinnejší a že sa zlepší integrita súdnictva. Slovensko prijalo dôležité opatrenia aj v boji proti korupcii a praniu špinavých peňazí. Okrem vykonania organizačných zmien v policajnom zbore, ktoré zlepšujú schopnosť odhaľovať nové formy trestnej činnosti a korupcie a bojovať proti nim, boli prijaté dôležité právne predpisy s cieľom zlepšiť

- Balík opatrení na podporu alternatívnych pohonov v doprave
- Reforma územného plánovania
- Reforma predškolského vzdelávania
- Nové učebné osnovy pre základné a nižšie sekundárne vzdelávanie
- Zavedenie výkonnostných zmlúv vo vysokoškolskom vzdelávaní
- Vyhlásenie niekoľkých výziev na podporu výskumu a inovácií
- Reforma urgentnej zdravotnej starostlivosti
- Sfunkčnenie novej reorganizovanej siete súdov
- Zlepšenie infraštruktúry a kapacity na podporu boja proti praniu špinavých peňazí
- Investičný plán pre riešenia v oblasti elektronickej verejnej správy
- Vytvorenie jednotnej elektronickej platformy pre postupy verejného obstarávania
- Balík reforiem na zníženie administratívnej záťaže podnikov

právomoci polície a jej schopnosť overovať pôvod majetku, sfunkčniť Úrad pre správu zaisteného majetku a centrálny register účtov a vo všeobecnosti zlepšiť možnosti zmrazenia aktív. Slovensko zavádza aj reformu riadenia verejných investícií, ktorá je zameraná na zvýšenie hospodárskej hodnoty, ako aj vyššiu návratnosť investícií do nových projektov, s dôrazom na lepšie stanovenie priorít, plánovanie a ekonomické hodnotenia *ex ante*.

Slovensko podniklo viacero dôležitých úvodných krokov smerom k väčšej digitalizácii vo verejnom sektore, hospodárstve a spoločnosti. V decembri 2021 orgány prijali Národnú koncepciu informatizácie verejnej správy na roky 2021 – 2030. Predstavuje strategický rámec vytyčujúci štyri prioritné osi, ktoré sú zosúladené s opatreniami v oblasti elektronickej verejnej správy a kybernetickej bezpečnosti zahrnutými v pláne obnovy a odolnosti. Okrem toho sa zaviedol systém podpory pre spoločnosti vrátane MSP, výskumných ústavov, verejných orgánov a iných príjemcov v oblasti výskumu, vývoja a používania

pokročilých digitálnych technológií. Tento systém podpory bude slúžiť ako základ pre organizovanie výziev na predkladanie žiadostí o podporu pre širokú škálu projektov v oblasti digitálnych technológií. Aby sa predišlo riziku, že sa v digitálnej transformácii zabudne na starších a znevýhodnených ľudí, orgány dokončili pilotný projekt na zlepšenie ich digitálnych zručností, na ktorom sa zúčastnila vzorka 1000 ľudí. Išlo o kombináciu školení v oblasti digitálnych zručností a poskytovanie tabletov a internetových pripojení. Na pilotný projekt sa nadviaže v roku 2023 prostredníctvom zavedenia rozsiahleho programu založeného na skúsenostiach získaných z pilotnej fázy a bude sa v ňom pokračovať aj po roku 2023.

ĎALŠIE PRIORITNÉ ÚLOHY

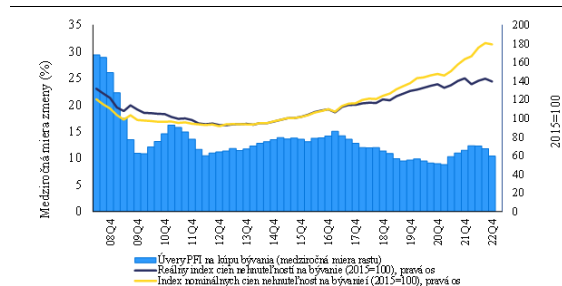
Slovensko nečelí len výzvam, ktoré sa riešia v pláne obnovy a odolnosti, ale aj ďalším. Súvisia najmä s prehriatym trhom s nehnuteľnosťami na bývanie, so zlepšovaním administratívnej efektívnosti, s podporou zelených a digitálnych zručností, posilňovaním sociálneho začlenenia, so znižovaním regionálnych rozdielov a s podporou postupného vyradovania fosílnych palív. Riešenie týchto výziev pomôže Slovensku pokročiť aj pri plnení tých cieľov udržateľného rozvoja, kde v súčasnosti existuje priestor na ďalšie zlepšenie.

Obmedzenie rastu cien nehnuteľností na bývanie a dlhu domácností

Dlh domácností výrazne rastie a za posledné desaťročie sa takmer zdvojnásobil. Náročná makroekonomická situácia viedla k viacerým zraniteľnostiam, ktoré sa posudzujú v hĺbkovom preskúmaní týkajúcom sa Slovenska (7). Dlh domácností rástol v dôsledku nízkych úrokových sadzieb v rokoch 2012 – 2021 a priaznivého makroekonomického vývoja pred pandémiou. Napriek primeraným makroprudenciálnym opatreniam dopyt domácností po úveroch zostal aj počas pandémie vďaka systémom vládnej podpory vysoký (pozri graf 3.1). Postupné zvyšovanie nákladov na pôžičky a pokles kúpnej sily však pravdepodobne oslabia dopyt po hypotekárnych úveroch.

(7) Európska komisia (2023), In-Depth Review for Slovakia (Hĺbkové preskúmanie týkajúce sa Slovenska), pracovný dokument útvarov Komisie [COM(2023) 643 final].

Graf 3.1: **Cena obytných nehnuteľností (2015 = 100) a rast hypotekárnych úverov**

PFI – peňažná finančná inštitúcia

Nominálny a reálny index cien nehnuteľností na bývanie (2015 = 100) a medziročná zmena úverov (zostatky na konci obdobia alebo zásoby) na kúpu nehnuteľností na bývanie poskytnutých peňažnými finančnými inštitúciami
Zdroj: Eurostat, ECB (BSI)

Ponuka bývania zaostáva za silným dopytom, čo zhoršuje dostupnosť bývania a vedie k zvyšovaniu cien bývania (pozri graf 3.1). Systém štátom podporovaného nájomného bývania mal riešiť nedostatok bývania, ale zatiaľ sa nedosiahol žiadny významný pokrok. Lehota na získanie stavebného povolenia je jednou z najdlhších v krajinách OECD s vysokými príjmami. Očakáva sa však, že sa to zlepši vďaka dvom novoschváleným stavebným zákonom, ktorých cieľom je znížiť administratívnu záťaž v postupoch udeľovania stavebných povolení. Reforma trhu s nájomným bývaním by mohla ešte viac pomôcť znížiť tlak na ceny nehnuteľností v niektorých regiónoch a zlepšiť možnosti pracovníkov sťahovať sa za prácou.

Reforma zdaňovania nehnuteľností by mohla takisto zohrať úlohu pri zmierňovaní dynamiky cien nehnuteľností. Periodická daň z nehnuteľností je relatívne nízka (0,5 % HDP oproti 1,1 % v EÚ, pozri prílohu 19). Slovensko uplatňuje zdaňovanie nehnuteľností podľa miesta, kde sa nehnuteľnosť nachádza, čo je bežné v niektorých krajinách strednej a východnej Európy (napr. Česko, Poľsko), ale v krajinách OECD je to výnimočné. Mohla by sa zvážiť tržová daň z nehnuteľností, ktorá by prispela k zvýšeniu daňových príjmov a utlmenie rastu cien nehnuteľností.

Zlepšenie podnikateľského prostredia, administratívnych kapacít a justičného systému

Zlepšovanie schopnosti a kapacity slovenskej verejnej správy investovať a vykonávať reformy zostáva výzvou aj naďalej. Účinnosť verejnej správy Slovenska je naďalej pod priemerom EÚ27 (pozri prílohu 13). Kapacita Slovenska čerpať finančné prostriedky EÚ patrí medzi najslabšie v EÚ, čo znižuje schopnosť krajiny využívať prínosy zelenej a digitálnej transformácie. Aby sa zlepšila efektívnosť riadenia finančných zdrojov a kapacita rezortných ministerstiev spustiť a zrealizovať výzvy z rôznych zdrojov financovania, musia sa prijať rôzne opatrenia (pozri prílohy 4 a 13). Rozdrobený systém miestnej samosprávy a nedostatočná koordinácia medzi rôznymi úrovňami verejnej správy naďalej vytvárajú prekážky pri realizácii investičných projektov a dôležitých politík. Slovensko je pod priemerom EÚ, aj pokiaľ ide o rôzne ukazovatele elektronickej verejnej správy, transparentnosť verejnej správy a inštitúcie dohľadu. Hoci sa očakáva, že realizáciou dôležitých reforiem v rámci plánu obnovy a odolnosti sa zlepší účinnosť justičného systému, naďalej pretrvávajú určité obavy, pokiaľ ide o spoluprácu orgánov činných v trestnom konaní a objektívnosť rozhodnutí prokuratúry, čo súvisí najmä s diskrečnými právomocami, ktoré využíva generálny prokurátor pri vyšetrovaní korupcie na vysokej úrovni.

Digitálne procesy možno ešte viac zjednodušiť a mali by sa využiť nové príležitosti na digitalizáciu, najmä v oblasti daňového systému a daňovej disciplíny. Napriek určitým zjednodušeniam systému daňovej registrácie pre nové spoločnosti digitalizácia daňovej správy postupuje pomaly. Elektronická fakturácia a predvyplnené daňové priznania sú oneskorené, čo má vplyv na schopnosť výberu daní. Výpadok príjmov z DPH klesal aj naďalej. Z 15 % v roku 2019 klesol na 13,9 % v roku 2020, zostáva však nad priemerom EÚ, ktorý je na úrovni 9,1 %.

Hoci sa podnikateľské prostredie zlepšuje, Slovensko musí nutne vyriešiť aj zostávajúce výzvy, aby mohlo zvýšiť svoju konkurencieschopnosť a podporiť investície a inovácie. Hoci sa podľa plánu obnovy a odolnosti vykonali reformy v oblasti verejného obstarávania s cieľom zjednodušiť a urýchliť postupy a zlepšiť kontrolný mechanizmus, kritériá kvality a nákladov životného cyklu sa vo verejnom obstarávaní využívajú len obmedzene (pozri prílohu 12). Plán obnovy a odolnosti obsahuje príslušné opatrenia na riešenie inovačnej výkonnosti Slovenska, ktorá je podľa rôznych ukazovateľov pod priemerom EÚ, no treba prijať ďalšie opatrenia, aby sa udržalo verejné financovanie výskumu a vývoja a celkovo sa zlepšilo inovačné prostredie (pozri prílohu 11). Slovensko dosiahlo určitý pokrok pri znižovaní administratívneho zaťaženia podnikov, ale odborné služby (napr. daňoví poradcovia, architekti, stavební inžinieri, právnici, patentoví zástupcovia a turistickí sprievodcovia) sú aj naďalej veľmi regulované (pozri prílohu 12).

Stále existuje priestor na znižovanie problémov s oneskorenými platbami a zlepšovanie prístupu k financovaniu. Oneskorené platby sú aj naďalej vážnym štrukturálnym problémom, ktorý ovplyvňuje likviditu MSP. Je to viditeľné v sektore zdravotníctva, kde priemerná doba splatnosti dosahuje 232 dní (štyrikrát viac ako výnimočná lehota 60 dní stanovená v smernici o oneskorených platbách). Menej produktívne a zadlžené firmy boli v posledných rokoch navyše zasiahnuté rôznymi krízami, pričom v roku 2022 počet vyhlásení o konkurze výrazne prekročil priemer EÚ a počet založených podnikov bol mierne pod priemerom EÚ. Prístup k financovaniu je stále nedostatočne rozvinutý, pričom úverový index aj akciový index sú pod priemerom EÚ (pozri prílohu 12).

Podpora zelených a digitálnych zručností na posilnenie produktivity trhu práce

Riešenie nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami a ďalšie investície do vzdelávania dospelých môžu Slovensku pomôcť, aby v produktivite práce dobehlo priemer EÚ. V roku 2021 bola produktivita práce Slovenska na úrovni 74 % priemeru EÚ, čo je menej ako úroveň zaznamenaná v predchádzajúcich rokoch ⁽⁸⁾. Okrem toho sa v Monitore vzdelávania a odbornej prípravy 2022 poukazuje na to, že na Slovensku je miera nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami 35 %, čo je jeden z najvyšších podielov spomedzi krajín OECD. Obzvlášť viditeľné je to v kľúčových odvetviach, ktoré sú nevyhnutné pre budúci rozvoj krajiny. 12,4 % zamestnávateľov v roku 2020 uviedlo, že nedostatok personálu s primeranými zručnosťami je hlavnou prekážkou pri dosahovaní cieľov v oblasti klímy, ako je zmierňovanie vplyvov poveternostných javov a znižovanie emisií, zatiaľ čo 33,28 % to považovalo za menšiu prekážku ⁽⁹⁾.

Začlenenie odbornej prípravy v oblasti zelených a digitálnych zručností do vzdelávania dospelých bude zohrávať kľúčovú úlohu pri riešení potrieb trhu práce a zvyšovaní produktivity. Napríklad, ak chcú pracovníci v automobilovom priemysle držať krok s rastom v tomto odvetví, musia nadobudnúť pokročilejšie technické zručnosti. Predpokladá sa, že prechod na ekologické vozidlá výrazne ovplyvní profil povolání a zručností v odvetví, pričom viac ako polovica celkového počtu nových pracovných miest si bude do roku 2025 vyžadovať vysokú kvalifikáciu ⁽¹⁰⁾. Slovensko doteraz vykonalo iba obmedzené opatrenia, aby vyriešilo potreby zvyšovania úrovne zručností, rekvalifikácie a vzdelávania dospelých

⁽⁸⁾ [Produktivita práce na zamestnanú osobu a odpracovanú hodinu, EUROSTAT](#)

⁽⁹⁾ [Prieskum EIBIS, 2020](#).

⁽¹⁰⁾ [Blueprint for sectoral cooperation on skills - Responding to skills mismatches at sectoral level](#) (Konceptcia sektorovej spolupráce v oblasti zručností – Reakcia na nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami na odvetvovej úrovni)

v tejto oblasti. Ministerstvo životného prostredia prijalo v roku 2019 „stratégiu environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030“, v ktorej sa počíta so vzdelávaním a odbornou prípravou v záujme udržateľného rozvoja, no nedošlo k žiadnej implementácii. V rámci nedávno prijatého Programu Slovensko sa na zelené zručnosti vyčlenilo 72 miliónov EUR z kohéznych fondov EÚ, ale podrobnosti o plánovaných opatreniach sú stále neurčité. V súčasnosti nedochádza k mapovaniu a predpovedaniu potrieb zelených zručností v jednotlivých odvetviach a povolaniach, a preto nie je možné navrhovať vhodné politické intervencie. Podľa európskeho prehľadu výsledkov inovácie z roku 2022 je celoživotné vzdelávanie na Slovensku výrazne pod priemerom EÚ ⁽¹¹⁾. Krajina je okrem toho pod priemerom EÚ, aj pokiaľ ide o celkové digitálne zručnosti na vyššej ako základnej úrovni. Táto situácia predstavuje značné výzvy, keďže jednotlivci bez digitálnych znalostí čelia väčším ťažkostiam pri hľadaní práce. V decembri 2022 Slovensko prijalo národnú stratégiu digitálnych zručností a akčný plán, v ktorom sa na nadchádzajúce roky stanovujú hlavné prioritné oblasti činnosti na zlepšenie digitálnej gramotnosti vo všetkých segmentoch obyvateľstva.

Riešenie chudoby, sociálneho vylúčenia a regionálnych rozdielov

Prudký nárast cien energie a potravín zhoršil už aj tak ťažkú situáciu rodín s nízkymi príjmami. Podiel osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením sa v roku 2021 zvýšil na 15,6 % ⁽¹²⁾. Cenové stropy elektriny a zemného plynu, ktoré boli zavedené spolu s ďalšími podpornými opatreniami na konci roka 2022, zmiernili vplyv inflácie na energetickú chudobu. Očakáva sa však, že miera chudoby bude ďalej rásť v dôsledku rastúcich životných nákladov a obmedzenej podpory minimálneho príjmu. Z tabuľky A17.1 navyše vyplýva, že intenzita chudoby a sociálneho vylúčenia sa v jednotlivých regiónoch líši. Pridáva sa k tomu celý rad ďalších

⁽¹¹⁾ [Európsky prehľad výsledkov inovácie, 2022](#)

⁽¹²⁾ Eurostat, Ľudia ohrození chudobou alebo sociálnym vylúčením (TIPSLC10)

sociálno-ekonomických problémov, ktoré sú charakteristické výraznými regionálnymi rozdielmi, čo prispieva k sociálnej fragmentácii krajiny. Ide napríklad o nezamestnanosť a emisie skleníkových plynov, nedostatočnú vodnú a odpadovú infraštruktúru, ako aj nedostatočnú digitálnu pripojiteľnosť (príloha 10) a nedostatok učiteľov na školách (príloha 15).

Sociálne výzvy prevládajú v rómskych komunitách a veľká časť Rómov je naďalej marginalizovaná. Z prieskumu o Rómoch z roku 2021 vyplýva, že 45 % Rómov na Slovensku sa cítilo diskriminovaných pri hľadaní zamestnania, že 28 % žije v domácnostiach bez prístupu k vode z vodovodu a že 48 % žije v závažnej materiálnej deprivácii ⁽¹³⁾. Slovensko uznáva, že tento problém existuje a že je potrebné podporovať začleňovanie Rómov do všetkých oblastí života. EÚ pomáha Slovensku napredovať v zavádzaní systémových riešení, pokiaľ ide o začleňovanie Rómov, a to aj prostredníctvom Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a kohéznych fondov EÚ. Stále však pretrvávajú problémy, pokiaľ ide o prístup k základným službám, začleňovanie do bežného vzdelávania, posilňovanie sociálnej mobility, zabezpečenie toho, aby boli politiky trhu práce prínosné aj pre Rómov, vrátane politik, ktoré sa zameriavajú na zvyšovanie úrovne zručností a rekvalifikáciu, a zvyšovanie počtu Rómov zastávajúcich vplyvné pozície vo verejných a súkromných inštitúciách ⁽¹⁴⁾.

Systém zdravotnej starostlivosti nie je dostatočne financovaný a trpí nedostatkami, ako je napríklad geograficky nerovnomerné rozloženie poskytovateľov primárnej starostlivosti. Verejné výdavky na programy prevencie patria medzi najnižšie v EÚ, zatiaľ čo počet ambulantných konzultácií so špecialistami (príloha 16) a počet hospitalizácií patrí medzi najvyššie ⁽¹⁵⁾. Zlá situácia v oblasti primárnej zdravotnej starostlivosti čiastočne

odráža nízky počet všeobecných lekárov a pediatrov, ako aj ich nerovnomerné rozloženie v krajine. Z posúdenia, ktoré vykonalo ministerstvo zdravotníctva s cieľom vytvoriť sieť poskytovateľov všeobecnej ambulantnej starostlivosti, vyplýva, že 66 zo 71 okresov nemalo k 1. januáru 2022 dostatočný počet všeobecných lekárov a že situácia je vážnejšia v západnej časti Slovenska. Približne 58 okresov má nedostatok pediatrov ⁽¹⁶⁾.

Pokrok v zelenej transformácii a zvyšovanie efektívnosti využívania zdrojov

Slovensko zostáva zo štrukturálneho hľadiska energeticky náročným hospodárstvom s vysokou závislosťou od dovozu fosílnych palív. Primárna energetická náročnosť je v prípade Slovenska naďalej vysoká a pohybuje sa približne 80 % nad priemerom EÚ z roku 2020 ⁽¹⁷⁾. Jeho konečná spotreba energie sa od roku 2015 do roku 2021 zvýšila o 13,5 %. Pokrok, ktorý Slovensko dosiahlo pri znižovaní čistých emisií skleníkových plynov za posledné roky, značne stagnuje (pozri prílohu 6). Po ukončení rokovaní o revízii smernice o energetickej efektívnosti sa očakáva, že ambície cieľov EÚ aj vnútroštátnych cieľov, ako aj vnútroštátnych opatrení na dosiahnutie týchto cieľov v oblasti energetickej efektívnosti sa zvýšia.

Slovensku sa podarilo diverzifikovať dovoz z Ruska, najmä dovoz zemného plynu, ale opatrenia na úsporu plynu neboli zavedené dostatočne ⁽¹⁸⁾. Od leta 2022 klesol podiel dovozu zemného plynu z Ruska z 85 % približne na

⁽¹³⁾ Agentúra Európskej únie pre základné práva (2022), Rómovia v 10 európskych krajinách – hlavné výsledky.

⁽¹⁴⁾ Európska komisia, pracovný dokument útvarov Komisie (2023), Hodnotiaca správa o vnútroštátnych strategických rámcoch členských štátov pre Rómov.

⁽¹⁵⁾ OECD/Európska komisia: Stav zdravotníctva v EÚ Slovensko: Zdravotný profil krajiny 2021.

⁽¹⁶⁾ Výsledky posúdenia stavu verejnej minimálnej siete poskytovateľov všeobecnej ambulantnej starostlivosti a klasifikácia okresov k 1. januáru 2022 <https://www.health.gov.sk/?vseobecna-ambulantna-starostlivost>

⁽¹⁷⁾ EU energy in figures (Energetika EÚ v číslach), 2022, s. 124.

⁽¹⁸⁾ V roku 2020 predstavoval zemný plyn 25 % hrubej domácej spotreby Slovenska. Ropa a ropné produkty predstavovali 22 %, jadrová energia 24 %, tuhé fosílné palivá 14 % a obnoviteľné zdroje energie a biopalivá 13 % (EU energy in figures, 2022, s. 230).

súčasných 50 %, no ide o stále vysoké číslo⁽¹⁹⁾. Elektrické siete Slovenska sú naďalej veľmi dobre prepojené so susedmi (pozri prílohu 7). Slovenské elektrárne sa naďalej snažia diverzifikovať dodávky jadrového paliva. V súčasnosti sa 100 % jadrového paliva dováža z Ruska⁽²⁰⁾. Slovensko je jednou z troch krajín EÚ, ktoré nedosiahli cieľ zníženia dopytu po plyne o 15 %. Spotreba zemného plynu klesla od augusta 2022 do marca 2023 o 1 % v porovnaní s 18 % poklesom dopytu po plyne za rovnaké obdobie na úrovni EÚ27. Odvetvie diaľkového vykurovania má vzhľadom na svoju vysokú závislosť od dovážaného uhlia a zemného plynu veľký potenciál na investície do dekarbonizácie. Napokon treba poznamenať, že hoci sa ceny energií znížili, stále pretrváva neistota v súvislosti s nasledujúcou zimou, a preto sa treba neustále snažiť o štrukturálne zníženie dopytu po plyne. Zníženie závislosti Slovenska od fosílnych palív je nevyhnutnou súčasťou zaistenia bezpečnosti dodávok.

Ambicióznejšie ciele EÚ vytyčené v balíku Fit for 55 a pláne REPowerEU signalizujú, že Slovensko musí naliehavo urýchliť zelenú transformáciu. Súhrnný inštalovaný výkon slnečnej a veternej energie predstavoval v roku 2022 približne 7 %⁽²¹⁾ celkovej inštalovanej kapacity, čo je druhá najnižšia v EÚ. Hoci Slovensko najmä vďaka pevnej biomase prekročilo svoj cieľ, t. j. dosiahnuť 14 % energie z obnoviteľných zdrojov do roku 2020, v kontexte balíka Fit for 55, ktorý vytyčuje cieľ 32 % do roku 2030, by malo v oblasti obnoviteľných zdrojov energie vyvinúť väčšie úsilie. Aktualizovaný národný energetický a klimatický plán Slovenskej republiky (NEKP) by mal ako základný nástroj plánovania okrem iného zaviesť vyšší cieľ

v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov a plán rozvoja obnoviteľných zdrojov energie.

Napriek tomu, že boli v roku 2022 prijaté dôležité právne predpisy, stále existuje potenciál na ďalšie reformy s cieľom uľahčiť investície do obnoviteľných zdrojov energie. Hoci reformy Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti viedli k výraznému zvýšeniu dostupnej kapacity na pripojenie obnoviteľných zdrojov energie do sústavy (až o 1 100 MW začiatkom roka 2023), na pripojenie nových zariadení na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov sa použil len malý podiel voľnej kapacity. Predovšetkým je potrebné urýchliť povoľovacie postupy, napr. zjednodušením a digitalizáciou posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA), začlenením posudzovania vplyvov na životné prostredie a postupov na udelenie stavebného povolenia do jedného postupu a vytýčením oblastí, kde by sa malo urýchliť využívanie obnoviteľných zdrojov energie. Aktualizácia právnych predpisov o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, ktorú plánuje ministerstvo životného prostredia v roku 2023, by mohla zjednodušiť postupy týkajúce sa určitých aspektov povoľovacích postupov v oblasti obnoviteľných zdrojov energie. Slovensko musí prijať ďalšie opatrenia, aby sa začali viac využívať energetické komunity. Zavádzanie obnoviteľných riešení, ako sú tepelné čerpadlá, geotermálna energia a biometán, by mohlo navyše znížiť uhlíkovú stopu odvetvia vykurovania. Približne 35 % občanov je pripojených k systému diaľkového vykurovania, ktorý využíva najmä plyn.

Keby sa viac investovalo do zvýšenia flexibility slovenskej elektrickej siete, mohla by sa lepšie prispôsobiť očakávanému nárastu objemu nestálych obnoviteľných zdrojov energie. Investičné rozhodnutia by sa mohli uľahčiť, keby boli informácie o uvoľnení nových kapacít na pripojenie do siete transparentnejšie. Aktualizáciou rezervačného mechanizmu na pripojenie nových obnoviteľných zdrojov do siete by sa mohlo ďalej povzbudiť k využívaniu rezervovaných kapacít prostredníctvom poplatkov a lehôt. Nižšie poplatky za pripojenie do siete (vrátane G poplatku) by urýchlili nové investície do obnoviteľných zdrojov energie.

⁽¹⁹⁾ Koncom roka 2022 sa otvoril nový cezhraničný plynovod medzi Slovenskom a Poľskom, ktorý poskytuje značnú kapacitu (5,7 mld. m³/rok) pre dodávky z Nórska a terminálov v Baltskom mori. Štátny podnik SPP uzavrel v roku 2022 zmluvu na niekoľko dodávok skvapalneného zemného plynu prostredníctvom terminálov v Chorvátsku (dovoz sa zabezpečuje potrubím cez Chorvátsko a Maďarsko). Čiastočnú alternatívu k dovozom ruského plynu plynovodom Družba poskytovala aj ropa prepravovaná z terminálov Jadranského mora.

⁽²⁰⁾ Slovensko si splnilo povinnosti uskladňovania plynu za minulú zimu, pričom k 1. novembru 2022 dosiahlo úroveň 91,29 % (teda nad 80 %, čo je právna povinnosť v EÚ).

⁽²¹⁾ EU Energy in Figures (2022). Strana 100.

Pokiaľ ide o obnovu budov, ďalšie opatrenia v tomto smere by pomohli riešiť energetickú chudobu a urýchliť hĺbkovú obnovu verejného majetku. Režim zelenej obnovy, ktorý je súčasťou plánu obnovy a odolnosti, bol prijatý v polovici roka 2022. Stimuluje hĺbkovú obnovu a poskytuje domácnostiam príležitosť znížiť svoj dopyt po energii. Jeho úspešné vykonávanie však bude závisieť od ďalšieho zjednodušenia, pomoci a ďalších opatrení zameraných na energetickú chudobu a znevýhodnené skupiny. Zlepšovanie energetickej efektívnosti vo verejných a súkromných nebytových budovách naopak nepostupuje a mohlo by sa urýchliť, keby sa režimy obnovy upravili a viac sa využívalo súkromné financovanie. Účinné využívanie finančných prostriedkov sa má prioritne zamerať na verejné budovy s najhoršou hospodárnosťou, no energetické údaje o verejných budovách stále chýbajú. Systémový zber údajov a postupné zavádzanie pasov energetickej efektívnosti pre budovy by napomohli plánovanie cielených investícií.

Zdá sa, že daňové a legislatívne opatrenia na obmedzenie neustáleho rastu emisií skleníkových plynov a znečisťujúcich látok spojených s dopravou sú nedostatočné.

Podiel daní z dopravy, ako aj poplatkov za zdroje a znečistenie na celkových daňových príjmoch (0,58 % a 0,07 %) je výrazne pod priemerom EÚ27 (1 % a 0,19 %, pozri ďalšie informácie v prílohe 19). Registračná daň pre vozidlá s nízkymi emisiami sa nedávno znížila, ale súčasný daňový režim nestimuluje ľudí dostatočne, aby si kupovali vozidlá s nízkymi a nulovými emisiami. Aj indexácia environmentálnych poplatkov by podporila udržateľné daňové príjmy a prispela k riešeniu negatívnych environmentálnych externalít.

Zdá sa, že Slovensko je obzvlášť zraniteľné voči povodňam a prírodným požiarom.

V rokoch 1980 až 2020 boli na Slovensku poistené iba približne 4 % strát v dôsledku katastrof. Súčasná medzera v ochrane pred prírodnými požiarmi naznačuje, že poistné krytie zostáva nízke v porovnaní s predpokladaným rizikom, čo by mohlo viesť k stratám, ktoré musí pokryť verejný sektor, a to by mohlo predstavovať riziko pre verejné financie.

HLAVNÉ ZISTENIA

Plán obnovy a odolnosti Slovenska obsahuje opatrenia na riešenie celej série štrukturálnych výziev prostredníctvom:

- zlepšovania dostupnosti vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve; zvyšovania kvality, inkluzívnosti a digitalizácie škôl; zlepšovania riadenia, kvality a relevantnosti vysokoškolského vzdelávania a odstraňovania segregácie rómskych žiakov v celom vzdelávacom systéme;
- investícií do obnovy budov, modernizácie železníc, dekarbonizácie priemyslu, zavádzania obnoviteľných zdrojov energie, posilnenia ochrany prírody a biodiverzity a podpory obehového hospodárstva;
- digitalizácie verejného a súkromného sektora a reformy riadenia výskumu a inovácií, ako aj financovania;
- zavádzania reforiem na zlepšenie efektívnosti verejnej správy a účinnosti súdneho systému v súlade s európskymi normami;
- zlepšovania odolnosti a nákladovej efektívnosti systému zdravotnej starostlivosti a optimalizácie siete zdravotnej starostlivosti.

Slovensko by si malo udržať dynamiku a kontinuálne pokračovať vo vykonávaní plánu obnovy a odolnosti. Malo by urýchlene finalizovať dodatok vrátane kapitoly REPowerEU, aby mohlo čo najskôr pristúpiť k jeho vykonávaniu.

Okrem reforiem a investícií, ktoré sú zahrnuté do plánu obnovy a odolnosti, by Slovensku prospelo, keby:

- zreformovalo zdaňovanie nehnuteľností a zvýšilo ponuku cenovo dostupného bývania, čo by pomohlo obmedziť problémy týkajúce sa trhu s bývaním a zadlženosť domácností;

- posilnilo schopnosť svojej verejnej správy realizovať reformy a investície a pokračovalo v posilňovaní daňovej disciplíny a digitalizácii daňovej správy;
- podporilo rast produktivity práce riešením nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami a investovalo do ekologických a digitálnych zručností;
- posilnilo sociálne začlenenie, najmä pokiaľ ide o Rómov, riešilo regionálne rozdiely v prístupe k sociálnym službám a základnej infraštruktúre a podporovalo inkluzívne vzdelávanie;
- znížilo závislosť od fosílnych palív prostredníctvom reforiem a investícií, ktoré umožnia využívanie energie z obnoviteľných zdrojov, a teda aj zvyšovanie kapacity siete, a vedú k úsporám energie a energetickej efektívnosti, a pokračovalo aj v diverzifikácii dovozu energie z Ruska, najmä pokiaľ ide o plyn, a zároveň zaistilo bezpečnosť dodávok;
- zvýšilo podiel príjmov z environmentálnych daní na celkových daňových príjmoch, najmä v oblasti emisií skleníkových plynov a znečisťujúcich látok z dopravy.

PRÍLOHY

Prierezové ukazovatele	22
A1. Ciele udržateľného rozvoja	22
A2. Pokrok dosiahnutý vo vykonávaní odporúčaní pre jednotlivé krajiny	25
A3. Plán obnovy a odolnosti – prehľad	28
A4. Ďalšie nástroje EÚ na obnovu a rast	31
A5. Odolnosť	34
Environmentálna udržateľnosť	35
A6. Európska zelená dohoda	35
A7. Energetická bezpečnosť a cenová dostupnosť	40
A8. Spravodlivý prechod na klimatickú neutralitu	44
Produktivita	47
A9. Produktivita, efektívnosť a obehovosť zdrojov	47
A10. Digitálna transformácia	50
A11. Inovácie	53
A12. Priemysel a jednotný trh	56
A13. Verejná správa	61
Spravodlivosť	63
A14. Výzvy v oblasti zamestnanosti, zručností a sociálnej politiky vzhľadom na Európsky pilier sociálnych práv	63
A15. Vzdelávanie a odborná príprava	66
A16. Health and health systems	69
A17. Hospodárska a sociálna výkonnosť na regionálnej úrovni	72
Makroekonomická stabilita	75
A18. Kľúčový vývoj vo finančnom sektore	75
A19. Dane	78
A20. Tabuľka s ekonomickými a finančnými ukazovateľmi	81
A21. Analýza udržateľnosti dlhovej služby	82
A22. Matica posudzovania postupu pri makroekonomickej nerovnováhe	85

ZOZNAM TABULIEK

A2.1. Súhrnná tabuľka odporúčaní pre Slovensko na roky 2019 – 2022	26
A3.1. Kľúčové prvky slovenského plánu obnovy a odolnosti	28
A5.1. Indexy odolnosti, ktoré sumarizujú situáciu v jednotlivých rozmeroch a oblastiach RDB	34
A6.1. Ukazovatele pokroku v oblasti Európskej zelenej dohody z makroekonomického hľadiska	35
A7.1. Kľúčové energetické ukazovatele	40
A8.1. Kľúčové ukazovatele spravodlivej transformácie na Slovensku	44
A10.1. Kľúčové ciele digitálneho desaťročia monitorované ukazovateľmi DESI	50
A11.1. Kľúčové ukazovatele inovácií	53
A12.1. Priemysel a jednotný trh	56
A13.1. Ukazovatele verejnej správy	62
A14.1. Sociálny prehľad pre Slovensko	63
A14.2. Situácia na Slovensku, pokiaľ ide o ciele v oblasti zamestnanosti, zručností a znižovania chudoby do roku 2030	64
A15.1. Ciele na úrovni EÚ a ďalšie kontextové ukazovatele v medziach strategického rámca Európskeho vzdelávacieho priestoru	66
A16.1. Kľúčové ukazovatele zdravia	69
A17.1. Vybrané ukazovatele na regionálnej úrovni – Slovensko	73
A18.1. Ukazovatele finančného zdravia	75
A19.1. Ukazovatele zdanenia	79
A20.1. Kľúčové ekonomické a finančné ukazovatele	81
A21.1. Analýza udržateľnosti dlhovej služby – Slovensko	82
A21.2. Tepelná mapa rizík fiškálnej udržateľnosti – Slovensko	84
A22.1. Matica posudzovania makroekonomických nerovnováh	85

ZOZNAM GRAFOV

A1.1. Pokrok pri dosahovaní cieľov udržateľného rozvoja na Slovensku za posledných 5 rokov	24
A2.1. Pokrok Slovenska v súvislosti s odporúčaniami pre Slovensko na roky 2019 – 2022 (2023 – Európsky semester)	25
A3.1. Celkové granty vyplatené z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti	29
A3.2. Stav plnenia míľnikov a cieľov	29
A3.3. Vyplatenie podľa piliera	29
A4.1. Fondy politiky súdržnosti na roky 2021 – 2027 na Slovensku: rozpočet podľa fondu	31
A4.2. Synergie medzi fondmi politiky súdržnosti a Mechanizmom na podporu obnovy a odolnosti so šiestimi piliermi na Slovensku	31
A4.3. Príspevok z fondov politiky súdržnosti na plnenie cieľov udržateľného rozvoja v rokoch 2014 – 2020 a 2021 – 2027 na Slovensku	32
A6.1. Tematické – emisie skleníkových plynov z odvetví so spoločným úsilím v miliónoch ton ekv. CO ₂ , 2005 – 2021	35
A6.2. Energetický mix (hore) a mix elektrickej energie (dole), 2021	36
A6.3. Tematické – investičné potreby v oblasti životného prostredia a súčasné investície, p. a. 2014 – 2020	37
A7.1. Úrovně podzemných zásobníkov na Slovensku	40
A7.2. Podiel spotreby plynu podľa sektora, 2021	41
A7.3. Maloobchodné ceny energie na Slovensku pre priemysel (hore) a domácnosti (dole)	41
A8.1. Výzvy v oblasti spravodlivej transformácie na Slovensku	44
A8.2. Distribučné vplyvy cien energie v dôsledku rastúcich výdavkov na energiu (2021 – 2023)	45
A11.1. Patentové prihlášky podané v zmysle Zmluvy o patentovej spolupráci v roku 2020 (na miliardu HDP v PPS)	54
A12.1. Produktivita práce na osobu (v PPS a v % priemeru EÚ)	56
A12.2. Podnikateľské prostredie a katalyzátory produktivity	57
A13.1. Slovensko. a) Vyspelosť elektronickej verejnej správy a jej používatelia, b) ukazovateľ vyspelosti otvorených údajov verejnej správy: skóre za rok 2022 (v % celkového maximálneho skóre) (vľavo); poradie krajín, celkové skóre (vpravo)	62
A15.1. Osoby, ktoré predčasne ukončili vzdelávanie a odbornú prípravu, podľa regiónu na Slovensku, v rokoch 2013, 2018 a 2022 (v %)	66
A16.1. Stredná dĺžka života pri narodení, v rokoch	69
A16.2. Predpokladané zvýšenie verejných výdavkov na zdravotnú starostlivosť v rokoch 2019 – 2070	70
A17.1. HDP na obyvateľa (v roku 2010) a rast HDP (v rokoch 2011 – 2020) – Slovensko	72
A17.2. Vývoj produktivity práce (reálna hrubá pridaná hodnota na pracovníka), 2000 – 2020	72
A18.1. Vývoj úverových činností	75
A18.2. Ceny obytných nehnuteľností	77
A19.1. Daňové príjmy plynúce z rôznych druhov daní; v % celkových príjmov	79
A19.2. Daňovo-odvodové zaťaženie slobodných a druhých zárobkovo činných osôb v domácnosti, v % celkových nákladov práce, 2022	79

ZOZNAM MÁP

A17.1. Populačné zmeny na Slovensku v rokoch 2011 až 2020

73

A17.2. Abnormálna úmrtnosť na Slovensku počas pandémie COVID-19

74

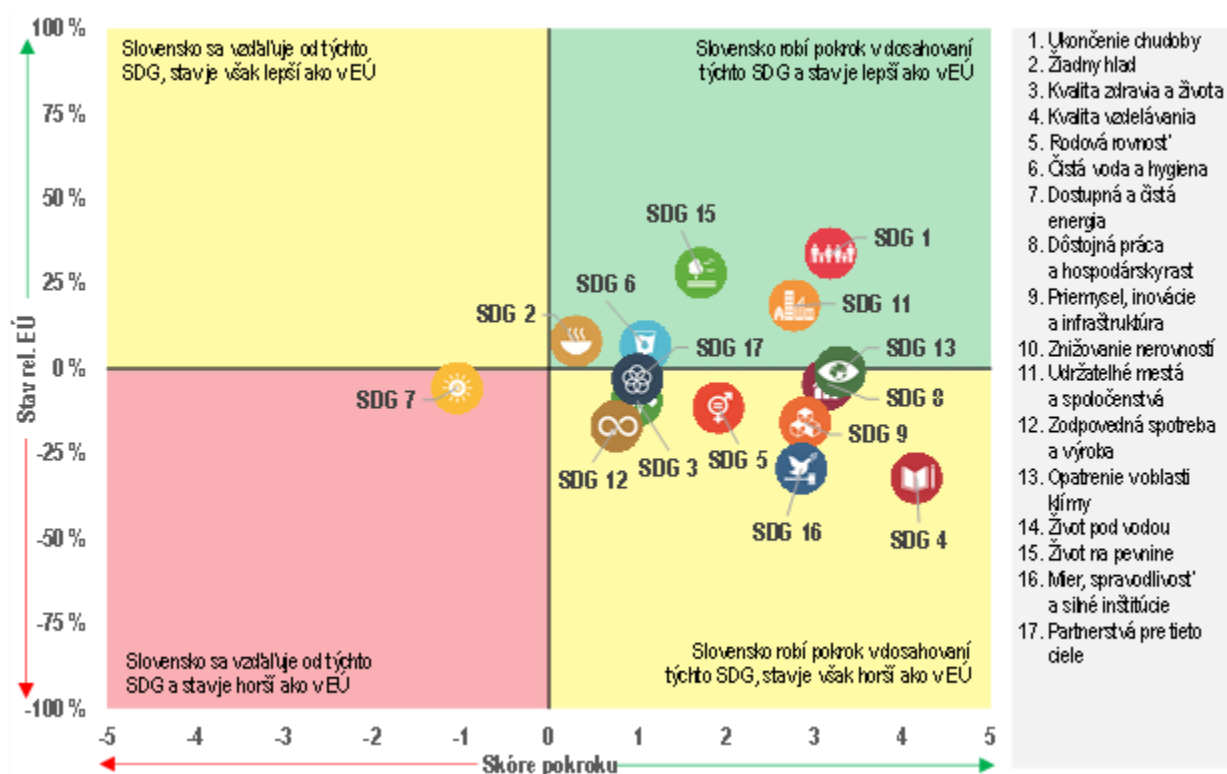

V tejto prílohe sa posudzuje pokrok Slovenska v plnení cieľov udržateľného rozvoja (SDG) v štyroch rozmeroch konkurencieschopnej udržateľnosti. 17 cieľov udržateľného rozvoja a ich súvisiace ukazovatele vytvárajú politický rámec v rámci Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj, ktorú prijala OSN. Sú zamerané na odstránenie všetkých foriem chudoby, na boj proti nerovnostiam, ako aj na boj proti zmene klímy a environmentálnej kríze. Zároveň zabezpečujú, aby sa na nikoho nezabudlo. EÚ a jej členské štáty sa zaviazali dodržiavať túto historickú globálnu rámcovú dohodu a aktívne sa snažiť o maximálny pokrok pri plnení cieľov udržateľného rozvoja. Graf uvedený ďalej v texte vychádza zo súboru ukazovateľov v oblasti cieľov udržateľného rozvoja EÚ, ktorý bol vypracovaný na účely monitorovania pokroku pri plnení cieľov udržateľného rozvoja v kontexte EÚ.

Slovensko dosahuje veľmi dobré výsledky

alebo zlepšuje ukazovatele v oblasti environmentálnej udržateľnosti (ciele 2, 6, 9, 11, 13, 15), ale vzdďaluje sa od cieľa udržateľného rozvoja 7. Dobré výsledky dosahuje v oblasti udržateľnej mobility, keďže podiel verejnej dopravy sa zvýšil na 26,2 %, čo je výrazne nad priemerom EÚ, ktorý je na úrovni 17,2 %. Slovensko znížilo mieru závažnej deprivácie v oblasti bývania na 3,2 % v porovnaní s priemerom EÚ, ktorý dosahuje 4,3 %. Slovensko však dosahuje podpriemerné výsledky pri indexoch cenovo dostupnej a čistej energie (cieľ udržateľného rozvoja 7). Zatiaľ čo podiel energie z obnoviteľných zdrojov sa v roku 2021 zvýšil z 12,9 % na 17,4 %, kapacita Slovenska na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov klesla pod priemer EÚ (21,8 %). Energetická produktivita sa v porovnaní s pokrokom, ktorý EÚ dosiahla v rovnakom časovom rámci, zlepšila len mierne (zo 4,8 na 5,0 EUR/kg ropného ekvivalentu v porovnaní s priemerným zlepšením EÚ zo 7,8 na 8,6 EUR/kg ropného

Graf A1.1: Pokrok pri dosahovaní cieľov udržateľného rozvoja na Slovensku za posledných 5 rokov

Podrobné súbory údajov o rôznych cieľoch udržateľného rozvoja sú uvedené vo výročnej správe Eurostatu s názvom Udržateľný rozvoj v Európskej únii; podrobné informácie o krátkodobom pokroku jednotlivých členských štátov sú uvedené na stránke: Key findings - Sustainable development indicators - Eurostat (europa.eu) (Hlavné zistenia – Ukazovatele udržateľného rozvoja – Eurostat). Status každého cieľa udržateľného rozvoja v danej krajine je súhnom všetkých ukazovateľov pre konkrétny cieľ v porovnaní s priemerom EÚ. Pokročilý status neznamená, že krajina sa približuje k dosiahnutiu konkrétného cieľa udržateľného rozvoja, ale signalizuje, že si počína lepšie ako priemer EÚ. Miera pokroku je absolútna hodnota meraná na základe trendov jednotlivých ukazovateľov za posledných 5 rokov. Pri výpočte sa nezohľadňujú žiadne cieľové hodnoty, keďže väčšina cieľov politiky EÚ platí len pre súhrnnú úroveň EÚ. Nie pri každej krajine sa uvádza všetkých 17 cieľov udržateľného rozvoja, pretože to závisí od dostupnosti údajov za každý cieľ.

Zdroj: Eurostat, posledná aktualizácia zo začiatku apríla 2023 okrem ukazovateľov výberového zisťovania pracovných síl (VZPS) v EÚ z 27. apríla 2023. Údaje sa týkajú najmä rokov 2016 – 2021 alebo 2017 – 2022.

ekvivalentu). Závislosť Slovenska od dovážanej energie v rámci jeho celkového energetického mixu klesla zo 60,6 % v roku 2016 na 52,6 % v roku 2021, čo je mierne pod priemerom EÚ, ktorý je na úrovni 55,5 %. Slovensko dosahuje dobré výsledky, aj pokiaľ ide o podiel recyklácie ako súčasti celkového komunálneho odpadu, pričom tento percentuálny podiel viac ako zdvojnásobilo z 23 % v roku 2016 na 48,9 % v roku 2021, čo je výrazne nad priemerom EÚ, ktorý sa pohybuje na úrovni 49,6 %.

Slovensko napreduje, pokiaľ ide o čisté emisie skleníkových plynov, ktoré sa znížili zo 6,3 tony na obyvateľa v roku 2016 na 5,9 v roku 2021, čo je lepšie ako priemer EÚ, ktorý bol v roku 2021 na úrovni 7,4 tony na obyvateľa. Investície a reformy, ktoré sú zahrnuté do plánu obnovy a odolnosti, konkrétne do komponentov týkajúcich sa obnoviteľných zdrojov energie, dekarbonizácie priemyslu, energetickej efektívnosti, zneškodňovania odpadu a výskumu a vývoja, zlepšia výkonnosť Slovenska v oblasti plnenia environmentálnych cieľov udržateľného rozvoja.

Pri plnení jedného z cieľov udržateľného rozvoja, ktorý sa týka spravodlivosti (cieľ 1), dosahuje Slovensko veľmi dobré výsledky. Pri plnení väčšiny ostatných cieľov (ciele 2, 3, 4, 5, 7, 8) sa Slovensko zlepšuje, hoci nerovnomerným tempom, no musí dobehnúť EÚ, najmä pokiaľ ide o cieľ udržateľného rozvoja 4. Slovensko dosahuje lepšie výsledky ako EÚ v prípade ukazovateľa chudoby a nerovnosti (cieľ udržateľného rozvoja 1). Je to najmä vďaka nízkemu mzdovému rozptylu v krajine. Hoci Slovensko stále zaostáva za priemerom EÚ, zlepšilo niektoré ukazovatele kvality vzdelávania (cieľ udržateľného rozvoja 4), ako je účasť na vzdelávaní v ranom detstve (zvýšenie zo 72,2 % v roku 2015 na 78,1 % v roku 2020). Účasť dospelých na vzdelávacích programoch a vysoká miera predčasného ukončenia školskej dochádzky naďalej vyvolávajú obavy, keďže tieto trendy ovplyvňujú rast a celkovú produktivitu. Pokiaľ ide o cieľ udržateľného rozvoja 5 (rodová rovnosť), Slovensko výrazne zlepšilo pomer pozícií vyššieho manažmentu zastávaných ženami, keďže percentuálny podiel žien vo vrcholových orgánoch sa zdvojnásobil z 15,1 % v roku 2017 na 30,3 % v roku 2022, čo je tesne pod priemerom EÚ, ktorý je na úrovni 32,2 %. Schopnosť Slovenska poskytovať cenovo dostupnú energiu sa zhoršila, keďže percentuálny podiel občanov, ktorí nie sú schopní primerane vykurovať svoje domovy, vzrástol z 5,1 % v roku 2016 na 5,8 % v roku 2021. To je však stále

pod priemerom EÚ, ktorý bol v roku 2021 na úrovni 6,9 %. Plán obnovy a odolnosti zahŕňa opatrenia na zlepšenie zručností žiakov a na zvýšenie inkluzívnosti a spravodlivosti rôznych úrovní vzdelávacieho systému, a to napríklad vytvorením väčšieho počtu miest v predškolských zariadeniach, aktualizáciou školských osnov, bojom proti segregácii rómskeho obyvateľstva, poskytovaním špecializovanej odbornej prípravy pre učiteľov a zvyšovaním odborných predpokladov pre zamestnávanie pedagogických pracovníkov (komponenty 6, 7, 8).

Slovensko zlepšuje ukazovatele cieľov udržateľného rozvoja súvisiace s produktivitou (ciele 4, 8, 9), hoci jeho výdavky na výskum a vývoj v poslednom čase stagnujú. Financovanie výskumu a vývoja na úrovni 0,93 % HDP v roku 2021 je výrazne pod priemerom EÚ, ktorý dosahuje úroveň 2,26 %. To brzdí inovácie a bráni Slovensku v tom, aby viac využívalo technologické riešenia, ako je umelá inteligencia, digitalizácia, automatizácia, cloudové systémy a ďalšie prínosy najnovších vedeckých a špičkových prelomových objavov, a zvyšovalo tak svoju produktivitu. Pomer zamestnancov zamestnaných vo výskume a vývoji sa mierne zvýšil a v roku 2021 dosiahol 0,83 % aktívneho obyvateľstva. Zostáva však pod priemerom EÚ, ktorý dosahuje 1,5 %. Slovensko by malo viac podporovať svojich výskumných pracovníkov a spoločnosti v patentovaní ich výskumu, keďže v roku 2022 bolo predložených len 9 patentových prihlášok (na milión obyvateľov) v porovnaní s priemerom EÚ, ktorý dosahuje 151 patentových prihlášok na milión obyvateľov. Miera dosiahnutého terciárneho vzdelania, ktorá je kľúčom ku zvyšovaniu odbornej spôsobilosti, konkurencieschopnosti a technologickej spôsobilosti slovenského obyvateľstva, sa neustále zvyšuje. V roku 2022 bola na úrovni 39,1 % obyvateľstva vo veku 25 – 34 rokov, a teda takmer dosiahla priemer EÚ, ktorý je na úrovni 42 %. V tejto súvislosti bol podiel dospelých aspoň so základnou úrovňou digitálnych zručností v roku 2021 na úrovni 55,2 %, čo je lepšie ako priemer EÚ, ktorý je na úrovni 53,9 %. Podiel dospelých zúčastňujúcich sa na vzdelávaní sa však musí podstatne zvýšiť. V roku 2022 sa 12,8 % slovenskej dospeléj populácie zúčastnilo za posledné štyri týždne na vzdelávacom kurze, čo presahuje priemer EÚ, ktorý je na úrovni 11,9 %. Podiel domácností s pripojením na internet s rýchlosťou najmenej 100 Mbps sa v roku 2021 zvýšil na 66,7 % (tesne pod priemernou úrovňou EÚ, ktorá dosahuje 70,2 %). Investície do digitálnej infraštruktúry a reforiem vzdelávania načrtnutých v pláne obnovy a odolnosti by mali ešte viac zlepšiť dlhodobú produktivitu.

Slovensko zlepšuje ukazovatele cieľov udržateľného rozvoja súvisiace s makroekonomickou stabilitou (ciele udržateľného rozvoja 8 a 16).

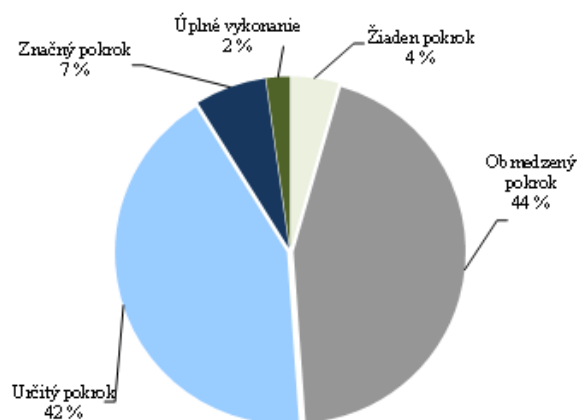
Reálny HDP na obyvateľa na Slovensku rastie a v roku 2022 dosiahol v reálnom vyjadrení 16 300 EUR. Keďže sa však konvergencia spomaľuje, výkonnosť krajiny je v tomto ohľade stále nižšia ako priemer EÚ, ktorý v tom istom roku dosiahol 28 820 EUR. Podiel investícií na HDP výrazne klesol z 21,1 % v roku 2017 na 20,4 % v roku 2022, čo je pod priemerom EÚ, ktorý je na úrovni 23,2 %. Miera zamestnanosti neustále rastie. V roku 2022 dosiahla 76,7 % obyvateľstva vo veku 20 – 64 rokov a prevyšuje priemer EÚ, ktorý je na úrovni 74,6 %. Miera dlhodobej nezamestnanosti sa mierne zvýšila (na 4,1 % v roku 2022) a momentálne je nad mediánom EÚ, ktorý dosahuje 2,4 %. Opatrenia uvedené v pláne obnovy a odolnosti by mali stimulovať veľmi potrebné investície a pomôcť ďalej znižovať dlhodobú nezamestnanosť.

Keďže ciele udržateľného rozvoja tvoria zastrešujúci rámec, všetky prepojenia s príslušnými cieľmi udržateľného rozvoja sú buď vysvetlené, alebo znázornené ikonami v iných prílohách.

Komisia posúdila odporúčania pre jednotlivé krajiny na roky 2019 – 2022 ⁽²²⁾ určené Slovensku v rámci európskeho semestra. Tieto odporúčania sa týkajú širokej škály oblastí politiky, ktoré súvisia s 15 zo 17 cieľov udržateľného rozvoja (pozri prílohy 1 a 3). V posúdení sa zohľadňujú politické opatrenia, ktoré Slovensko doteraz prijalo ⁽²³⁾, a záväzky uvedené v jeho pláne obnovy a odolnosti ⁽²⁴⁾. V tejto fáze vykonávania plánu obnovy a odolnosti 51 % odporúčaní pre Slovensko zameraných na štrukturálne otázky v rokoch 2019 – 2022 zaznamenalo aspoň „určitý pokrok“, zatiaľ čo 44 % zaznamenalo „obmedzený pokrok“ (pozri graf A2.1). S ďalším vykonávaním plánu obnovy a odolnosti sa v nadchádzajúcich rokoch očakáva dosiahnutie značného pokroku pri riešení štrukturálnych odporúčaní pre Slovensko.

Graf A2.1: Pokrok Slovenska v súvislosti s odporúčaniami pre Slovensko na roky 2019 – 2022 (2023 – Európsky semester)

Zdroj: Európska komisia.

⁽²²⁾ Odporúčania pre jednotlivé krajiny 2022: [EUR-Lex - 32022H0901\(25\) - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

Odporúčania pre Slovensko 2021: [EUR-Lex - 32021H0729\(26\) - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

Odporúčania pre Slovensko 2020: [EUR-Lex - 32020H0826\(25\) - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

Odporúčania pre Slovensko 2019: [EUR-Lex - 32019H0905\(25\) - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

⁽²³⁾ Vráťane politických opatrení uvedených v národnom programe reforiem a v správach v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, v ktorých sa (dvakrát ročne podávajú správy o pokroku pri plnení míľnikov a cieľov a ktoré vyplývajú z posúdenia žiadostí o platbu).

⁽²⁴⁾ Členské štáty boli vyzvané, aby sa vo svojich plánoch obnovy a odolnosti účinne zaoberali všetkými relevantnými odporúčaniami Rady vydanými v rokoch 2019 a 2020 pre ich krajinu alebo ich významnou podskupinou. V posúdení odporúčaní pre Slovensko, ktoré sa tu uvádza, sa posudzuje stupeň vykonávania opatrení zahrnutých v pláne obnovy a odolnosti a opatrení vykonaných mimo plánu obnovy a odolnosti v čase posudzovania. Opatrenia stanovené v prílohe k prijatému vykonávaciemu rozhodnutiu Rady o schválení posúdenia plánu obnovy a odolnosti, ktoré ešte neboli prijaté alebo vykonané, ale ktoré sa považujú za dôveryhodne oznámené v súlade s metodikou posudzovania odporúčaní pre jednotlivé krajiny, zaručujú „obmedzený pokrok“. Výsledkom týchto opatrení po ich vykonaní môže byť „určitý/významný pokrok“ alebo „úplné vykonanie“, v závislosti od ich relevantnosti.

Tabuľka A2.1: Súhrnná tabuľka odporúčaní pre Slovensko na roky 2019 – 2022

Slovensko	Posúdenie z mája 2023*	Pokrytie odporúčaní pre danú krajinu v pláne obnovy a odolnosti do roku 2026**	Príslušné ciele udržateľného rozvoja (SDG)
Odporúčanie 1 z roku 2019	Určitý pokrok		
Dosiahnuť strednodobý rozpočtový cieľ v roku 2020.	Už nerelevantné	Netýka sa	SDG 8, 16
Zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť verejných financií, a to najmä systém udržiavanej starostlivosti a dôchodkového systému.	Učinný pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v roku 2022 a plánované na roky 2023 a 2025	SDG 3, 8
Odporúčanie 2 z roku 2019	Obmedzený pokrok		
Zlepšovať kvalitu a inkluzivnosť vzdelávania na všetkých úrovniach a podporovať zručnosti.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v roku 2022 a plánované na rok 2023	SDG 4, 8, 10
Zlepšiť prístup k cenovo dostupnej a kvalitnej starostlivosti o deti a dlhodobú starostlivosť.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v roku 2022 a plánované na roky 2023 a 2024	SDG 3, 4, 5
Podporovať integráciu znevýhodnených skupín, najmä Rómov.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2022, 2023 a 2024	SDG 1, 2, 4, 8, 10
Odporúčanie 3 z roku 2019	Obmedzený pokrok		
Zaceliť hospodársku politiku súvisiacu s investíciami na zdravotnú starostlivosť.	Učinný pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v roku 2022 a plánované na roky 2023, 2024 a 2025	SDG 3, 10, 11
vyiskúmať a inovovať,	Učinný pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v roku 2022 a plánované na rok 2023	SDG 9, 10, 11
dopravu, najmä na jej udržateľnosť,	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v rokoch 2021 a 2022 a plánované na roky 2023, 2025 a 2026	SDG 10, 11
na digitálnu infraštruktúru,	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2023	SDG 9, 10, 11
energetickú efektívnosť	Učinný pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v roku 2022 a plánované na roky 2023, 2024 a 2026	SDG 7, 10, 11
konkurencieschopnosť malých a stredných podnikov	Učinný pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2023, 2024 a 2025	SDG 8, 9, 10, 11
a sociálne bývanie, a to s ohľadom na regionálne rozdiely.	Obmedzený pokrok		SDG 1, 2, 10, 11
Vo verejnom obstarávaní zvýšiť uplatňovanie kritérií kvality a nákladov životného cyklu.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v roku 2022 a plánované na rok 2023	SDG 9
Odporúčanie 4 z roku 2019	Určitý pokrok		
Nabádať zlepšovať účinnosť súdneho systému a zamerať sa na posilnenie jeho nezávislosti, a to aj pri menovaní sudcov.	Učinný pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v roku 2022 a plánované na roky 2023 a 2024	SDG 16
Zvýšiť úsilie zamerané na odhaľovanie a sťahanie korupcie, a to najmä v prípadoch korupcie veľkého rozsahu.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v roku 2022 a plánované na rok 2023	SDG 16
Odporúčanie 1 z roku 2020	Určitý pokrok		
V súlade so všeobecnou únikovou doložkou prijať všetky potrebné opatrenia na účinné riešenie pandémie, udržanie hospodárstva a podporu následného oživenia. Keď to hospodárske podmienky umožnia, reaktivovať riadne politiky zamerané na dosiahnutie obzretných strednodobých riadkových pozícií a zabezpečenie udržateľnosti dlhovej služby súčasným zvyšovaním ľahkých investícií.	Už nerelevantné	Netýka sa	SDG 8, 16
Posilniť odolnosť systémov zdravotnej starostlivosti v oblasti zdravotníckeho personálu, kritických zdravotníckych materiálov a infraštruktúry.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v roku 2022 a plánované na roky 2023, 2024 a 2025	SDG 3
Zlepšiť poskytovanie primárnej zdravotnej starostlivosti a koordináciu medzi jednotlivými druhmi starostlivosti.	Učinný pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v roku 2022 a plánované na roky 2023, 2024 a 2025	SDG 3
Odporúčanie 2 z roku 2020	Určitý pokrok		
Poskytnúť primeranú náhradu príjmu	Značný pokrok		SDG 1, 2, 8, 10
a zabezpečiť prístup k sociálnej ochrane a základným službám pre všetkých.	Obmedzený pokrok		SDG 1, 2, 10
Posilňovať digitálne zručnosti.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v roku 2022 a plánované na roky 2023 a 2024	SDG 4
Zabezpečiť rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v roku 2022 a plánované na roky 2023, 2024 a 2025	SDG 4, 8, 10
Odporúčanie 3 z roku 2020	Určitý pokrok		
Účinne vykonávať opatrenia na zabezpečenie likvidity malých a stredných podnikov a samostatne zárobkovo činných osôb.	Značný pokrok		SDG 8, 9
Odstániť nedostatky v oblasti digitálnej infraštruktúry.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2023 a 2024	SDG 9
Čo najskôr reaktivovať pripravené verejné investičné projekty	Učinný pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v rokoch 2021 a 2022 a plánované na roky 2023, 2024, 2025 a 2026	SDG 8, 16
a podporiť investície súkromného sektora zamerané na podporu oživenia hospodárstva.	Učinný pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v rokoch 2021 a 2022 a plánované na roky 2023, 2024, 2025 a 2026	SDG 8, 9
Zamerať investície na zelenú a digitálnu transformáciu, najmä na čistou a efektívnu výrobu a využívanie energie a zdrojov.	Učinný pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v rokoch 2021 a 2022 a plánované na roky 2023, 2024 a 2026	SDG 6, 7, 9, 12, 13, 15
udržateľnú verejnú dopravu	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v roku 2022 a plánované na roky 2023, 2025 a 2026	SDG 11
a odpadové hospodárstvo.	Učinný pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v roku 2022	SDG 6, 12, 15

(pokračovanie na ďalšej strane)

Tabuľka (pokračovanie)

Odporúčanie 4 z roku 2020	Určitý pokrok		
Zabezpečiť účinný dohľad nad rámcom boja proti praniu špinavých peňazí a jeho presadzovanie.	Určitý pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v roku 2022 a plánované na rok 2023	SDG 8, 16
Zabezpečiť priaznivé podnikateľské prostredie	Určitý pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2023, 2024 a 2025	SDG 8, 9
a kvalitné verejné služby, a to prostredníctvom posilnenej koordinácie a tvorby politik.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2022, 2023, 2024 a 2026	SDG 10, 11, 16
Riešiť obavy týkajúce sa integrity v justičnom systéme.	Určitý pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v roku 2022 a plánované na roky 2023 a 2024	SDG 16
Odporúčanie 1 z roku 2021	Určitý pokrok		
V roku 2022 zachovať podporné zámery fiskálnej politiky vrátane impulzu poskytnutého Mechanizmom na podporu obnovy a odolnosti a zachovať investície financované z vnútroštátnych zdrojov.	Určitý pokrok	Netýka sa	SDG 8, 16
Keď to hospodárske podmienky umožnia, uskutočňovať fiskálnu politiku zameranú na dosiahnutie obozretných strednodobých fiskálnych pozícií a na zabezpečenie fiskálnej udržateľnosti v strednodobom horizonte.	Určitý pokrok	Netýka sa	SDG 8, 16
Zároveň zvýšiť investície s cieľom posilniť rastový potenciál. V záujme zabezpečenia udržateľnej a inkluzívnej obnovy venovať osobitnú pozornosť zloženiu verejných financií na strane príjmov aj na strane výdavkov rozpočtu, ako aj kvalite rozpočtových opatrení. Uprednostňovať udržateľné investície podporujúce rast, najmä s cieľom podporiť zelenú a digitálnu transformáciu.	Úplné vykonanie	Netýka sa	SDG 8, 16
Uprednostňovať fiskálne štrukturálne reformy, ktoré pomôžu zabezpečiť financovanie priorít verejnej politiky a prispieť k dlhodobej udržateľnosti verejných financií, a to aj posilnením rozsahu pokrytia, primeranosti a udržateľnosti systémov zdravotnej starostlivosti a sociálnej ochrany pre všetkých.	Určitý pokrok	Netýka sa	SDG 8, 16
Odporúčanie 1 z roku 2022	Obmedzený pokrok		
V roku 2023 zabezpečiť, aby bol rast primárnych bežných výdavkov financovaných z vnútroštátnych zdrojov v súlade s celkovo neutrálnymi zámermi politiky, pričom sa zohľadní pokračujúca dočasná a cieleňá podpora pre domácnosti a podniky, ktoré najviac pociťujú prudký nárast cien energií, a pre ľudí, ktorí utekajú z Ukrajiny. Byť pripravené prispôsobiť súčasné výdavky vyvíjajúcej sa situácii.	Žiaden pokrok	Netýka sa	SDG 8, 16
Zvýšiť verejné investície do zelenej a digitálnej transformácie a energetickej bezpečnosti s ohľadom na iniciatívu RePowerEU, okrem iného aj využitím Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov Únie.	Značný pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na rok 2023	SDG 8, 16
V období po roku 2023 uskutočňovať fiskálnu politiku zameranú na dosiahnutie obozretných strednodobých fiskálnych pozícií.	Určitý pokrok	Netýka sa	SDG 8, 16
Zefektívniť daňový mix a zabezpečiť, aby viac podporoval inkluzívny a udržateľný rast, a to aj využitím potenciálu environmentálnych daní a daní z nehnuteľností.	Žiaden pokrok	Netýka sa	SDG 8, 10, 12
Pokračovať v posilňovaní daňovej disciplíny, a to aj ďalšou digitalizáciou daňovej správy.	Obmedzený pokrok	Netýka sa	SDG 8, 9, 16
Odporúčanie 2 z roku 2022			
Pokračovať vo vykonávaní svojho plánu obnovy a odolnosti v súlade s mľníkmi a cieľmi uvedenými vo vykonávacom rozhodnutí Rady z 13. júla 2021.	Vykonávanie plánu obnovy a odolnosti sa monitoruje posudzovaním žiadostí o platbu v rámci plánu obnovy a odolnosti a analýzou správ, ktoré sa týkajú dosahovania mľníkov a cieľov a uverejňujú sa dvakrát ročne. Zohľadňujú sa v správach o jednotlivých krajinách.		
Predložiť programové dokumenty politiky súdržnosti na roky 2021 – 2027, aby sa mohli dokončiť príslušné rokovania s Komisiou a následne sa mohli tieto dokumenty začať vykonávať.	Pokrok dosiahnutý v súvislosti s programovými dokumentmi politiky súdržnosti sa monitoruje v rámci politiky súdržnosti EÚ.		
Odporúčanie 3 z roku 2022	Obmedzený pokrok		
Znížiť celkovú závislosť od fosilných palív a diverzifikovať ich dovoz.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na rok 2023	SDG 7, 9, 13
Urýchliť zavádzanie obnoviteľných zdrojov energie ďalším zjednodušením prístupu k sústave, zavedením opatrení na zefektívnenie postupov udeľovania povolení a administratívnych postupov,	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na rok 2023	SDG 7, 8, 9, 13
ako aj modernizáciou elektrickej siete.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2023, 2024 a 2025	SDG 7, 9, 13
Znížiť závislosť od zemného plynu v sektore vykurovania a v priemysle.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na rok 2023	SDG 7, 9, 13
Upraviť politiky obnovy budov tak, aby sa zrýchlila a stimulovala hĺbková obnova budov.	Určitý pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti vykonávané v roku 2022	SDG 7

Poznámka:

* Pozri poznámku pod čiarou (24).

** Opatrenia z plánu obnovy a odolnosti, ktoré sú zahrnuté do tejto tabuľky, prispievajú k vykonávaniu odporúčaní pre Slovensko. Avšak možno bude potrebné prijať dodatočné opatrenia, ktoré nie sú súčasťou plánu obnovy a odolnosti, aby sa mohli úplne zrealizovať odporúčania pre Slovensko a aby sa mohli vyriešiť hlavné výzvy uvedené v týchto odporúčaníach. ** Opatrenia označené ako „vykonávané“ sú len tie, ktoré sú zahrnuté v žiadostiach o platbu z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, ktoré posúdila Európska komisia.

Zdroj: Európska komisia.

Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti je ústredným prvkom úsilia, ktoré vyvíja EÚ, aby sa zotavila z pandémie COVID-19, urýchlila súbežnú transformáciu a posilnila odolnosť voči budúcim otrasm. Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti prispieva aj k plneniu cieľov udržateľného rozvoja a pomáha riešiť odporúčania pre Slovensko (pozri prílohu 2). Slovensko predložilo svoj súčasný plán obnovy a odolnosti 29. apríla 2021. Komisiou ho pozitívne vyhodnotila 16. júna 2021 a Rada ho schválila 13. júla 2021, čím sa pripravila pôda pre vyplatenie 6,3 miliardy EUR vo forme grantov z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti v období 2021 – 2026.

Od nadobudnutia účinnosti nariadenia o Mechanizme na podporu obnovy a odolnosti a posúdenia národných plánov obnovy a odolnosti došlo ku geopolitickému a hospodárskemu vývoju, ktorý spôsobil v celej EÚ veľké otrasy. Aby bolo možné tieto otrasy účinne utlmiť, (upravené) nariadenie o Mechanizme na podporu obnovy a odolnosti povoľuje členským štátom vykonať z rôznych dôvodov zmeny v plánoch obnovy a odolnosti. V súlade s článkom 11 ods. 2 Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti sa okrem toho aktualizoval 30. júna 2022 maximálny finančný príspevok pre Slovensko a dosahuje výšku 6 miliárd EUR vo forme grantov.

V tejto súvislosti **Slovensko 26. apríla 2023 predložilo Komisii zmenený plán obnovy a odolnosti** s cieľom zohľadniť svoj zrevidovaný maximálny finančný príspevok v súlade s článkom 18 nariadenia o Mechanizme na podporu obnovy a odolnosti a vzhľadom na objektívne okolnosti, ktoré už neumožňujú dosiahnuť určité míľniky a ciele obsiahnuté v pláne obnovy a odolnosti v súlade s článkom 21 nariadenia o Mechanizme na podporu obnovy a odolnosti. Znížené pridelené finančné prostriedky (o 300 miliónov EUR vo forme grantov z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti) sú rozdelené na celý plán obnovy a odolnosti, čo vedie k pomernému zníženiu cieľov. Rozsah a harmonogram viacerých opatrení v oblastiach, ako je vzdelávanie, zdravotná a dlhodobá starostlivosť, doprava a spravodlivosť, sa považovali za negatívne ovplyvnené infláciou stavebných nákladov, nedostatkom na trhu a oneskoreniami. Zrevidovaný plán obnovy a odolnosti zahŕňa **novú kapitolu REPowerEU** s dodatočnými reformami a investíciami pokrývajúcimi štyri tematické oblasti,

konkrétne obnoviteľné zdroje energie a siete, energetickú účinnosť, dopravu a zelené zručnosti. EÚ chce aj týmto **reagovať na hospodárske ťažkosti a otrasy globálneho trhu s energiou spôsobené inváziou Ruska na Ukrajinu.**

Pokrok Slovenska dosiahnutý pri vykonávaní jeho plánu je uverejnený v hodnotiacej tabuľke obnovy a odolnosti ⁽²⁵⁾. V hodnotiacej tabuľke sa transparentným spôsobom uvádza aj prehľad pokroku dosiahnutého pri vykonávaní Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti ako celku. V grafoch uvedených v tejto prílohe je znázornený súčasný stav míľnikov a cieľov, ktoré má Slovensko dosiahnuť a ktoré Komisia následne vyhodnotila ako uspokojivo splnené.

Tabuľka A3.1: **Kľúčové prvky slovenského plánu obnovy a odolnosti**

	Súčasný plán obnovy a odolnosti
Rozsah pôsobnosti	Pôvodný plán
Dátum prijatia vykonávacieho rozhodnutia Komisie (dátum predloženia)	13. júla 2021
Celkové pridelené prostriedky	6,3 miliardy EUR v grantoch (6,5 % HDP)
Investície a reformy	58 investícií a 58 reforiem
Celkový počet míľnikov a cieľov	196

Zdroj: Hodnotiaca tabuľka Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti

⁽²⁵⁾ https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/country_overview.html

Graf A3.1: **Celkové granty vyplatené z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti**

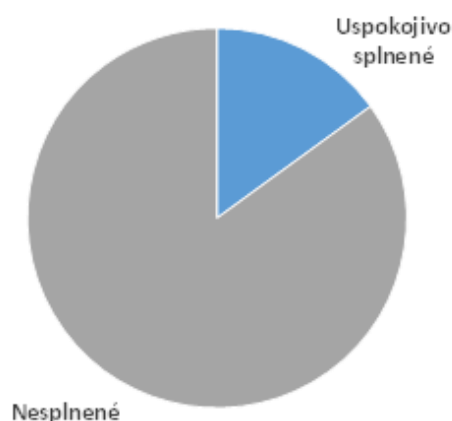
Poznámka: V tomto grafe je znázornená suma grantov, ktoré boli doteraz vyplatené z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti. Granty sú nenávratné finančné príspevky. Celková výška grantov poskytnutých každému členskému štátu sa určuje na základe alokačného kľúča a celkových odhadovaných nákladov na príslušný plán obnovy a odolnosti.

Zdroj: Hodnotiaca tabuľka Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti

Komisia vyhodnotila druhú žiadosť Slovenska o platbu pozitívne, pričom zohľadnila stanovisko Hospodárskeho a finančného výboru, čo viedlo 22. marca 2023 k vyplateniu 708,8 milióna EUR vo forme finančnej podpory (bez predbežného financovania). 16 súvisiacich míľnikov a cieľov zahŕňa

reformy vzdelávania a odbornej prípravy, zdravotnej starostlivosti, výskumu a inovácií, opatrenia na prilákanie kvalifikovaných pracovníkov, podporu digitalizácie a zvýšenie obehovosti hospodárstva, boj proti praniu špinavých peňazí a urýchlenie postupov verejného obstarávania, ako aj investície zamerané na ochranu prírody a biodiverzity.

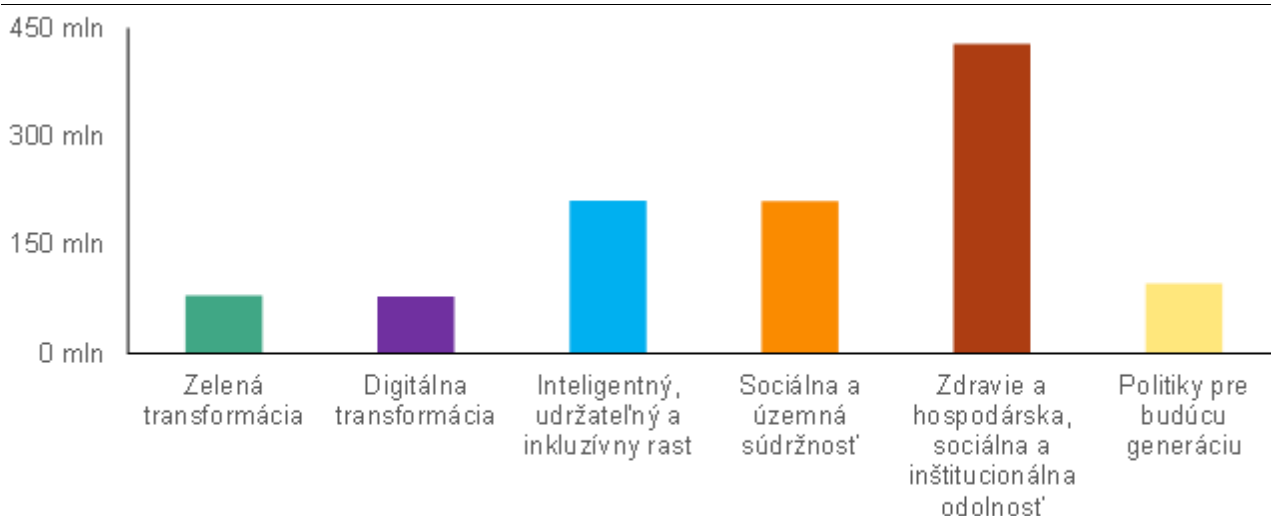
Graf A3.2: **Stav plnenia míľnikov a cieľov**

V tomto grafe je znázornený podiel uspokojivo splnených míľnikov a cieľov. Míľnik alebo cieľ je uspokojivo splnený, keď členský štát poskytne Komisii dôkazy o tom, že dosiahol míľnik alebo cieľ, a Komisia to vo vykonávacom rozhodnutí posúdila pozitívne.

Zdroj: Hodnotiaca tabuľka Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti

Graf A3.3: **Vyplatenie podľa piliera**

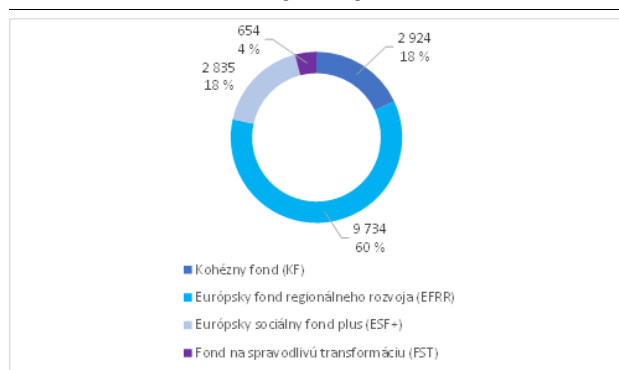
Poznámka: Každé vyplatenie prostriedkov odráža pokrok dosiahnutý vo vykonávaní Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti v rámci šiestich politických pilierov. Tento graf znázorňuje, ako prostriedky vyplácané z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti (okrem predbežného financovania) súvisia s piliermi. Sumy sa vypočítali tak, že sa míľniky a ciele, na ktoré sa vzťahuje dané vyplatenie, prepojili s ich príslušnými opatreniami označenými podľa piliera (primárny a sekundárny).

Zdroj: Hodnotiaca tabuľka Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti

Rozpočet EÚ vo výške viac ako 1,2 bilióna EUR na roky 2021 – 2027 je nastavený na plnenie hlavných priorít EÚ. Investície politiky súdržnosti v celej EÚ predstavujú 392 miliárd EUR, čo je takmer tretina celkového rozpočtu EÚ, vrátane približne 48 miliárd EUR investovaných v súlade s cieľmi plánu REPowerEU.

Graf A4.1: **Fondy politiky súdržnosti na roky 2021 – 2027 na Slovensku: rozpočet podľa fondu**

(1) v miliónoch EUR v bežných cenách, % z celkovej sumy; (celková suma vrátane prostriedkov Únie a národného spolufinancovania)

Zdroj: Európska komisia, Otvorené údaje pre oblasť súdržnosti.

V rokoch 2021 – 2027 sa z fondov politiky súdržnosti na Slovensku⁽²⁶⁾ investuje 8,5 miliardy EUR do zelenej transformácie a 0,5 miliarda EUR do digitálnej transformácie. Táto suma je súčasťou celkových prostriedkov pridelených krajine vo výške 16,1 miliárd EUR. Výskum a inovácie, digitalizácia a energetická efektívnosť sa budú podporovať najmä z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR)⁽²⁷⁾. Podpora pre spoločnosti z EFRR sa sústreďuje na MSP, pričom sa budú vo veľkom zavádzať finančné nástroje na zlepšenie ich prístupu k financovaniu. Viac ako 16 000 domácností zlepši svoju energetickú hospodárnosť a 20 000 domácností získa vysokokapacitné internetové pripojenie. Osobitná pozornosť by sa mala venovať zabezpečeniu administratívnych kapacít na regionálnej a miestnej úrovni na realizáciu investičných projektov, najmä pre marginalizované rómske komunity. Fond na spravodlivú transformáciu uľahčí zelenú transformáciu a podporí vytváranie pracovných miest

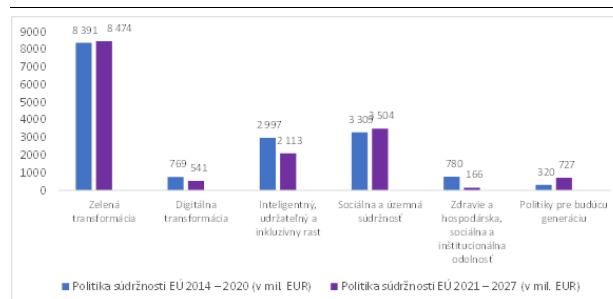
⁽²⁶⁾ Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR), Kohézny fond+ (KF), Európsky sociálny fond plus (ESF+), Fond na spravodlivú transformáciu (FST) s výnimkou programov Interreg. Celková suma zahŕňa príspevky členských štátov a EÚ. Zdroj údajov: [Otvorené údaje pre oblasť súdržnosti](#).

⁽²⁷⁾ Očakávané výsledky EFRR v rámci programov na roky 2021 – 2027.

v regiónoch s ťažbou uhlia a odvetviach s vysokými emisiami. To pomôže Slovensku splniť si záväzok, že postupne do roku 2023 ukončí ťažbu uhlia a výrobu elektrickej energie z uhlia. Z Európskeho sociálneho fondu plus (ESF+) sa vyčleňuje najmä 353 miliónov EUR na tematickú oblasť vzdelávania a zručností, pričom 535 miliónov EUR je určených na rozvoj digitálnych zručností a pracovných miest. Vďaka podpore digitálnej rekvalifikácie/zvyšovania zručností sa jeho finančné prostriedky výraznejšie zamerajú na zelené a digitálne zručnosti aj prostredníctvom individuálnych vzdelávacích účtov a na vzdelávacie osnovy prispôbené súbežnej transformácii.

Z uvedených investícií sa v súlade s cieľmi plánu REPowerEU investujú 2 miliardy EUR. Táto suma sa pridáva k 1 miliarde EUR určenej na plán REPowerEU v rámci rozpočtu na roky 2014 – 2020. 1 332 miliónov EUR (2021 – 2027) a 782 miliónov EUR (2014 – 2020) na zlepšenie energetickej efektívnosti; 665 miliónov EUR (2021 – 2027) a 248 miliónov EUR (2014 – 2020) je určených na energiu z obnoviteľných zdrojov a nízkouhlíkový výskum a inovácie.

Graf A4.2: **Synergie medzi fondmi politiky súdržnosti a Mechanizmom na podporu obnovy a odolnosti so šiestimi piliermi na Slovensku**

(1) mil. EUR v bežných cenách (celková suma vrátane spolufinancovania EÚ a národného spolufinancovania)

Zdroj: Európska komisia

V rokoch 2014 – 2020 bolo Slovensku z fondov politiky súdržnosti k dispozícii 14,3 miliardy EUR⁽²⁸⁾, pričom čerpanie dosiahlo 72 %⁽²⁹⁾. Celkové

⁽²⁸⁾ Fondy politiky súdržnosti zahŕňajú EFRR, KF, ESF a iniciatívu na podporu zamestnanosti mladých ľudí (YEI). Vylučujú sa programy európskej územnej spolupráce. Podľa „pravidla N+3“ sa finančné prostriedky viazané na roky 2014 – 2020 musia minúť najneskôr do roku 2023. Do všetkých údajov je zahrnutá iniciatíva REACT-EU. Celková suma zahŕňa prostriedky EÚ a národné spolufinancovanie. Zdroj údajov: [Otvorené údaje pre oblasť súdržnosti](#).

⁽²⁹⁾ Platby členských štátov na politiku súdržnosti na roky 2014 – 2020 sa každodenne aktualizujú na stránkach [otvorených údajov v oblasti súdržnosti](#).

investície vrátane národného financovania dosiahli 17,8 miliardy EUR, čo je približne 3 % HDP v rokoch 2014 – 2020.

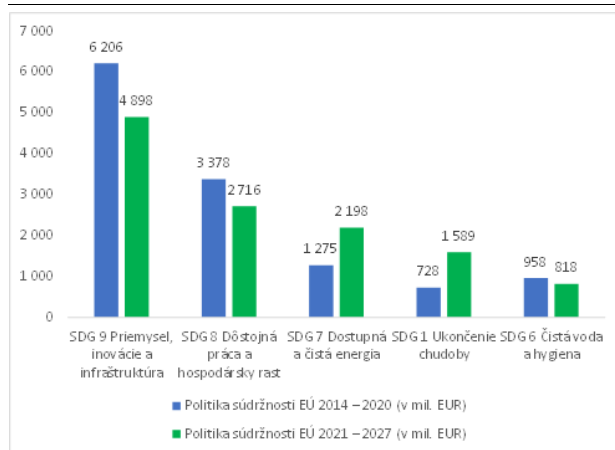
Slovensko naďalej využíva flexibilitu politiky súdržnosti na podporu oživenia hospodárstva, zintenzívnenie konvergencie a poskytovanie životne dôležitej podpory regiónom po pandémii COVID-19. Z Pomoci pri obnove v rámci politiky súdržnosti a pri obnove území v Európe (REACT-EU)⁽³⁰⁾ v rámci nástroja NextGenerationEU sa Slovensku poskytuje nad rámec prostriedkov pridelených na politiku súdržnosti na roky 2014 – 2020 745 miliónov EUR. Z iniciatívy REACT-EU sa financovali takmer 2 milióny vakcín proti ochoreniu COVID-19 a iné zdravotnícke potreby. Takmer 5 500 MSP dostalo úvery na prekonanie obdobia obmedzenia pohybu a 450 000 pracovníkov využilo skrátený pracovný čas a podobné režimy. Prostredníctvom podpory cenovo dostupnej energie (SAFE) môže Slovensko mobilizovať aj fondy politiky súdržnosti na roky 2014 – 2020 na podporu zraniteľných domácností, pracovných miest a spoločností, ktoré zvlášť zasiahli vysoké ceny energie. Slovensko a jeho regióny dostávajú prostriedky na núdzovú pomoc ľuďom utekajúcim pred inváziou Ruska na Ukrajinu z Kohéznych opatrení na podporu utečencov v Európe (CARE) s celkovým rozpočtom 41 miliónov EUR.

V rokoch 2014 – 2020 aj 2021 – 2027 fondy politiky súdržnosti významne prispeli k cieľom udržateľného rozvoja. Z týchto fondov sa podporuje 11 zo 17 cieľov udržateľného rozvoja, najmä cieľ 9 „priemysel, inovácie a infraštruktúra“ a cieľ 8 „dôstojná práca a hospodársky rast“⁽³¹⁾.

⁽³⁰⁾ Prostriedky pridelené v rámci REACT-EU na [otvorené údaje v oblasti súdržnosti](#).

⁽³¹⁾ K plneniu cieľov udržateľného rozvoja prispievajú aj ďalšie fondy EÚ. V rokoch 2014 – 2022 to boli Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV) a Európsky námorný a rybársky fond (ENRF).

Graf A4.3: Príspevok z fondov politiky súdržnosti na plnenie cieľov udržateľného rozvoja v rokoch 2014 – 2020 a 2021 – 2027 na Slovensku

(1) 5 najväčších príspevkov na plnenie cieľov udržateľného rozvoja v miliónoch EUR v bežných cenách

Zdroj: Európska komisia.

Slovensko získava značné zdroje aj z ďalších fondov EÚ. V rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) sa mu v rokoch 2014 – 2022 sprístupnilo 5,5 miliardy EUR a v rokoch 2023 – 2027 Slovensko získa ďalšiu podporu vo výške 3,4 miliardy EUR. Dva fondy SPP (Európsky poľnohospodársky záručný fond a Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka) napomáhajú plnenie Európskej zelenej dohody a zároveň zabezpečujú dlhodobú potravinovú bezpečnosť. V koordinácii s ostatnými fondmi EÚ podporujú sociálnu, environmentálnu a hospodársku udržateľnosť a inovácie v poľnohospodárstve a vo vidieckych oblastiach. Z Európskeho námorného, rybolovného a akvakultúrneho fondu sa v rokoch 2021 – 2027 vyčlenilo 15 miliónov EUR.

Slovensko využíva aj iné programy EÚ, najmä Nástroj na prepájanie Európy, z ktorého sa v rámci NPE 2 (2021 – 2027) doteraz vyčlenili finančné prostriedky EÚ na sedem konkrétnych projektov v oblasti strategických dopravných sietí vo výške 223,3 milióna EUR. Aj v rámci programu Horizont Európa sa slovenským aktérom v oblasti výskumu a inovácie prideliť už viac ako 300 miliónov EUR, zatiaľ čo v predchádzajúcom programovom období bolo v rámci programu Horizont 2020 vyčlenených 1,4 miliardy EUR. Z úverového nástroja pre verejný sektor zriadeného v rámci Mechanizmu spravodlivej transformácie je na projekty na Slovensku na roky 2021 – 2027 od Komisie k dispozícii 34,8 milióna EUR vo forme grantovej podpory, ktorá sa skombinuje s úvermi z EIB na podporu investícií subjektov verejného sektora v regiónoch zapojených do spravodlivej transformácie.

Slovensko získalo podporu v rámci európskeho nástroja dočasnej podpory na zmiernenie rizík nezamestnanosti v núdzovej situácii (SURE), aby mohlo zmierniť vplyv pandémie COVID-19 financovaním režimov skráteného pracovného času. Rada poskytla Slovensku finančnú pomoc vo výške 630 miliónov EUR vo forme úverov, z ktorých sa v roku 2020 podporilo približne 30 % pracovníkov a 25 % firiem a v roku 2021 približne 11 % pracovníkov a 15 % firiem.

Nástroj technickej podpory (TSI) podporuje Slovensko pri navrhovaní a vykonávaní reforiem na podporu rastu vrátane vykonávania slovenského plánu obnovy a odolnosti. Slovensko získalo od roku 2016 značnú podporu, a to aj na: i) reformu miestnej a regionálnej samosprávy; ii) určenie najvhodnejších reforiem a investícií v súlade s plánom REPowerEU a iii) zvýšenie efektívnosti verejných výdavkov⁽³²⁾.

⁽³²⁾ Prehľad o podpore reforiem v jednotlivých krajinách sú k dispozícii [tu](#).

Táto príloha ilustruje relatívne kapacity odolnosti a zraniteľnosti Slovenska podľa prehľadov odolnosti Komisie (RDB)⁽³³⁾. RDB obsahujú súbor 124 kvantitatívnych ukazovateľov a poskytujú všeobecné údaje o schopnosti členských štátov dosiahnuť pokrok v štyroch vzájomne prepojených rozmeroch: sociálnom, zelenom, digitálnom a geopolitickom. Tieto ukazovatele poukazujú na zraniteľnosť⁽³⁴⁾ a kapacity⁽³⁵⁾, ktoré môžu byť čoraz relevantnejšie pri zvládaní prebiehajúcich transformácií, ako aj potenciálnych budúcich otrasov. RDB tak pomáha identifikovať oblasti vhodné na ďalšiu analýzu s cieľom vybudovať silnejšie a odolnejšie hospodárstvo a spoločnosť. Tie sú zhrnuté v tabuľke A5.1 ako syntetické indexy odolnosti, ktoré znázorňujú celkovú relatívnu situáciu v každom z uvedených štyroch rozmerov a ich základných oblastiach pre Slovensko aj EÚ27⁽³⁶⁾.

Podľa súboru ukazovateľov odolnosti v RDB Slovensko vykazuje vo všeobecnosti podobnú úroveň zraniteľností ako priemer EÚ. Slovensko vykazuje stredne nízku úroveň zraniteľností v zelenom rozmere a strednú úroveň zraniteľností v sociálnom, hospodárskom, digitálnom a geopolitickom rozmere. Zraniteľnejšie než priemer EÚ je v „nerovnosti a sociálnom vplyve transformácií“ (najmä v dôsledku vysokej zamestnanosti v energeticky náročných odvetviach a odvetviach so sklonom k automatizácii), v „digitalizácii priemyslu“ (v dôsledku rodových rozdielov a rozdielov v prístupe k IKT) a vo „finančnej globalizácii“ (v dôsledku vysokej koncentrácie priamych zahraničných investícií v zahraničí). Slovensko má nižšiu zraniteľnosť v oblastiach „zmierňovanie zmeny klímy a adaptácia na ňu“, „udržateľné využívanie zdrojov“ a „kybernetická bezpečnosť“ a bezpečnosť a demografia.

V porovnaní s priemerom EÚ Slovensko vykazuje celkovo nižšiu úroveň kapacít vo všetkých ukazovateľoch RDB. Má stredne nízku kapacitu odolnosti v sociálnom a hospodárskom rozmere a stredné kapacity v ostatných troch rozmeroch. Slovensko vykazuje väčšie kapacity, než je priemer EÚ, v oblasti „dodávky surovín a energie“ (najmä z dôvodu rastúcej diverzifikácie dodávateľov), a najmä v oblasti „hodnotové reťazce a obchod“ (najmä z dôvodu vysokej otvorenosti obchodu v rámci EÚ aj mimo nej). V porovnaní s EÚ existuje priestor na zlepšenie kapacít vo všetkých oblastiach sociálneho a hospodárskeho rozmeru (napríklad pokiaľ ide o strednú dĺžku života v zdraví pri narodení, úmrtnosť, ktorej sa dá predísť a ktorá sa dá liečiť, a prístup k starostlivosti o deti), ale aj pokiaľ ide o „zmierňovanie zmeny klímy a adaptáciu na ňu“, „digitalizáciu priemyslu“, „kybernetickú bezpečnosť“, „finančnú globalizáciu“ a „bezpečnosť a demografiu“.

Tabuľka A5.1: Indexy odolnosti, ktoré sumarizujú situáciu v jednotlivých rozmeroch a oblastiach RDB

Rozmer/Oblasť	Zraniteľnosť		Kapacity	
	SK	EÚ-27	SK	EÚ-27
Sociálny a hospodársky rozmer				
Nerovnosti a sociálny vplyv prechodov	Orange	Grey	Blue	Blue
Zdravie, vzdelávanie a práca	Grey	Grey	Orange	Blue
Hospodárska a finančná stabilita a udržateľnosť	Grey	Orange	Orange	Blue
Zelený rozmer				
Zmiernenie zmeny klímy a adaptácia na ňu	Blue	Blue	Blue	Blue
Udržateľné využívanie zdrojov	Blue	Blue	Blue	Blue
Ekosystémy, biodiverzita, udržateľné poľnohospodárstvo	Grey	Grey	Grey	Grey
Digitálny rozmer				
V prípade osobného priestoru	Grey	Grey	Blue	Blue
V prípade priemyselných odvetví	Orange	Grey	Blue	Blue
V prípade verejného priestoru	Blue	Grey	Blue	Blue
Kybernetická bezpečnosť	Blue	Grey	Blue	Blue
Geopolitický rozmer				
Dodávky surovín a energie	Grey	Grey	Blue	Blue
Hodnotové reťazce a obchod	Orange	Grey	Blue	Blue
Finančná globalizácia	Orange	Blue	Blue	Blue
Bezpečnosť a demografia	Blue	Grey	Orange	Blue

Index zraniteľnosti

- Vysoká
- Stredne vysoká
- Stredná
- Stredne nízka
- Nízka
- Údaje nie sú k dispozícii

Index kapacít

- Vysoké
- Stredne vysoké
- Stredné
- Stredne nízke
- Nízke
- Údaje nie sú k dispozícii

⁽³³⁾ Podrobnosti nájdete na stránke https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_en; pozri aj Správu o strategickom výhľade z roku 2020 [COM(2020) 493].

⁽³⁴⁾ Zraniteľnosti predstavujú prvky, ktoré môžu zhoršiť negatívny vplyv kríz a transformácií, alebo prekážky, ktoré môžu brániť dosiahnutiu dlhodobých strategických cieľov.

⁽³⁵⁾ Kapacity predstavujú faktory alebo schopnosti zvládať krízy a štrukturálne zmeny a riadiť transformácie.

⁽³⁶⁾ Táto príloha je prepojená na prílohu 1 o cieľoch udržateľného rozvoja, prílohu 6 o zelenej dohode, prílohu 8 o spravodlivom prechode na klimatickú neutralitu, prílohu 9 o produktivite, efektívnosti a obehovosti zdrojov, prílohu 10 o digitálnej transformácii a prílohu 14 o európskom pilieri sociálnych práv.

(1) Údaje sú za rok 2021 a EÚ27 odkazuje na hodnotu za EÚ ako celok. Podkladové údaje o zraniteľnostiach EÚ27 v oblasti „hodnotových reťazcov a obchodu“, nie sú k dispozícii, pretože zahŕňajú opatrenia koncentrácie partnerov, ktoré nie sú porovnateľné s hodnotami na úrovni členských štátov.

Zdroj: Prehľady odolnosti JRC – Európska komisia

Zelená transformácia Slovenska si okrem iného vyžaduje nepretržité opatrenia v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov, energetickej efektívnosti, udržateľnej dopravy a ďalších. Na Slovensku prebieha vykonávanie Európskej zelenej dohody; v tejto prílohe je zaznamenaný prehľad o kľúčových oblastiach⁽³⁷⁾.

Slovensko zatiaľ nevymedzilo všetky opatrenia politiky v oblasti klímy, ktoré potrebuje na dosiahnutie svojho klimatického cieľa do roku 2030 v odvetviach spoločného úsilia⁽³⁸⁾. Údaje o emisiách skleníkových plynov v týchto odvetviach za rok 2021 podľa očakávania ukážu, že krajina vygenerovala menej emisií, ako sú jej ročne pridelené emisné kvóty⁽³⁹⁾. Predpokladá sa, že súčasné politiky na Slovensku udržia nárast týchto emisií v roku 2030 v porovnaní s úrovňami z roku 2005 na úrovni 9 %. Dodatočne predložené opatrenia by nárast udržali na úrovni 1 %. Ide o príliš vysoký nárast na splnenie cieľa spoločného úsilia, a to aj keby sa tento cieľ nebol zvýšil s cieľom dosiahnuť 55-percentné zníženie EÚ, nehovoriac o novom ciele Slovenska znížiť emisie o 22,7 %⁽⁴⁰⁾. Podľa revidovaného plánu

⁽³⁷⁾ Celkový prehľad v tejto prílohe dopĺňajú informácie uvedené v prílohe 7 o energetickej bezpečnosti a cenovej dostupnosti, v prílohe 8 o spravodlivom prechode na klimatickú neutralitu a environmentálnu udržateľnosť, v prílohe 9 o produktivite zdrojov, efektívnosti a obehovosti, v prílohe 11 o inovácii a v prílohe 19 o zdaňovaní.

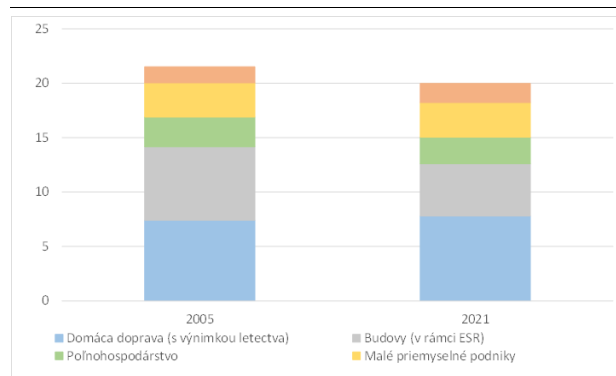
⁽³⁸⁾ Ciele členských štátov v oblasti emisií skleníkových plynov do roku 2030 (ďalej len „ciele spoločného úsilia“) sa zvýšili nariadením (EÚ) 2023/857 (nariadenie o spoločnom úsilí), ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2018/842, čím sa zosúladujú opatrenia v dotknutých odvetviach s cieľom dosiahnuť zníženie emisií skleníkových plynov v celom hospodárstve aspoň o 55 % v porovnaní s úrovňami z roku 1990. Nariadením sa stanovujú národné ciele pre odvetvia mimo súčasného systému EÚ na obchodovanie s emisiami, najmä pre odvetvia budov (kúrenie a chladenie), cestnej dopravy, poľnohospodárstva, odpadu a malého priemyslu. Emisie, na ktoré sa vzťahuje EÚ ETS a nariadenie o spoločnom úsilí, sú doplnené čistým odstraňovaním v odvetví využívania pôdy, ktoré upravuje nariadenie (EÚ) 2018/841 [nariadenie o využívaní pôdy, zmenách vo využívaní pôdy a lesnom hospodárstve (LULUCF), zmenené nariadením (EÚ) 2023/839].

⁽³⁹⁾ Ročne pridelené emisné kvóty Slovenska na rok 2021 predstavovali približne 22,8 Mt ekvivalentu CO₂ a jeho približné emisie v roku 2021 predstavovali 20,0 Mt (pozri Európska komisia, **Urýchlenie prechodu na klimatickú neutralitu pre bezpečnosť a prosperitu Európy: Správa o pokroku opatrení EÚ v oblasti klímy za rok 2022**, SWD(2022)343).

⁽⁴⁰⁾ Pozri informácie o vzdialenosti od splnenia cieľa politiky v oblasti klímy do roku 2030 v tabuľke A6.1. Existujúce a dodatočné opatrenia k 15. marcu 2021.

obnovy a odolnosti Slovensko vyčlení 43 % svojich grantov z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti na kľúčové reformy a investície sledujúce klimatické ciele⁽⁴¹⁾.

Graf A6.1: Tematické – emisie skleníkových plynov z odvetví so spoločným úsilím v miliónoch ton ekv. CO₂, 2005 – 2021

Zdroj: Európska environmentálna agentúra.

Schopnosť slovenského sektora využívania pôdy odstraňovať uhlík sa dá zachovať len zalesňovaním a obnovou lesa a lepšou ochranou a obhospodarováním krajiny. Napriek tomu, že vďaka zníženej ťažbe čisté odstraňovanie uhlíka v rokoch 1992 a 2020 narástlo, jeho miera v slovenskom odvetví využívania pôdy sa v dôsledku nevyváženej vekovej štruktúry lesov znižuje. Cieľom Slovenska v oblasti využívania pôdy, zmien vo využívaní pôdy a lesného hospodárstva (LULUCF) je do roku 2030 odstrániť približne 6 821 kt ekvivalentu CO₂ (pozri tabuľku A6.1)⁽⁴²⁾.

V energetickom mixe Slovenska zohrávajú významnú úlohu fosílna palivá a jadrová energia, pričom energia z obnoviteľných zdrojov je druhoradejšia. V roku 2021 tvoril 26 % energetického mixu Slovenska zemný plyn a 16 % uhlie, ropa mala podiel 21 %. Veľmi dôležitou zložkou energetického mixu Slovenska je aj jadrová energia, ktorá dosahuje 23 %, zatiaľ čo obnoviteľné zdroje energie tvoria len 14 % celkového energetického mixu. Cieľ Slovenska v oblasti obnoviteľných zdrojov energie uvedený v NEKP je 24 %. Súčasná trajektória je však na úrovni 19,2 %. V roku 2021 bol

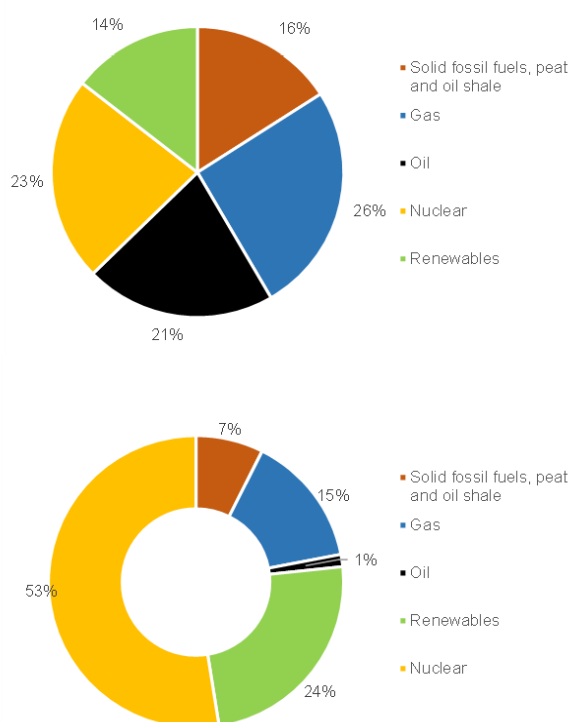
⁽⁴¹⁾ Napríklad investície do dekarbonizácie priemyslu, energetickej efektívnosti, rozširovania železničnej dopravy, zadržiavania vody a opatrení na obnovu prírody.

⁽⁴²⁾ Táto hodnota je orientačná a bude aktualizovaná v roku 2025 [ako sa stanovuje v nariadení (EÚ) 2023/839].

energetický mix Slovenska výrazne poháňaný jadrovou energiou (53 %), pričom len štvrtina pochádzala z obnoviteľných zdrojov. Zemný plyn skončil ako tretí s 15 %. Ako sa stanovuje v akčnom pláne transformácie uhoľného regiónu Horná Nitra, uhoľná elektrárň Nováky prestane dostávať dotácie na spaľovanie miestneho uhlia do konca roka 2023, ale konkrétny dátum zatvorenia elektrárne ešte nie je stanovený.

Graf A6.2: **Energetický mix (hore) a mix elektrickej energie (dole), 2021**

Energetický mix je založený na hrubej domácej spotrebe a nezahŕňa teplo a elektrinu. Podiel obnoviteľných zdrojov energie zahŕňa biopalivá a neobnoviteľný odpad.

Zdroj: Eurostat.

Energia z obnoviteľných zdrojov zohráva významnú úlohu pri dekarbonizácii energetického systému Slovenska. Vo svojom posúdení z roku 2020 považovala Komisia cieľ Slovenska na úrovni 19,2 % podielu energie z obnoviteľných zdrojov na hrubej konečnej spotrebe energie do roku 2030, ktorý je uvedený v národnom energetickom a klimatickom pláne, za neambiciózny. Slovensko bude musieť v aktualizovanom NEKP svoj cieľ v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov zvýšiť, aby sa zohľadnili ambicióznejšie ciele EÚ v oblasti klímy a energetiky v balíku Fit for 55 a v pláne REPowerEU. V pláne obnovy a odolnosti sa predpokladajú priame investície, ktoré majú zvýšiť inštalovanú kapacitu obnoviteľných zdrojov o 120 MW, čo predstavuje približne 20 % súčasnej

veternej a solárnej kapacity. V pláne sa predpokladajú kľúčové reformy koncepcie trhu a podpory obnoviteľných zdrojov energie, ktoré vytvoria základ pre rýchlejšie zavádzanie čistej energie na Slovensku. Aktualizovaný právny rámec najmä uľahčí nové činnosti a prístup účastníkov trhu s elektrinou (energetické spoločenstvá, agregátori, samospotrebitelia a skladovanie elektriny) a zlepši možnosti pripojenia nových obnoviteľných zdrojov do sústavy.

Slovenský plán obnovy a odolnosti sa zameriava na energetickú efektívnosť najmä prostredníctvom rozsiahlej a komplexnej vlny obnovy rodinných domov, ktorá podporuje lepšiu energetickú hospodárnosť a adaptáciu na zmenu klímy (napr. zelené strechy, systémy zadržiavania vody). Ciele národného energetického a klimatického plánu Slovenska v oblasti primárnej a konečnej spotreby energie (PEC a FEC) sa v posúdení Komisie za rok 2020 považovali za málo ambiciózne. Na základe trajektórie spotreby energie v rokoch 2018 – 2021 sa neočakáva, že Slovensko je na dobrej ceste k splneniu svojich cieľov do roku 2030, a to ani pokiaľ ide o PEC alebo FEC oznámené v NEKP.⁽⁴³⁾ Investícia v slovenskom pláne obnovy a odolnosti vo výške 528 mil. EUR prinesie renováciu 30 000 rodinných domov a v priemere aspoň 30 % úsporu primárnej energie. Na komunikáciu s vlastníkmi domov budú vytvorené regionálne centrá, ktoré bude sprevádzať komunikačná kampaň. Okrem toho sa touto investíciou podporí recyklácia stavebných materiálov a predchádzanie vzniku odpadu z demolácií, ktoré bude sprevádzať reforma na zjednodušenie a používateľsky ústretový prístup k systémom podpory. Slovenský plán obnovy a odolnosti sa takisto zaväzuje investovať 206,6 milióna EUR do renovácie verejných a chránených historických budov s cieľom zlepšiť ich energetickú efektívnosť.

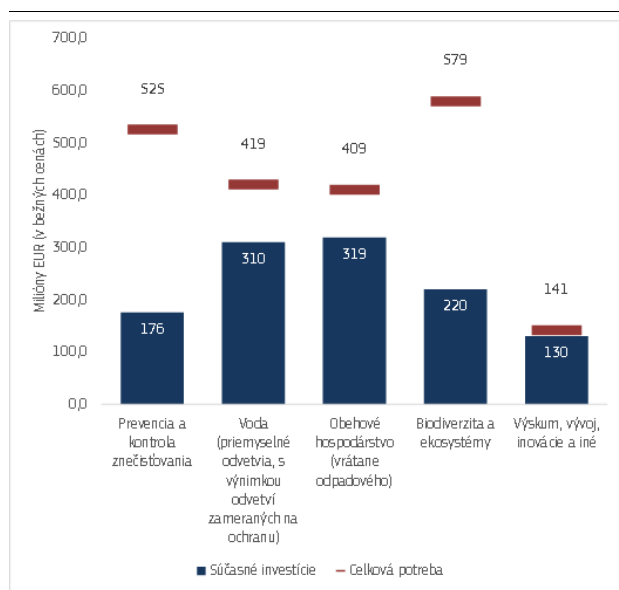
Emisie z dopravy nadálej rastú, zatiaľ čo podiel čistejších dopravných prostriedkov sa zvyšuje len pomaly. V roku 2021 boli v Banskobystrickom a Košickom kraji a aglomerácii Košice prekročené platné limity kvality ovzdušia⁽⁴⁴⁾ pre tuhé častice

⁽⁴³⁾ Po ukončení rokovaní o prepracovanom znení smernice o energetickej efektívnosti sa očakáva, že ambície cieľov EÚ aj národných cieľov, ako aj národných opatrení energetickej efektívnosti na ich dosiahnutie, sa zvýšia.

⁽⁴⁴⁾ Ako sa stanovuje v smernici o kvalite okolitého ovzdušia. V roku 2020 neboli v košickej aglomerácii ani v Košickom kraji zaznamenané žiadne prekročenia.

(PM10). Okrem toho v prípade dvoch zón kvality ovzdušia neboli v roku 2020 splnené cieľové hodnoty týkajúce sa koncentrácie ozónu. Podiel vozidiel s nulovými emisiami v novoevidovaných osobných automobiloch na Slovensku na úrovni 1,5 % je veľmi nízky, a to najmä v dôsledku vysokých cien v porovnaní s príjmami domácností. Počet vozidiel s nulovými emisiami však rýchlo rastie napriek tomu, že sa neponúkajú žiadne stimuly.

Graf A6.3: Tematické – investičné potreby v oblasti životného prostredia a súčasné investície, p. a. 2014 – 2020

Zdroj: Európska komisia.

Slovensku by prospelo viac investícií do ochrany prírody a biodiverzity, lepšie hospodárenie s krajinou a vodou, a najmä riešenie znečistenia. V rokoch 2014 až 2020 sa potreby investícií do životného prostredia⁽⁴⁵⁾ odhadovali na minimálne 2,1 miliardy EUR, zatiaľ čo investície predstavovali približne 1,2 miliardy EUR, čo predstavuje rozdiel vo výške najmenej 0,9 miliardy EUR ročne (pozri graf A6.4)⁽⁴⁶⁾. Slovensko s približne 30 % patrí medzi krajiny EÚ s najvyšším pokrytím územia sústavou Natura 2000⁽⁴⁷⁾. Na opatrenia

⁽⁴⁵⁾ Environmentálne ciele zahŕňajú prevenciu a kontrolu znečisťovania, vodné hospodárstvo a priemyselné odvetvia, obehové hospodárstvo a odpad, biodiverzitu a ekosystémy (Európska komisia, 2022, Preskúmanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov EÚ 2022, [Správa o krajine – Slovensko](#)).

⁽⁴⁶⁾ Ak sa zohľadňujú aj potreby odhadované len na úrovni EÚ (napr. ochrana vody, vyššia obehovosť, stratégia v oblasti biodiverzity).

⁽⁴⁷⁾ V roku 2021 malo Slovensko 37,4 % suchozemských chránených oblastí (Natura 2000 a vnútroštátne vymedzené

v oblasti ochrany, riadenia a zachovávanie by sa mali vyčleniť dostatočné zdroje, ktoré by mali podporiť súkromné investície do zachovania a obnovy chránených druhov a biotopov.

Zmena klímy ovplyvňuje mnohé odvetvia na Slovensku a prináša výzvy aj pre vodné hospodárstvo⁽⁴⁸⁾. V rokoch 2000 až 2020 sa hydrologický režim stal extrémnejším. Slovensko má v úmysle preskúmať svoju adaptačnú stratégiu do roku 2025 s cieľom zahrnúť rámec na monitorovanie a hodnotenie, podporiť vykonávanie a zintenzívniť budovanie kapacít a spoluprácu medzi zainteresovanými stranami. Predpokladá sa, že najmä v mestách výrazne vzrastie úmrtnosť a chorobnosť súvisiaca s teplom. Plán obnovy a odolnosti Slovenska obsahuje opatrenia na obnovu vodných tokov, zadržiavanie vody a ochranu lesov. Je potrebné monitorovať zaostávanie Slovenska v oblasti poistnej ochrany proti povodňam a prírodným požiarom, pretože ak by miera rozšírenia poistenia zostala nízka, mohla by ohroziť verejné financie.

Slovensko stále poskytuje dotácie na fosílna palivá a iné dotácie škodlivé pre životné prostredie, ktoré by mohli byť predmetom reformy, a zároveň by sa mala zabezpečiť potravinová a energetická bezpečnosť a miernejšie sociálne účinky. Dotácie na fosílna palivá na Slovensku dosiahli v roku 2020 výšku 502 miliónov EUR, čo predstavuje 100 % nárast od roku 2015. Tým sú znevýhodnené nízkouhlíkové alternatívy. Dotácie škodlivé pre životné prostredie boli identifikované na základe počiatočného posúdenia v odvetviach poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a rybolovu, elektrickej energie, plynu, pary a klimatizácie, dopravy a skladovania a ťažby a dobývania. V rámci reforiem zahrnutých do svojho plánu obnovy a odolnosti Slovensko podniká prvé kroky na postupné zrušenie dotácií na výrobu energie z hnedého uhlia. Príklady takýchto dotácií zahŕňajú paušálne zdaňovanie súkromných firemných automobilov alebo vracanie dane z pohonných hmôt v poľnohospodárstve⁽⁴⁹⁾. Keby Slovensko zmapovalo

oblasti), pričom priemer EÚ bol 26,4 % (Európska environmentálna agentúra, 2023, [Natura 2000 Barometer](#)).

⁽⁴⁸⁾ Európska environmentálna agentúra, Podpora odolnosti voči zmene klímy v Európe, pripravuje sa.

⁽⁴⁹⁾ Údaje o fosílnych palivách v roku 2021 v EUR zo Správy o stave energetickej únie za rok 2022. Počiatočné posúdenie dotácií škodlivých pre životné prostredie, vykonala Komisia v rámci prípravy [súboru nástrojov na reformu dotácií škodlivých pre](#)

všetky dotácie škodlivé pre životné prostredie, pomohlo by to nájsť najvhodnejších kandidátov na reformu.

Slovensko má potenciál posilniť environmentálne dane, ktoré znamenajú náklady pre znečisťovateľov. Slovensko od roku 2019 postupne zvyšovalo poplatky za skládkovanie komunálneho, nebezpečného a iného odpadu a v rámci reformy realizovanej v polovici roka 2022 ako súčasť plánu obnovy a odolnosti zvýšilo poplatky aj za stavebný a demolačný odpad. Začiatkom roku 2022 bol sprevádzkovaný systém záloh a refundácie za jednorazové nápojové obaly. Slovensko má stále priestor na intenzívnejšie využívanie daní za znečistenie, napríklad okrem zvýšenia dane za skládkovanie komunálneho odpadu môže zvýšiť daň z tuhých palív alebo zaviesť systém platieb podľa množstva odpadu⁽⁵⁰⁾.

Vyčlenením vyššieho podielu príjmov zo systému EÚ na obchodovanie s emisiami (ETS) na opatrenia v oblasti klímy by Slovensko mohlo znížiť svoje náklady na uhlík. Príjem zo systému EÚ na obchodovanie s emisiami dosiahol v roku 2021 približne 276 miliónov eur. V posledných rokoch Slovensko vyčlenilo menej ako 20 % na účely súvisiace s klímou a energetikou, čo je výrazne menej ako minimálna úroveň 50 % stanovená v smernici o ETS.

[Životné prostredie v Európe na rok 2022](#) s použitím definícií OECD a na základe týchto súborov údajov: Monitorovanie a hodnotenie poľnohospodárskej politiky OECD; Databáza politických nástrojov OECD pre životné prostredie (PINE); Štatistická databáza OECD o podpore fosílnych palív; Odhady dotácií na energiu na úrovni jednotlivých krajín MMF. [Príloha 4](#) k uvedenému súboru nástrojov obsahuje podrobné príklady dotácií súvisiace s kandidátmi na reformu.

⁽⁵⁰⁾ Európska komisia, 2021, Zelené zdaňovanie a iné hospodárske nástroje – internalizácia environmentálnych nákladov s cieľom zabezpečiť, aby znečisťovateľ platil, [Ensuring that polluters pay](#) (europa.eu).

Tabuľka A6.1: Ukazovatele pokroku v oblasti Európskej zelenej dohody z makroekonomického hľadiska

								„Fit for 55“ Vzdialenosť cieľ/hodnota štatistickým odhadom								
								2005	2017	2018	2019	2020	2021	2030	2030	2030
Pokrok pri dosahovaní cieľov politiky	Znižovanie emisií skleníkových plynov v sektorech spoločného úsilia ⁽¹⁾	ekv. MtCO ₂ e / pp	23,0	-7 %	-8 %	-13 %	-18 %	-	-22,7 %	-31,7	-23,7					
	Čisté odstraňovanie uhlíka z LULUCF ⁽²⁾	ekv. CO ₂ e	-4 750	-5 725	-4 751	-5 515	-7 695	-7 658	-6821	neuplatňuje sa	neuplatňuje sa					
									Národný príspevok k cieľu EÚ do roku 2030							
	Podiel energie z obnoviteľných zdrojov v hrubej konečnej energetickej spotrebe ⁽³⁾	%	6%	11 %	12 %	17 %	17,34 %	17,41 %	19,2 %							
	Energetická účinnosť primárna energetická spotreba ⁽⁴⁾	Mtoe	17,4	16,1	15,8	16,0	15,2	16,3	15,7							
	Energetická účinnosť konečná energetická spotreba ⁽⁵⁾	Mtoe	11,6	11,1	11,1	11,2	10,4	11,4	10,3							
								Slovensko			EÚ					
								2016	2017	2018	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Fiskálne a finančné ukazovatele	Environmentálne dane (v % HDP)	% HDP	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4	2,2	2,2					
	Environmentálne dane (v % celkového zdaňovania)	% zdaňovania	7,6	7,5	7,3	7,3	7,1	6,7	5,9	5,6	5,5					
	Vládne výdavky na ochranu životného prostredia	% z celkových výdavkov	1,7	2,0	2,0	2,0	2,1	2,0	1,7	1,6	1,6					
	Investície na ochranu životného prostredia ⁽⁶⁾	% HDP	0,4	0,4	0,4	0,3	-	-	0,4	0,4	0,4					
	Dotácie na fosilné palivá ⁽⁶⁾	EUR 2021bn	0,3	0,3	0,3	0,6	0,5	-	53,0	50,0	-					
Rozdiely v ochrane klímy ⁽⁷⁾								skóre 1 – 4		2,4	1,6	1,5				
Klíma	Čisté emisie skleníkových plynov	1990 = 100	56,0	58,0	58,0	55,0	51,0	56,0	76,0	69,0	72,0					
	Intenzita emisií skleníkových plynov v hospodárstve	kg/eur 10	0,52	0,52	0,50	0,46	0,45	-	0,31	0,30	0,26					
	Energetická náročnosť hospodárstva	kg/eur 10	0,21	0,21	0,20	0,20	0,20	-	0,11	0,11	-					
Energia	Konečná energetická spotreba (KES)	2015 = 100	103,4	110,6	110,4	111,0	103,0	113,5	102,9	94,6	-					
	KES v sektore obytných budov	2015 = 100	102,1	106,1	103,5	133,0	138,1	140,9	101,3	101,3	106,8					
	KES v sektore služobných budov	2015 = 100	100,7	109,8	101,2	94,0	85,3	108,4	100,1	94,4	100,7					
Znečisťovanie	Intenzita emisií smogových prekursorov (k HDP)	tonne/eur 10	1,03	1,02	0,93	0,84	0,80	-	0,93	0,86	-					
	Stratené roky života z dôvodu znečistenia ovzdušia PM2.5	na 100 000 obyv.	1020,7	1118,4	1103,3	808,8	845,2	-	581,6	544,5	-					
	Stratené roky života z dôvodu znečistenia ovzdušia	na 100 000 obyv.	83,6	108,9	113,5	87,0	45,1	-	309,6	218,8	-					
	Nitráty v spodnej vode	mg NO ₃ /liter	16,5	16,2	18,3	16,2	18,6	-	21,0	20,8	-					
	Suchozemské chránené oblasti	% z celku	36,4	37,4	-	37,4	37,4	37,4	26,2	26,4	26,4					
Biodiverzita	Morské chránené oblasti	% z celku	-	-	-	-	-	-	10,7	-	12,1					
	Ekologické poľnohospodárstvo	% z celkovej využiteľnej poľnohospodárskej plochy	9,8	9,9	9,9	10,3	11,7	8,8	8,5	9,1	-					
									2017	2018	2019	2020	2021	2022	2020	2021
Mobilita	Podiel vozidiel s nulovými emisiami ⁽⁸⁾	(% nových evidencií)	0,2	0,3	0,2	1,2	1,5	1,8	5,4	8,9	10,7					
	Počet nabíjajúcich staníc AC/DC (kategorizácia AFIR)		-	-	-	469	1621	2517	188626	330028	432518					
	Podiel elektrifikovaných tratí	%	43,8	43,8	43,7	43,7	43,7	43,7	56,6	neuplatňuje sa	56,6					
	Počet hodín preťaženia ciest na vodiča dochádzajúceho do práce za rok		23,3	23,4	23,8	23,4	neuplatňuje sa	neuplatňuje sa	28,7	neuplatňuje sa	neuplatňuje sa					

Zdroje: (1) Historické a predpokladané emisie, ako aj ciele politik členských štátov v oblasti klímy a emisie v základnom roku 2005 podľa rozhodnutia o spoločnom úsilí (na rok 2020) sa merajú v potenciáli hodnôt globálneho otepľovania (GWP) zo 4. hodnotiacej správy (AR4) Medzivládneho panelu o zmene klímy (IPCC). Ciele politiky členských štátov v oblasti klímy a emisie v základnom roku 2005 podľa nariadenia o spoločnom úsilí (na rok 2030) majú potenciál hodnôt globálneho otepľovania z 5. hodnotiacej správy (AR5). V predchádzajúcej tabuľke sú uvedené emisie v základnom roku 2005 podľa rozhodnutia o spoločnom úsilí s použitím hodnôt AR4 GWP. Emisie za roky 2017 – 2021 sú vyjadrené percentuálnou zmenou oproti emisiám v základnom roku 2005 s použitím hodnôt AR4 GWP. Údaje za rok 2021 sú predbežné. V tabuľke sa uvádza cieľ na rok 2030 podľa nariadenia (EÚ) 2023/857 zosúladený s cieľom EÚ na úrovni 55 %, ktorý je vyjadrený percentuálnou zmenou v porovnaní s emisiami v základnom roku 2005 (AR5 GWP). Vzďialenosť od splnenia cieľa je rozdiel medzi cieľmi členských štátov na rok 2030 (AR5 GWP) a predpokladanými emisiami pri existujúcich opatreniach (PEO) a s dodatočnými opatreniami (SDO) (AR4 GWP) ako percentuálna zmena oproti emisiám v základnom roku 2005. Vzhľadom na rozdiely v hodnotách potenciálu globálneho otepľovania je odchýlka od cieľa len ilustračná. Zahnuté opatrenia odrážajú stav k 15. marcu 2021.

(2) Čisté odstránené množstvá sú vyjadrené v záporných číslach, čisté emisie v kladných číslach. Nahlásené údaje pochádzajú z inventúry skleníkových plynov v roku 2023. Hodnota čistých odstránených emisií skleníkových plynov za rok 2030, ako sa uvádza v nariadení (EÚ) 2023/839, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2018/841 (nariadenie o LULUCF) – Príloha IIa, kilotony ekvivalentu CO₂, na základe údajov predložených v roku 2020.

(3) Ciele v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov a energetickej efektívnosti a národné príspevky sú v súlade s metodikou stanovenou podľa nariadenia (EÚ) 2018/1999 (nariadenie o riadení).

(4) Percentuálny podiel celkových príjmov z daní a z príspevkov na sociálne zabezpečenie (okrem imputovaných sociálnych príspevkov). Príjmy zo systému EÚ na obchodovanie s emisiami sú zahrnuté do príjmov z environmentálnych daní.

(5) Výdavky na tvorbu hrubého fixného kapitálu na poskytovanie služieb ochrany životného prostredia (znižovanie emisií a predchádzanie znečisťovaniu), ktoré sa vzťahujú na verejnú správu, priemysel a špecializovaných poskytovateľov.

(6) Európska komisia, Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union (Štúdia o dotáciách na energiu a iných vládnych intervenciách v Európskej únii), vydanie 2022.

(7) Medzera v ochrane klímy je podiel nepoistených hospodárskych strát spôsobených klimatickými katastrofami. Tento ukazovateľ je založený na modelovaní súčasného rizika spôsobeného povodňami, prírodnými požiarimi a vichricami, ako aj zemetraseniami a odhadom súčasnej miery rozšírenia poistenia. Ukazovateľ neposkytuje informácie o rozdelení súkromných/verejných nákladov na katastrofy súvisiace s klímou. Skóre 0 znamená, že neexistuje medzera v ochrane, zatiaľ čo skóre 4 zodpovedá veľmi vysokej medzere (EIOPA, 2022).

(8) Oxidy sýry (ekvivalent SO₂), amoniak, častice < 10 µm, oxidy dusíka v celkovom hospodárstve (vydelené HDP).

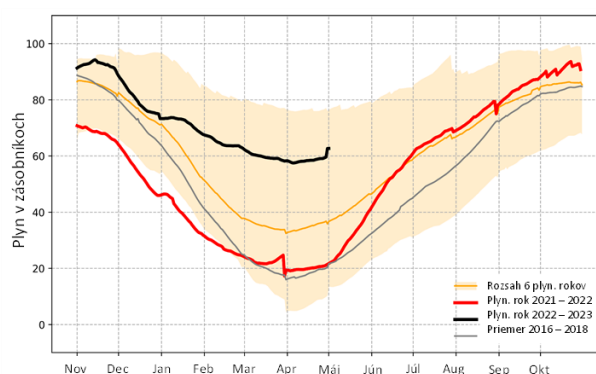
(9) Elektrické vozidlá na batérie (BEV) a elektrické vozidlá s palivovým článkom (FCEV).

Slovensko je nad'alej závislé od ruských fosílnych palív a úsilie o zníženie tejto závislosti napreduje príliš pomaly. Veľkú časť jeho energetického mixu tvoria fosílna palivá a jadrová energia. V dôsledku toho je jeho hospodárstvo mimoriadne citlivé na celosvetový vývoj cien. Preto potrebuje zintenzívniť úsilie v oblasti energetickej transformácie. V tejto prílohe⁽⁵¹⁾ sa stanovujú opatrenia, ktoré Slovensko vykonáva na dosiahnutie cieľov plánu REPowerEU, a to aj cez plán obnovy a odolnosti, s cieľom zlepšiť energetickú bezpečnosť a cenovú dostupnosť a zároveň urýchliť prechod na čistú energiu a prispieť k posilneniu konkurencieschopnosti EÚ v odvetví čistej energie⁽⁵²⁾.

Slovensko je vo veľkej miere vystavené riziku možného prerušenia dovozu ruskej energie a zvyšovania dovozných nákladov, čo by nepriaznivo ovplyvnilo hospodárstvo na strane ponuky. Vzhľadom na priaznivé geologické podmienky má veľmi dobrú pozíciu, pokiaľ ide o podzemné zásobníky zemného plynu⁽⁵³⁾, s celkovou skladovacou kapacitou 3,98 miliardy metrov kubických (bcm). Slovensko splnilo svoje povinnosti týkajúce sa skladovania plynu v minulej zime, pričom k 1. novembru dosiahlo úroveň 91,29 % (nad rámec zákonnej povinnosti EÚ vo výške 80 %) a ukončilo vykurovaciu sezónu 15. apríla 2023 doplnením zásobníku plynu na úrovni 58,23 %⁽⁵⁴⁾. Slovensko sa podobne ako ostatné krajiny EÚ snaží diverzifikovať od začiatku vojny na Ukrajine. Hlavný dodávateľ plynu v krajine, spoločnosť SPP, však podpísala väčšie zmluvy s Nórskom a dodávateľmi skvapalneného zemného plynu (LNG) až v máji 2022 a od leta 2022

len 50 % tokov plynu na Slovensku prúdi z Ruska. Slovensko skúma niektoré zmeny prepravnej siete na podporu nových trás dodávok plynu, napr. dovozom plynu cez spätný tok z Rakúska a Česka alebo prostredníctvom plánovaného slovensko-maďarského plynovodu, ktorý by sa mal uviesť do prevádzky v roku 2027. Prepojovacie vedenie medzi Slovenskom a Poľskom s kapacitou 5,7 mld. m³/rok do Poľska a 4,7 mld. m³/rok na Slovensko bolo dokončené a sprevádzkované sa v novembri 2022. Ďalšie infraštruktúrne projekty v susedných krajinách by mohli Slovensku pomôcť zabezpečiť dodávky plynu, napr. z plávajúceho zásobníka na spätné splyňovanie, ktorý sa vyvíja v Gdansku, alebo z terminálu LNG, ktorý sa vyvíja na ostrove Krk.

Graf A7.1: Úrovně podzemných zásobníkov na Slovensku

Zdroj: Výpočet JRC na základe platformy transparentnosti AGSI+, 2022 (posledná aktualizácia 2. mája 2023)

Bezpečnosť dodávok plynových a elektrických sústav úzko súvisí a Slovensko má v prípade úplného prerušenia zavedené určité osobitné opatrenia. Pre prípad stavu núdze v oblasti dodávok plynu Slovensko zaviedlo opatrenia, z ktorých si môže vybrať, napríklad opatrenia okamžitej pripravenosti, ako je diverzifikácia zdrojov dodávok, odber zo zásobníkov plynu a dobrovoľné zníženie spotreby. Prípadne zvažuje opatrenia na prechod na iné palivo, napr. z uhlia na plyn, a na rok 2023 plánuje dodatočnú jadrovú kapacitu. Slovensko zaviedlo opatrenia, ako je zlepšenie energetickej efektívnosti s cieľom pomôcť znížiť dopyt po zemnom plyne v sektore bývania a vo verejných a súkromných nebytových budovách, úpravy termostatu alebo využívanie tepelných čerpadel. V období od augusta 2022 do marca 2023 sa na Slovensku ušetrilo 1 % spotreby plynu v porovnaní s predchádzajúcim päťročným priemerom.

Prebieha diverzifikácia jadrového paliva. Jadrové palivo na Slovensku pochádza z Ruska, ale

⁽⁵¹⁾ Dopĺňa ju príloha 6, keďže Európska zelená dohoda sa zameriava na prechod na čistú energiu, príloha 8 o opatreniach prijatých na zmiernenie energetickej chudoby a ochranu najzraniteľnejších osôb, príloha 9, keďže prechod na obehové hospodárstvo priniesie značné úspory energie a zdrojov, ďalšie posilnenie energetickej bezpečnosti a cenovej dostupnosti, a príloha 12 o priemysle a jednotnom trhu na doplnenie prebiehajúceho úsilia v zmysle Európskej zelenej dohody a plánu REPowerEU.

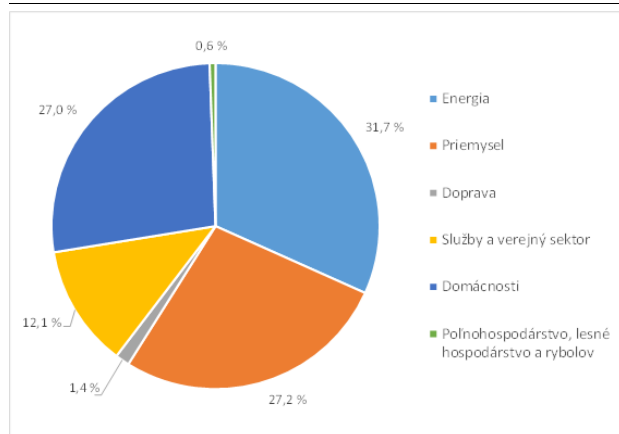
⁽⁵²⁾ v súlade s Priemyselným plánom zelenej dohody COM(2023) 62 final a navrhovaným aktom o emisne-nulovom priemysle COM(2023) 161 final.

⁽⁵³⁾ Slovensko prevádzkuje dva podzemné zásobníky: Láb (vrátane ložiska Gajary - báden) riadený spoločnosťou Nafta a UGS Lab IV – POZAGAS spravovaný spoločnosťou POZAGAS.

⁽⁵⁴⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa menia nariadenia (EÚ) 2017/1938 a (ES) č. 715/2009, pokiaľ ide o skladovanie plynu, a vykonávacie nariadenie (EÚ) 2022/2301 z 23. novembra 2022, ktorým sa stanovuje trajektória plnenia s priebežnými cieľmi na rok 2023 pre každý členský štát s podzemnými zásobníkmi plynu na jeho území a priamo prepojenými s jeho oblasťou trhu.

prebiehajú diskusie s potenciálnymi dodávateľmi s cieľom diverzifikovať dodávky.

Graf A7.2: Podiel spotreby plynu podľa sektora, 2021

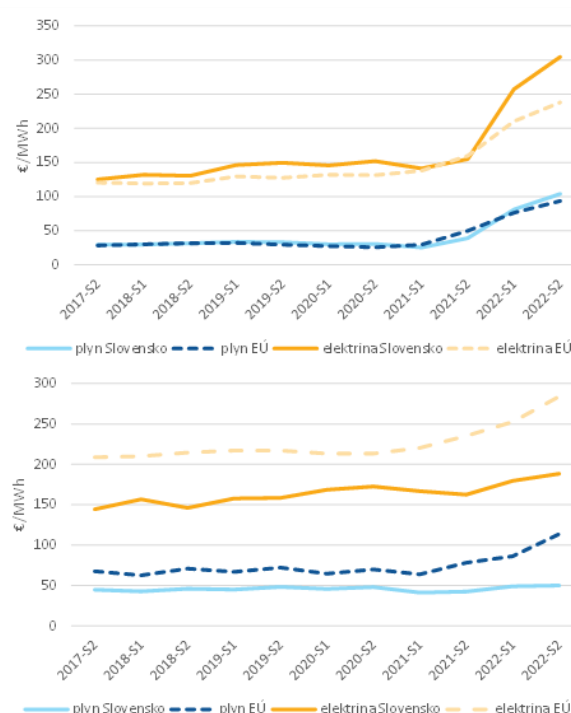

Zdroj: Eurostat

Slovensko modernizuje svoju sieťovú infraštruktúru, ale ďalšie investície do infraštruktúry by mu umožnili zvýšiť podiel elektriny z obnoviteľných zdrojov. Slovensko je dobre prepojené so svojimi susedmi, pokiaľ ide o elektrickú energiu. Investície sa zameriavajú na inteligentné siete a modernizáciu distribučných sietí v prospech lepšej integrácie obnoviteľných zdrojov energie. Slovensko so svojimi susedmi v súčasnosti realizuje dva projekty spoločného záujmu v oblasti inteligentných elektrizačných sústav. Je čistým dovozcom elektrickej energie.

S cieľom chrániť spotrebiteľov pred prudkým nárastom cien vláda zaviedla rôzne opatrenia. Niektoré z nich sú zamerané na rodiny (napríklad väčšie daňové úľavy pre rodiny s deťmi alebo prídavky na deti). Hlavným opatrením na minimalizáciu vplyvu prudkého nárastu cien však bola regulácia cien elektrickej energie a plynu pre domácnosti a malé podniky. Zároveň boli od roku 2023 oznámené stropy cien energie pre spoločnosti a podniky. Ceny energie budú obmedzené na 199 EUR/MWh v prípade elektrickej energie a 99 EUR/MWh v prípade zemného plynu. Ceny pre domácnosti boli obmedzené na 61 EUR/MWh v prípade elektrickej energie a ceny zemného plynu sa v porovnaní s rokom 2022 môžu zvýšiť najviac o 15 %. Spotreba elektrickej energie v domácnostiach, ale ešte viac v podnikoch, klesla. Dôvodom je, že ceny sú také vysoké, že spotrebiteľia sú nútení šetriť energiou (napr. v odvetviach ako hliník, hnojivá).

Graf A7.3: Maloobchodné ceny energie na Slovensku pre priemysel (hore) a domácnosti (dole)

(1) Pokiaľ ide o elektrickú energiu, domácnostiam zodpovedá spotrebiteľské pásmo DC a priemyslu pásmo ID.

(2) Pokiaľ ide o plyn, domácnostiam zodpovedá spotrebiteľské pásmo D2 a priemyslu pásmo I4.

Zdroj: Eurostat

Slovensko zaostáva, pokiaľ ide o vytvorenie rámca na podporu energetických spoločností a umožnenie spotrebiteľom, aby sa aktívne zúčastňovali na energetickej transformácii.

Rodinné a bytové domy však môžu požiadať o podporu vo forme poukazu na malé zariadenia na využívanie obnoviteľných zdrojov energie vďaka národnému projektu *Zelená domácnostiam* (Green for Households), ktorý realizuje Slovenská inovačná a energetická agentúra. Projekt je financovaný z operačného programu Kvalita životného prostredia, ktorý riadi Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky. Podpora je určená pre malé zariadenia na výrobu elektrickej energie do 10 kW a pre zariadenia na výrobu tepla⁽⁵⁵⁾.

Slovensko má vysoké ambície transformovať svoj energetický systém a ďalšia podpora politik by mohla prispieť k dekarbonizácii hospodárstva. V pláne obnovy a odolnosti sa predpokladajú priame investície, ktoré majú zvýšiť inštalovanú kapacitu obnoviteľných zdrojov

⁽⁵⁵⁾ [Green Households Programme – Policies – International Energy Agency](#)

o 120 MW, čo predstavuje približne 20 % súčasnej veternej a solárnej kapacity. V pláne sa predpokladajú kľúčové reformy trhového modelu a podpora obnoviteľných zdrojov energie s cieľom pripraviť pôdu pre rýchlejšie zavádzanie čistej energie. Aktualizovaný právny rámec uľahčí najmä nové činnosti a prístup na trh s elektrickou energiou (energetické spoločenstvá, agregátori, samospotrebitelia a skladovanie elektriny) a zlepší možnosti pripojenia nových obnoviteľných zdrojov do sústavy. V kľúčových odvetviach má Slovensko stále šancu dosiahnuť svoje ciele vo využívaní obnoviteľných zdrojov energie a dekarbonizácie. Vyžaduje si to zvýšiť úsilie aj o využitie jeho geotermálneho potenciálu.

Slovensko patrí ku krajinám, ktoré veľmi málo investujú do energetického výskumu a inovácií.

Verejné investície do výskumu a inovácií ako priorita európskej energetickej únie sú alarmujúco nízke. Od roku 2014 do roku 2021 viac ako trojnásobne klesli z úrovne 0,029 % na 0,08 % (podiel HDP). Na druhej strane došlo k zvýšeniu súkromných investícií do výskumu a inovácie zo 7 miliónov EUR v roku 2014 na 25 miliónov EUR v roku 2019. Zatiaľ čo verejné investície sa zameriavajú na udržateľnú dopravu (55 %) a efektívne systémy (34 %), súkromným investíciám do veľkej miery dominuje jadrová bezpečnosť (92 %). V roku 2019 bolo na čisté technológie podaných 6 skupín patentov, čo predstavuje približne 1,1 skupiny patentov na milión obyvateľov.

Tabuľka A7.1: Kľúčové energetické ukazovatele

		SLOVENSKO				EÚ			
		2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
ENERGETICKÁ ZÁVISLOSŤ	Závislosť od dovozu [v %]	64 %	70 %	56 %	53 %	58 %	61 %	57 %	56 %
	tuhých fosílnych palív	92 %	92 %	86 %	88 %	44 %	44 %	36 %	37 %
	ropy a ropných výrobkov	101 %	101 %	102 %	98 %	95 %	97 %	97 %	92 %
	zemného plynu	90 %	137 %	88 %	69 %	83 %	90 %	84 %	83 %
	Závislosť od ruských fosílnych palív [v %]								
	čierneho uhlia	39 %	39 %	35 %	26 %	40 %	44 %	49 %	47 %
	surovej ropy	100 %	100 %	100 %	100 %	30 %	27 %	26 %	25 %
	zemného plynu	100 %	100 %	85 %	69 %	40 %	40 %	38 %	41 %
ELEKTRINA		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	Hrubá výroba elektriny (GWh)	26 903	27 064	27 738	26 971	28 434	28 838	30 016	–
	palivá	7 008	7 015	7 367	7 542	7 953	7 897	8 999	–
	jadrová energia	15 146	14 774	15 081	14 843	15 282	15 444	15 730	–
	vodná energia	4 137	4 606	4 623	3 879	4 571	4 799	4 552	–
	veterná energia	6	6	6	6	6	4	5	–
	slnecná energia	506	533	506	585	589	663	671	–
	geotermálna energia	0	0	0	0	0	0	0	–
	iné zdroje	100	130	155	116	33	31	59	–
	Čistý dovoz elektriny (GWh)	2 388	2 651	3 028	3 682	1 700	319	774	–
ako percento elektriny, ktorá je k dispozícii na konečnú spotrebu	9 %	10 %	11 %	14 %	7 %	1 %	3 %	–	
Prepojenia elektrických sietí (v %)	–	–	43,30 %	42,65 %	45,3 %	41,4 %	40,2 %	47,0 %	
DIVERZIFIKÁCIA DODÁVOK PLYNU		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	Spotreba plynu (v mld. m3)	4,6	4,7	4,7	4,6	4,7	4,9	5,5	5,3
	Dovoz plynu – podľa druhu (v mld. m3)	4,4	4,4	5,2	4,4	6,7	4,3	5,1	–
	dovoz plynu – plynovod	4,4	4,4	5,2	4,4	6,7	4,3	5,1	–
	dovoz plynu – LNG	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	–
	Dovoz plynu – podľa hlavného dodávateľa (v mld. m3) (1)								
	Rusko	4,4	4,3	4,4	4,4	6,7	3,7	3,5	–
	nie je uvedené	0,0	0,1	0,8	0,0	0,0	0,6	1,6	–
		2019	2020	2021	2022				
Terminály LNG									
Počet terminálov LNG (2)									
Uskladňovacia kapacita LNG (m3 LNG)									
Podzemné skladovanie									
počet zásobníkov	2	2	2	2					
prevádzková uskladňovacia kapacita (v mld. m3)	4,4	4,4	4	4					
ČISTÁ ENERGIA		2019	2020	2021	2022				
	Investície rizikového kapitálu do startupov a scaleupov v oblasti klímy (v miliónoch EUR) (3)								
	ako percento celkových investícií rizikového kapitálu na Slovensku	neuvádza sa	neuvádza sa	neuvádza sa	neuvádza sa				
	Výdavky na výskum a inovácie v rámci priorit v oblasti výskumu a inovácií v energetickej únii (2)								
	verejné výdavky na výskum a inováciu (v miliónoch EUR)	431,7 %	922,5 %	827,2 %	neuvádza sa				
	verejné výdavky na výskum a inováciu (% HDP)	0,0%	0,0%	0,0%	neuvádza sa				
	súkromné výdavky na výskum a inováciu (v miliónoch EUR)	25,32	neuvádza sa	neuvádza sa	neuvádza sa				
súkromné výdavky na výskum a inováciu (% HDP)	0,00	neuvádza sa	neuvádza sa	neuvádza sa					

(1) Poradie hlavných dodávateľov vychádza z najnovších dostupných údajov (za rok 2021).

(2) Vrátane FSRU

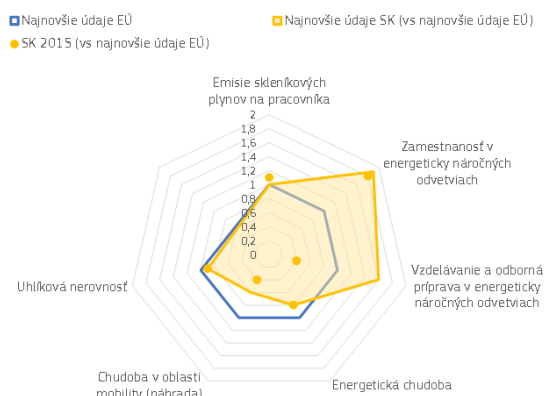
(3). Investície rizikového kapitálu zahŕňajú obchody s rizikovým kapitálom (všetky fázy) a dohody o raste/rozšírení súkromného kapitálu (v prípade spoločností, ktoré boli predtým súčasťou portfólia investičnej spoločnosti zameranej na rizikový kapitál).

Zdroj: Eurostat, Gas Infrastructure Europe (Platforma pre transparentnosť v oblasti skladovania a skvapalneného zemného plynu), JRC SETIS (2022), vypracované v JRC na základe údajov z programu PitchBook (06/2022).

V tejto prílohe sa monitoruje pokrok Slovenska pri zabezpečovaní spravodlivého prechodu na klimatickú neutralitu a environmentálnu udržateľnosť, najmä pokiaľ ide o pracujúcich a domácnosti v zraniteľných situáciách.

Slovensko, ktoré má jeden z najvyšších podielov zamestnanosti v automobilovom priemysle a v oceliarskom priemysle v EÚ, si udržalo zamestnanosť v energeticky náročných odvetviach na stabilnej úrovni. Krajina potrebuje podporu, aby vedela pracovnej sile poskytovať zručnosti potrebné na zelenú transformáciu v súlade s odporúčaním Rady⁽⁵⁶⁾ a aby sa zjednodušila spravodlivá transformácia a uskutočnil plán REPowerEU. V pláne obnovy a odolnosti Slovenska sú načrtnuté kľúčové reformy a investície v záujme spravodlivej zelenej transformácie⁽⁵⁷⁾, ktoré dopĺňajú plány spravodlivej transformácie územia a opatrenia podporované z Európskeho sociálneho fondu plus (ESF+).

Graf A8.1: Výzvy v oblasti spravodlivej transformácie na Slovensku

Zdroj: Eurostat, projekty EMPL-JRC GD-AMED/AMED+ a World Inequality Database (pozri tabuľku A8.1).

Zamestnanosť v odvetviach, ktoré na Slovensku najviac zasiahla zelená transformácia, zostáva stabilná a zelené hospodárstvo sa rozširuje, ale pracovníci, ktorých činnosti zanikajú, potrebujú aktívnu podporu. Intenzita emisií skleníkových plynov na Slovensku v rokoch 2015 až 2021 mierne klesla zo 14,8 na 14,2 tony na pracovníka a v súčasnosti je mierne nad priemerom EÚ na úrovni 13,7 tony (pozri

graf A8.1 a tabuľku A8.1). Zamestnanosť mala v roku 2021 vysoký a stabilný podiel v energeticky náročných priemyselných odvetviach Slovenska na úrovni 5,7 % celkovej zamestnanosti (v roku 2020 to bolo 5,6 % oproti 3,0 % v celej EÚ). Slovensko má stále najvyšší podiel priamej zamestnanosti v automobilovom priemysle v EÚ na celkovej výrobe (16,2 % zamestnancov vo výrobe)⁽⁵⁸⁾. Zamestnanosť v baníctve a dobývaní sa však od roku 2015 znížila o 16,0 % (na približne 7 000 pracovníkov). Pokiaľ ide o priamu zamestnanosť v oceliarskom priemysle EÚ na obyvateľa, Slovensko má po Luxembursku a Slovinsku tretí najvyšší podiel (189 zamestnancov/100 000 osôb)⁽⁵⁹⁾. Miera voľných pracovných miest v stavebníctve, ktoré je kľúčovým sektorom zelenej transformácie, patrí k najnižším v EÚ (0,4 % oproti 4,0 % v EÚ v roku 2022)⁽⁶⁰⁾. V pláne obnovy a odolnosti sú uvedené dva hlavné kroky smerom k dekarbonizácii: vyradenie z prevádzky uhoľnej elektrárne v Novákoch a transformácia uhoľného regiónu Horná Nitra a s podporou ESF a ESF+ (ako operácia strategického významu). Konkrétne v regióne Horná Nitra sa z ESF financoval projekt na podporu zamestnatelnosti s rozpočtom 12 miliónov EUR, ktorý prešiel pod podobný projekt financovaný z Fondu na spravodlivú transformáciu (FST). Ich cieľom je zmierniť vplyv ukončenia banských činností na zamestnancov a vytvoriť podmienky na ich bezproblémový prestup na nové pracovné miesta v iných odvetviach v regióne.

Miera zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie v zanikajúcich a transformujúcich sa odvetviach je ustálená na relatívne nízkej úrovni. Zručnosti zásadne prispievajú k bezproblémovej zmene postavenia na trhu práce a zachovaniu pracovných miest v transformujúcich sa odvetviach. V energeticky náročných odvetviach sa účasť pracovníkov na vzdelávaní a odbornej príprave zvýšila zo 4,0 % v roku 2015 na 16,2 % v roku 2022 a v súčasnosti je nad priemerom EÚ (10,4 %). Hoci miera vzdelávania dospelých je relatívne nízka, podpriemerný podiel občanov sa domnieva, že nemajú potrebné zručnosti na to, aby prispeli k zelenej transformácii (23 % na Slovensku v porovnaní s 38 % v EÚ)⁽⁶¹⁾ (pozri prílohu 15). Na uspokojenie potreby odbornej prípravy

⁽⁵⁸⁾ ACEA, 2020

⁽⁵⁹⁾ European Steel in Figures 2022, EUROFER

⁽⁶⁰⁾ Eurostat (JVS_A_RATE_R2).

⁽⁶¹⁾ Osobitný prieskum Eurobarometra 527. Vnímanie spravodlivosti zelenej transformácie (máj – jún 2022).

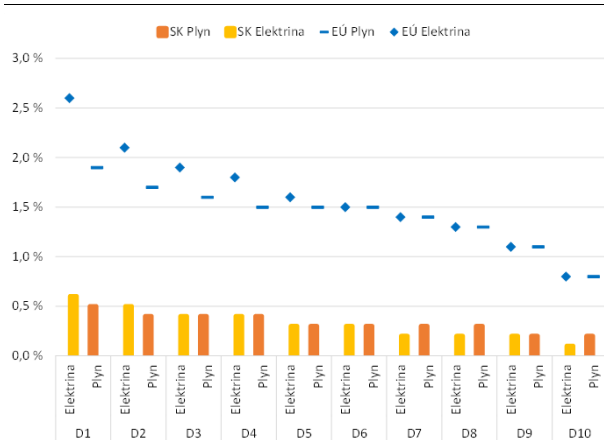
⁽⁵⁶⁾ Odporúčanie Rady zo 16. júna 2022 týkajúce sa zabezpečenia spravodlivého prechodu na klimatickú neutralitu (2022/C 243/04) sa vzťahuje na zamestnanosť, zručnosti, daňové systémy a systémy sociálnej ochrany, základné služby a bývanie.

⁽⁵⁷⁾ Pozri správu o krajine na rok 2022 (príloha 6) a prehľad v prílohe 3.

v zručnostiach sa v pláne obnovy a odolnosti a programe Slovensko plánujú osobitné investície (vrátane FST a ESF+/EFRR) na rekvalifikáciu pracovníkov v regiónoch zasiahnutých transformáciou. V pláne spravodlivej transformácie územia sa stanovuje stratégia pre investície vo výške 459 miliónov EUR, zatiaľ čo financovanie zručností z ESF+/EFRR dosiahne 308 miliónov EUR (so 72 miliónmi EUR vyčlenenými na zelené zručnosti a pracovné miesta a zelené hospodárstvo). Činnosti budú nadväzovať na minulé rekvalifikačné projekty (REPAS/KOMPAS).

Graf A8.2: Distribučné vplyvy cien energie v dôsledku rastúcich výdavkov na energiu (2021 – 2023)

Priemerná zmena výdavkov na energiu ako percentuálny podiel (%) celkových výdavkov na decil príjmov (D) v dôsledku pozorovaných cenových zmien (august 2021 – január 2023 v porovnaní s predchádzajúcimi 18 mesiacmi), bez podpory politiky a behaviorálnych reakcií.

Zdroj: Projekty EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+ na základe prieskumu o rozpočte domácností na rok 2015 a údajov Eurostatu o inflácii pre CP0451 a CP0452.

Ukazovatele energetickej chudoby zostali v posledných rokoch celkovo stabilné, ale možno očakávať, že súčasný prudký nárast cien energií zhorší situáciu. Podiel celkového obyvateľstva, ktoré si nedokázalo primerane vykurovať svoje domovy, bol v roku 2021 5,8 % (pod priemerom EÚ na úrovni 6,9 % v roku 2021), čo presne zodpovedá hodnote z roku 2015 (po vrchole na úrovni 7,8 % v roku 2019)⁽⁶²⁾. Konkrétne v roku 2021 bolo zasiahnutých 18,8 % obyvateľstva ohrozeného chudobou (EÚ: 16,4 % v roku 2021), ako aj 4,4 % domácností s nižšími strednými príjmami (v deciloch 4 – 5) v roku 2020 (EÚ: 8,2 % v roku 2021). V prípade vyšších decilov príjmov je tento podiel 5 %

alebo menej. Skôr, ako došlo k nárastu cien energie, výdavky na elektrickú energiu, plyn a iné palivá⁽⁶³⁾ podľa odhadov presahovali u 68,3 % celkového obyvateľstva a u 95,3 % (prakticky celého) obyvateľstva ohrozeného chudobou 10 % rozpočtu domácnosti (čo je výrazne viac ako priemer celkového obyvateľstva EÚ 26,9 % a obyvateľstva EÚ ohrozeného chudobou 48,2 %. Slovensko je jednou z mála krajín, ktoré oficiálne definovali [energetickú chudobu](#)⁽⁶⁴⁾. Pokiaľ ide o prijaté opatrenia, Slovensko zaviedlo rámcovú stratégiu na podporu sociálneho začlenenia a boj proti chudobe. Príspevok na bývanie má pokrývať časť nákladov na bývanie vrátane nákladov na energiu. V Indexe energetickej chudoby z roku 2019 bolo však z hľadiska zmierňovania energetickej chudoby zaradené medzi desať členských štátov EÚ, ktoré najviac zaostávali⁽⁶⁵⁾.

Zvýšené ceny energie v rokoch 2021 – 2023 negatívne ovplyvňujú rozpočty domácností, najmä v skupinách s nízkymi príjmami.

V dôsledku cenových zmien v období od augusta 2021 do januára 2023 v porovnaní s 18 mesiacmi predtým (pozri prílohu 7) by sa bez podpory politiky a behaviorálnych reakcií zvýšil podiel jednotlivcov žijúcich v domácnostiach, ktoré vynakladajú viac ako 10 % svojho rozpočtu na energiu, o 5,0 percentuálneho bodu v celej populácii, ale vôbec by sa nezvýšil v populácii s mierou rizika chudoby (na základe výdavkov), v ktorej mali od začiatku vysoký podiel. Pritom zvýšenia na úrovni EÚ boli vyššie (16,4 percentuálneho bodu v celej populácii a 19,1 percentuálneho bodu v populácii s mierou rizika chudoby)⁽⁶⁶⁾. Najviac by sa zvýšil podiel výdavkov skupín s nízkymi a nižšími strednými príjmami, a to na elektrickú energiu aj plyn, ako je znázornené v grafe A8.2. 74 % Slovákov tvrdí, že by znížili svoju spotrebu energie najmä z ekonomických dôvodov

⁽⁶³⁾ Výrobky vymedzené podľa Európskej klasifikácie individuálnej spotreby podľa účelu (ECOICOP): CP045.

⁽⁶⁴⁾ Podľa zákona č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach je energetickou chudobou „stav, kedy priemerné mesačné výdavky domácnosti na spotrebu elektriny, plynu, tepla na vykurovanie a na prípravu teplej úžitkovej vody, dodávku pitnej vody verejným vodovodom a odvádzanie odpadovej vody verejnou kanalizáciou tvoria významný podiel na priemerných mesačných príjmoch domácnosti“.

⁽⁶⁵⁾ Energy poverty in Slovakia: Officially defined, but misrepresented in major policies (Energetická chudoba na Slovensku: oficiálne definovaná, ale nedostatočne zastúpená v hlavných politikách), Energy Policy, [Volume 168](#), september 2022, 113095

⁽⁶⁶⁾ [EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+](#); pozri podrobnosti v súvisiacom technickom prehľade.

⁽⁶²⁾ Energetická chudoba je viacozmerný pojem. Použitý ukazovateľ sa zameriava na dôsledok energetickej chudoby. Ďalšie ukazovatele sú k dispozícii v [Poradnom centre pre energetickú chudobu](#).

Tabuľka A8.1: **Kľúčové ukazovatele spravodlivej transformácie na Slovensku**

Ukazovateľ	Opis	SK 2015	SK Najnovšie údaje	EÚ Najnovšie údaje
Emisie skleníkových plynov na pracovníka	Emisie skleníkových plynov na pracovníka – ekvivalent CO ₂ v tonách	14,8	14,2 (2021)	13,7 (2021)
Zamestnanosť v energeticky náročných odvetviach	Podiel zamestnanosti v energeticky náročných odvetviach vrátane ťažby a dobývania (NACE B), chemického priemyslu (C20), odvetvia nerastných surovín (C23), odvetvia kovov (C24) a automobilového priemyslu (C29) – %	5,5	5,6 (2020)	3 (2020)
Vzdelávanie a odborná príprava v energeticky náročných odvetviach	Účasť dospelých na vzdelávaní a odbornej príprave (posledné 4 týždne) v energeticky náročných odvetviach – %	4	16,2 (2022)	10,4 (2022)
Energetická chudoba	Podiel celkového obyvateľstva žijúceho v domácnosti, ktorá nedokáže udržiavať v príbytku primerané teplo – %	5,8	5,8 (2021)	6,9 (2021)
Chudoba v oblasti mobility (náhrada)	Odhadovaný podiel obyvateľstva ohrozeného chudobou, ktoré má viac ako 6 % výdavkov na palivá na osobnú dopravu – %	16,1	21,4 (2023)	37,1 (2023)
Uhlíková nerovnosť	Priemerné emisie na obyvateľa 10 % najväčších producentov emisií vs 50 % producentov s najnižším objemom emisií	4,4	4,3 (2020)	5 (2020)

Zdroj: Eurostat (env_ac_ainah_r2, nama_10_a64_e, ilc_mdse01), výberové zisťovanie pracovných síl EÚ, projekty EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+ a World Inequality Database (WID).

vysokých cien⁽⁶⁷⁾. V populácii s mierou rizika chudoby (na základe výdavkov) by sa počet osôb žijúcich v domácnostiach, v ktorých majú palivá v súkromnej doprave⁽⁶⁸⁾ vyšší podiel na rozpočte ako 6 %, zvýšil o 5,3 percentuálneho bodu rovnako ako priemer EÚ a v januári 2023 bol pod priemerom EÚ (21,4 % oproti 37,9 %). Slovensko patrí medzi krajiny EÚ s najmenším trhom s elektrickými vozidlami a najnižším počtom registrácií nových elektrických vozidiel v roku 2022⁽⁶⁹⁾.

Prístup k verejnej doprave je vnímaný pomerne pozitívne a v porovnaní s inými krajinami EÚ vykazuje mierne rozdiely medzi mestami a vidiekom. Občania vnímajú verejnú dopravu ako relatívne dostupnú (61 % oproti 55 % v EÚ), cenovo dostupnú (59 % oproti 54 %) a kvalitnú (68 % oproti 60 %). Pokiaľ ide o toto vnímanie, rozdiely medzi mestom a vidiekom sú menej výrazné ako vo väčšine ostatných členských štátov a vidieckej oblasti prevyšujú priemer tejto kategórie v EÚ⁽⁷⁰⁾. Priemerná uhlíková stopa 10 % najväčších producentov emisií medzi obyvateľmi Slovenska je približne 4,3-krát vyššia ako stopa najmenších 50 %, zatiaľ čo priemer EÚ je 5,0-krát vyšší (pozri graf A8.1). Na Slovensku bola priemerná úroveň znečistenia ovzdušia v roku 2020 nad priemerom EÚ (14,5 v porovnaní s 11,2 µg/m PM_{2,5}), pričom všetky regióny boli vystavené kritickým úrovňam znečistenia ovzdušia⁽⁷¹⁾, čo malo významný vplyv na zdravie, najmä na zraniteľné

skupiny, a spôsobilo 3 918 predčasných úmrtí ročne⁽⁷²⁾.

⁽⁶⁷⁾ Osobitný prieskum Eurobarometra 527.

⁽⁶⁸⁾ ECOICOP: CP0722.

⁽⁶⁹⁾ <https://www.eea.europa.eu/ims/new-registrations-of-electric-vehicles>

⁽⁷⁰⁾ EÚ: 46 %, 48 % a 56 %. Osobitný prieskum Eurobarometra 527.

⁽⁷¹⁾ Dvakrát vyššia úroveň, ako sa odporúča v usmerneniach WHO pre kvalitu ovzdušia (ročná expozícia 5 µg/m³)

⁽⁷²⁾ [EEA- Air Quality Health Risk Assessment](#)

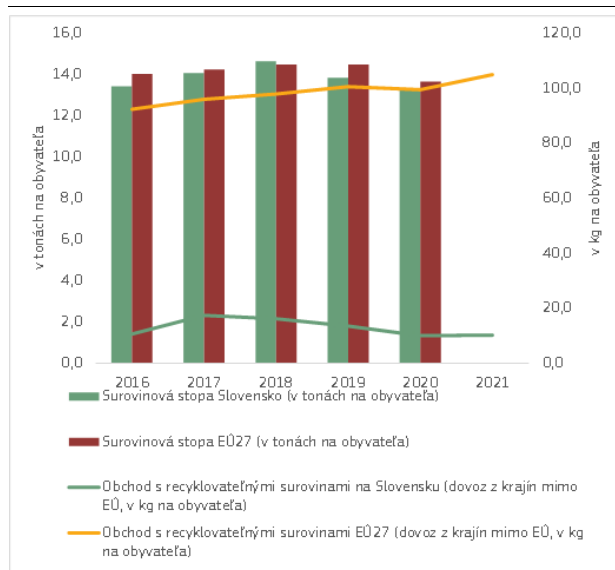
Kľúčom k dosiahnutiu cieľov EÚ v oblasti klímy a životného prostredia je prechod na obehové hospodárstvo, ktorý prináša veľké sociálno-ekonomické prínosy. Stimuluje rast pracovných miest, inováciu a konkurencieschopnosť a posilňuje odolnosť a bezpečnosť zdrojov. Prechod priemyslu, zastavaného prostredia a agropotravinárstva na obehovosť môže priniesť významné zlepšenia životného prostredia (pozri prílohu 6), keďže ide o systémy s najväčšou náročnosťou na zdroje.

Tempo prechodu Slovenska na obehové hospodárstvo nepostačuje na splnenie cieľov EÚ v tejto oblasti. Cieľom akčného plánu EÚ pre obehové hospodárstvo z roku 2020 je zdvojnásobiť používanie obehového materiálu do roku 2030 v porovnaní s rokom 2020. Používanie obehových materiálov na Slovensku sa len mierne zvýšilo z 5,3 % v roku 2016 na 8,3 % v roku 2021, čo je výrazne pod priemerom EÚ na úrovni 11,7 %. Cieľom akčného plánu pre obehové hospodárstvo je takisto výrazne znížiť materiálovú stopu EÚ. V roku 2020 bola materiálová stopa Slovenska (13,3 tony na obyvateľa) tesne pod priemerom EÚ za rok 2020 (13,7 tony na obyvateľa). Prínosy obehovej transformácie pre trh práce zostávajú obmedzené a od roku 2016 sa takmer nezmenili (príloha 8).

Slovensko začalo nedávno začleňovať zásady obehového hospodárstva do svojich politík, sú však potrebné ďalšie opatrenia. Prvá komplexná stratégia obehového hospodárstva „Slovensko uzatvára kruh“ bola vypracovaná v roku 2022 v spolupráci s OECD⁽⁷³⁾ v rámci Nástroja technickej podpory Komisie. Prioritnými oblasťami sú potraviny a bioodpad, sektor stavebníctva, udržateľná výroba a spotreba so zameraním na hospodárske nástroje. Slovensko podniklo prvé kroky smerom k obehovosti. V roku 2018 bol zavedený poplatok za ľahké plastové tašky. Od roku 2019 sa postupne zvyšovali poplatky za skládkovanie komunálneho, nebezpečného a iného odpadu a od roku 2022 za skládkovanie stavebného a demolačného odpadu. V roku 2021 bol zmenený zákon o odpade s cieľom zakázať spaľovanie odpadu, ktorý je stále možné zhodnotiť alebo recyklovať, od roku 2023 je zakázané skládkovať potravinový odpad. Slovensko od roku 2022 patrí medzi prvé členské štáty EÚ,

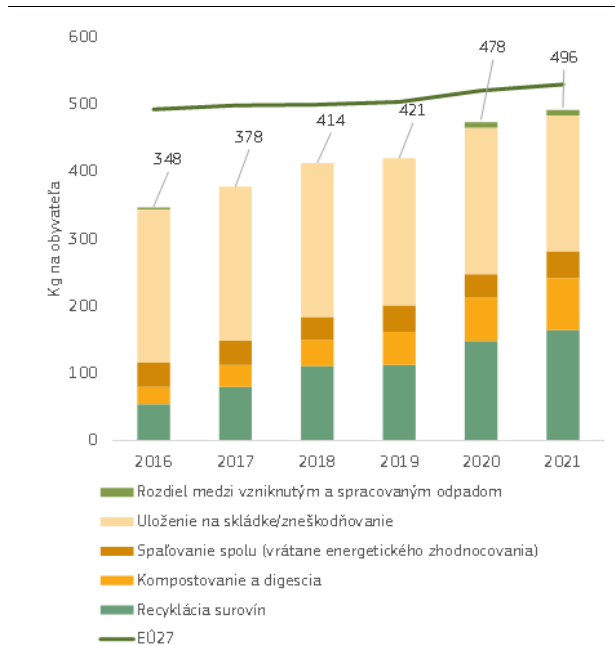
ktoré zaviedli systém zálohovania jednorazových nápojových obalov.

Graf A9.1: Trend v používaní materiálov

Zdroj: Eurostat.

Graf A9.2: Spracovanie komunálneho odpadu

Zdroj: Eurostat.

Výkonnosť Slovenska v oblasti recyklácie v posledných rokoch rýchlo rástla, ale zostáva pod priemerom a cieľmi EÚ v tejto oblasti. S mierou recyklácie komunálneho odpadu na úrovni 48,9 % v roku 2021 Slovensko nespĺnilo cieľ EÚ dosiahnuť do roku 2020 50 % recyklácie. Slovensku hrozí, že nesplní ciele EÚ v oblasti recyklácie komunálneho odpadu a odpadu z obalov na rok

⁽⁷³⁾ OECD, 2022, Slovensko uzatvára kruh: Cestovná mapa pre obehové hospodárstvo - Smerom ku konkurencieschopnosti, ekoinováciám a udržateľnosti, k dispozícii [tu](https://www.oecd.org/slovakia/)

Tabuľka A9.1: Celkové a systémové ukazovatele obehovosti

OBLASŤ	2016	2017	2018	2019	2020	2021	EÚ27	Posledný rok EÚ27
Celkový stav obehového hospodárstva								
Surovinová stopa (v tonách na obyvateľa)	13,4	14,1	14,6	13,8	13,3	-	13,7	2020
Medziročný rast počtu osôb zamestnaných v obehovom hospodárstve (%) ¹	-1,1	1,1	0,0	0,0	-	-	2,9	2019
Index využívania vody plus (WEI+) (%)	0,3	0,3	1,3	1,2	-	-	3,6	2019
Priemysel								
Produktivita zdrojov (štandard kúpnej sily (PPS) na kilogram)	1,7	1,6	1,6	1,8	1,8	1,9	2,3	2021
Miera obehového využívania materiálov (%) ²	5,3	5,0	4,9	6,4	10,5	8,3	11,7	2021
Miera recyklácie (% komunálneho odpadu)	23,0	29,8	36,3	38,5	45,3	48,9	49,6	2021
Zastavané prostredie								
Miera zhodnocovania stavebného a demolačného odpadu (%) ³	54,0	-	51,0	-	81,0	-	89,0	2020
Index straty priepustnosti pôdy (východiskový rok = 2006) ⁴	106,3	-	109,8	-	-	-	108,3	2018
Agropotravinárske odvetvie								
Potravinový odpad (kg na obyvateľa) ⁵	-	-	-	-	83,0	-	131,0	2020
Kompostovanie a digestia (kg na obyvateľa)	26,0	33,0	39,0	49,0	65,0	77,0	100,0	2021

(1) U osôb zamestnaných v obehovom hospodárstve ide o priame pracovné miesta len vo vybraných pododvetviach s kódmi NACE E, C, G a S; (2) Mierou obehového využívania materiálov sa meria podiel zhodnoteného materiálu, ktorý sa vracia naspäť do hospodárstva, na celkovom využívaní materiálov; (3) Miera zhodnocovania stavebného a demolačného odpadu zahŕňa odpad, ktorý sa pripravuje na opätovné použitie, recykluje sa alebo je predmetom materiálového zhodnocovania, a to aj prostredníctvom činností spätného zasypávania; (4) Zástavba pôdy. Stĺpec 2016 sa vzťahuje na údaje za rok 2015; (5) Plytvanie potravinami zahŕňa prvovýrobu, spracovanie a výrobu, maloobchod a distribúciu, reštaurácie a stravovacie služby a domácnosti.

Zdroj: Eurostat, Európska environmentálna agentúra

2025 a je značne vzdialené od cieľa zníženia skládkovania do roku 2035. Napriek poklesu skládkovania komunálneho odpadu zo 65,5 % v roku 2016 na 40,7 %⁽⁷⁴⁾ v roku 2021 má Slovensko stále jednu z najvyšších mier v EÚ (priemer EÚ 23 % v roku 2021). Viaceré nelegálne a nevyhovujúce skládky na Slovensku stále neboli zrekultivované a definitívne uzavreté a predstavujú vážne riziko pre ľudské zdravie a životné prostredie⁽⁷⁵⁾.

Priemyselný systém je čoraz obehovejší. Hospodárstvo, najmä priemysel, ešte nie je vo využívaní materiálov na produkciu bohatstva efektívne s hodnotou 1,9 štandardu kúpnej sily na kilogram oproti celoúnijnej hodnote 2,3. Od roku 2016 sa však jeho efektívnosť neustále zvyšuje, čo naznačuje značný potenciál na zvýšenie využívania druhotných surovín.

Napriek nedávnym zlepšeniam systém zastavaného prostredia naďalej zhoršuje vyčerpávanie zdrojov. Miera zhodnocovania stavebného a demolačného odpadu zostáva pod

priemerom EÚ (81 % oproti 89 %). Očakáva sa, že reforma prijatá v roku 2022 s cieľom uľahčiť dosiahnutie 70 % cieľa recyklácie stavebného a demolačného odpadu, prinesie pokrok. Zástavba pôdy v rokoch 2015 až 2018 napredovala rýchlejším tempom, než je priemer EÚ. Slovensko v rámci svojho plánu obnovy a odolnosti spustilo pilotnú schému rozsiahlej obnovy s cieľom zvýšiť energetickú efektívnosť aspoň 30 000 rodinných domov, ktorej súčasťou tvoria opatrenia na podporu adaptácie na zmenu klímy (napr. inštalácia zelených striech, systém zadržiavania vody) a zlepšenie recyklácie stavebného odpadu a predchádzanie jeho vzniku. Stále existuje priestor na obnovu existujúcich budov a zvýšenie podielu druhotných surovín používaných v stavebníctve.

Agropotravinový systém má priestor na zníženie plytvania potravinami. Kompostovanie a anaeróbna digestia Slovenska na obyvateľa sa od roku 2016 takmer strojnásobili, ale v roku 2021 zostali pod priemerom EÚ na úrovni 77 kg oproti 100 kg na obyvateľa. Zvýšenie kompostovania a anaeróbnej digestie by mohlo posilniť strategickú autonómiu Slovenska výrobou biometánu a/alebo výrobou organických hnojív.

⁽⁷⁴⁾ Všimnite si významný rozdiel v údajoch medzi rokmi 2019 a 2020 z dôvodu úprav v metodike štatistického vykazovania.

⁽⁷⁵⁾ [Odpad: Komisia sa rozhodla postúpiť Súdnemu dvoru prípad SLOVENSKA](#)

V obehovom hospodárstve vrátane nakladania s odpadom pretrváva medzera vo financovaní.

Na uspokojenie rastúcich potrieb budú potrebné dodatočné investície. Medzera vo financovaní sa v rokoch 2014 až 2020 odhadovala na 91 miliónov EUR ročne. Počas tohto obdobia sa investičné potreby odhadovali na minimálne 409 miliónov EUR ročne, zatiaľ čo východiskové investičné hodnoty boli 318 miliónov EUR ročne (pozri prílohu 6).

Digitálna transformácia je kľúčom k zabezpečeniu odolného a konkurencieschopného hospodárstva.

V súlade s programom politiky digitálneho desaťročia, a najmä s cieľmi digitálnej transformácie stanovenými v uvedenom programe do roku 2030, sa v tejto prílohe opisuje výkonnosť Slovenska v oblasti digitálnych zručností, digitálnej infraštruktúry/pripojiteľnosti a digitalizácie podnikov a verejných služieb. V relevantných prípadoch sa v ňom odkazuje na pokrok dosiahnutý pri vykonávaní plánu obnovy a odolnosti. Slovensko vyčleňuje na digitálnu oblasť 21 % svojho celkového rozpočtu na plán obnovy a odolnosti (1,3 miliardy EUR)⁽⁷⁶⁾.

V politickom programe digitálneho desaťročia sa stanovuje cesta k úspešnej digitálnej transformácii Európy do roku 2030.

Program poskytuje rámec na posudzovanie digitálnej transformácie EÚ a členských štátov, najmä prostredníctvom indexu digitálnej ekonomiky a spoločnosti (DESI). EÚ a jej členským štátom zároveň poskytuje spôsob, ako spolupracovať, a to aj v rámci projektov pre viaceré krajiny, aby sa urýchlil pokrok pri dosahovaní digitálnych cieľov a všeobecných cieľov digitálneho desaťročia⁽⁷⁷⁾. Vo všeobecnosti sú v súčasnom kontexte obzvlášť dôležité viaceré aspekty digitálnej transformácie. Prioritou v roku 2023, Európskom roku zručností, je vybudovať vhodný súbor zručností, ktorý umožní naplno využiť príležitosti ponúkané digitálnou transformáciou. S digitálne zručnou populáciou napreduje vývoj a zavádzanie digitálnych technológií a rastie produktivita⁽⁷⁸⁾. Digitálne technológie, infraštruktúra a nástroje zohrávajú úlohu pri zásadnej transformácii potrebnej na prispôbenie energetického systému súčasným štrukturálnym výzvam⁽⁷⁹⁾.

Pokiaľ ide o digitálne zručnosti, Slovensko sa približuje priemeru EÚ, ale niektoré oblasti poukazujú na potrebu zlepšenia.

Krajina je tesne nad priemerom EÚ, pokiaľ ide o základné digitálne zručnosti. Viac ako 72 % Slovákov má však aspoň základné zručnosti v oblasti tvorby obsahu, čo je druhé najvyššie umiestnenie v strednej a východnej Európe a nad priemerom EÚ 66 %. Percentuálny podiel odborníkov na IKT od roku 2017 neustále rastie, pričom miera rastu je mierne nad priemerom EÚ. V národnej stratégii digitálnych zručností SR a Akčnom pláne digitálnej transformácie Slovenska na roky 2023–2026, ktoré boli prijaté v decembri 2022, sa uznáva potreba zlepšiť digitálne kompetencie na Slovensku s cieľom prispieť ku kolektívnemu úsiliu o dosiahnutie cieľa digitálneho desaťročia do roku 2030, ktorým je 80 % jednotlivcov vo veku od 16 do 74 rokov s „aspoň základnými“ digitálnymi zručnosťami, ako aj prispieť k dosiahnutiu cieľa 20 miliónov špecialistov v oblasti IKT. Očakáva sa, že plán obnovy a odolnosti prispeje k zvýšeniu úrovne digitálnych zručností v rôznych častiach obyvateľstva. Slovensko napríklad úspešne ukončilo pilotnú fázu projektu „Senior tablet“⁽⁸⁰⁾, ktorý distribuuje tablety starším ľuďom a znevýhodneným osobám a školí ich o tom, ako tieto zariadenia používať.

Digitálna infraštruktúra a pripojiteľnosť sa zlepšili, ale podpora slovenského digitálneho hospodárstva si stále vyžaduje pokrok.

Zatiaľ čo pokrytie sieťou s veľmi vysokou kapacitou (VHCN) naďalej rástlo, zostáva tesne pod priemerom EÚ (71 % oproti 73 %). Pokrytie optickými vláknami (FTTP) je na druhej strane 67 %, čo je nad priemerom EÚ na úrovni 56 %. Slovensko rýchlo pokročilo aj v súvislosti s pokrytím 5G. 55 % obývaných oblastí v súčasnosti využíva celkové pokrytie 5G, čo je významný nárast v porovnaní so 14 % pokrytím v minulom roku, ale stále výrazne pod priemerom EÚ na úrovni 81 %. Pokiaľ ide o pokrytie 5G na frekvenčnom spektre 3,4 – 3,8 GHz, Slovensko je mierne pod priemerom EÚ (41 %). Podľa správy DESI slovenskí používatelia napriek relatívne nízkym cenám uprednostňujú pomalšie širokopásmové pripojenie. Je dôležité zabezpečiť, aby koncoví používatelia vnímali konkrétne výhody prístupu k internetovému pripojeniu s vysokou a veľmi vysokou rýchlosťou. Slovensko nevyužíva svoj plán obnovy a odolnosti na zvýšenie investícií do infraštruktúry pripojiteľnosti.

⁽⁷⁶⁾ Podiel pridelených finančných prostriedkov, ktoré prispievajú k digitálnym cieľom, bol vypočítaný podľa prílohy VII k nariadeniu o Mechanizme na podporu obnovy a odolnosti.

⁽⁷⁷⁾ Ciele digitálneho desaťročia merané ukazovateľmi DESI a doplnkovými zdrojmi údajov sú integrované v rozsahu, v akom sú v súčasnosti k dispozícii a/alebo sa považujú za obzvlášť relevantné v kontexte konkrétneho členského štátu.

⁽⁷⁸⁾ Pozri napríklad OECD (2019): Hospodársky výhľad OECD, Digitalisation and productivity: A story of complementarities, [OECD Economic Outlook, ročník 2019, číslo 1 | OECD iLibrary](https://www.oecd-ilibrary.org/economic-outlook/oecd-economic-outlook-rocnik-2019-cislo-1_1) ([oecd-ilibrary.org](https://www.oecd-ilibrary.org)).

⁽⁷⁹⁾ Potreba digitalizácie energetického systému a možné opatrenia sú stanovené v oznámení Digitalizácia energetického systému – akčný plán EÚ [COM(2022)552].

⁽⁸⁰⁾ <https://www.digitalniseniori.gov.sk/>

40 % slovenských MSP nedosahuje ani základnú úroveň digitálnej intenzity, čo je pod priemerom EÚ, hoci rozdiel sa zmenšuje. Využívanie pokročilých digitálnych technológií zo strany firiem, napr. cloud computingu, umelej inteligencie alebo veľkých dát, je nižšie ako priemer EÚ. Takmer 30 % slovenských firiem neprijíma žiadne opatrenia, aby pokročili v digitálnej transformácii⁽⁸¹⁾, a podiel MSP predávajúcich online je len 14 % (19 % v priemere EÚ). Slovensko v rámci svojho plánu obnovy a odolnosti zaviedlo novú schému⁽⁸²⁾ na podporu výskumu a využívania pokročilých digitálnych technológií firmami, výskumnými inštitúciami a inými subjektmi.

V kontexte nárastu digitálne ponúkaných verejných služieb sa **Slovensko približuje k priemeru EÚ v oblasti digitálnych verejných služieb**. Okrem toho Slovensko má oproti EÚ nadpriemer používateľov elektronickej verejnej správy na úrovni 81 %. Takmer 4 milióny ľudí (alebo takmer 72 % občanov) má prístup k systému elektronickej identifikácie (eID), ktorý bol oznámený Európskej komisii v zmysle nariadenia eIDAS. Slovensko sa okrem toho zapája prostredníctvom verejných a súkromných subjektov do rozsiahleho pilotného projektu, v ktorom sa testuje európska peňaženka s digitálnou identitou vo viacerých možnostiach každodenného používania. Výkonnosť Slovenska, pokiaľ ide o prístup k záznamom elektronického zdravotníctva, je oveľa slabšia (s úrovňou 44 je pod priemerom EÚ 71) a napovedá o značnom priestore na zlepšenie. Treba tiež poznamenať, že plán obnovy a odolnosti zahŕňa významné investície do digitálnych verejných služieb v prioritných životných situáciách.

⁽⁸¹⁾ <https://www.trend.sk/spravy/digitalizaciou-nezaobera-30-percent-slovenskych-firiem>

⁽⁸²⁾ <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/informatizacia/digitalna-transformacia/schema-podpory-digitalnej-transformacie/index.html>

Tabuľka A10.1: **Kľúčové ciele digitálneho desaťročia monitorované ukazovateľmi DESI**

	Slovensko			EÚ	Cieľ digitálneho desaťročia do roku 2030 (EÚ)
	DESI 2021	DESI 2022	DESI 2023	DESI 2023	
Digitálne zručnosti					
Minimálne základné digitálne zručnosti	new.	55 %	55 %	54 %	80 %
% jednotlivcov		2021	2021	2021	2030
Špecialisti na IKT ⁽¹⁾	4,2 %	4,3 %	4,3 %	4,5 %	20 miliónov
% zamestnaných osôb vo veku 15 - 74 rokov	2020	2021	2021	2021	2030
Digitálna infraštruktúra/konektivita					
Pokrytie pevnou sieťou s veľmi vys. kapacitou (VHCN)	50 %	67 %	71 %	73 %	100 %
% domácností	2020	2021	2022	2022	2030
Pokrytie optickým vláknom do priestorov (FTTP) ⁽²⁾	49 %	62 %	67 %	56 %	-
% domácností	2020	2021	2022	2022	2030
Celkové pokrytie 5G	0 %	14 %	55 %	81 %	100 %
% osídlených oblastí	2020	2021	2022	2022	2030
Pokrytie 5G vo frekvenčnom pásme 3.4-3.8 GHz	new.	new.	39 %	41 %	-
% osídlených oblastí			2022	2022	2030
Digitalizácia podnikov					
MSP aspoň so základnou úrovňou digitálnej intenzity	new.	new.	60 %	69 %	90 %
% MSP			2022	2022	2030
Veľké dáta ⁽³⁾	6 %	6 %	6 %	14 %	75 %
% podnikov	2020	2020	2020	2020	2030
Cloud ⁽³⁾	new.	31 %	31 %	34 %	75 %
% podnikov		2021	2021	2021	2030
Umelá inteligencia ⁽³⁾	new.	5 %	5 %	8 %	75 %
% podnikov		2021	2021	2021	2030
Digitalizácia verejných služieb					
Digitálne verejné služby pre občanov	new.	65	67	77	100
Hodnotenie (0 až 100)		2021	2022	2022	2030
Digitálne verejné služby pre podniky	new.	75	78	84	100
Hodnotenie (0 až 100)		2021	2022	2022	2030
Prístup k záznamom elektronického zdravotníctva	new.	new.	44	71	100
Hodnotenie (0 až 100)			2023	2023	2030

(1) Cieľ 20 miliónov predstavuje približne 10 % celkovej zamestnanosti.

(2) Ukazovateľ pokrytia optickým vláknom do priestorov je zahrnutý samostatne, keďže jeho hodnotenie sa bude monitorovať samostatne a bude sa zohľadňovať pri výklade údajov o pokrytí sieťou s veľmi vysokou kapacitou v digitálnom desaťročí.

(3) Aspoň 75 % podnikov v Únii bude podľa svojich obchodných operácií využívať jednu alebo viacero z týchto technológií: (i) služby cloud computing; (ii) veľké dáta; (iii) umelú inteligenciu.

Zdroj: Index digitálnej ekonomiky a spoločnosti

Táto príloha poskytuje všeobecný prehľad výkonnosti slovenského výskumného a inovačného systému, ktorý je nevyhnutný na dosiahnutie súbežnej zelenej a digitálnej transformácie.

Slovensko je „inovátorom vo vývoji“ a rozdiel medzi jeho výkonnosťou a priemerom EÚ sa prehľbuje. Podľa vydania európskeho prehľadu výsledkov inovácie z roku 2022⁽⁸³⁾ sa jeho výkonnosť zlepšuje (o 4,6 percentuálneho bodu), ale je nižšia ako priemer EÚ (9,9 percentuálneho bodu).

Intenzita výskumu a vývoja⁽⁸⁴⁾ zostáva nízka. Hoci v roku 2020 došlo k výraznému medziročnému nárastu intenzity výskumu a vývoja (0,83 % HDP v roku 2019 oproti 0,91 % v roku 2020), zostáva výrazne pod priemerom EÚ (2,26 % v roku 2021) a pod vrcholnou úrovňou, ktorú krajina dosiahla v roku 2015 (1,16 %). Je to spôsobené nízkou úrovňou verejných výdavkov na výskum a vývoj (0,41 % HDP v roku 2021), ako aj súkromných výdavkov na výskum a vývoj (0,52 %). Neuspokojivé vykonávanie európskych štrukturálnych a investičných fondov v tematickej oblasti výskumu a inovácií⁽⁸⁵⁾ okrem toho viedlo k niekoľkým zrušeniam viazanosti a obmedzilo tok zdrojov pre príjemcov výskumu a inovácií. Plán obnovy a odolnosti Slovenska rieši nedostatočné investície v rámci systému a predkladá reformy na zabezpečenie efektívnejšieho riadenia a posilnenia financovania výskumu a inovácií. Vzhľadom na veľký objem investícií do výskumu a inovácií⁽⁸⁶⁾ v pláne obnovy a odolnosti Slovenska sú potrebné ďalšie záväzky na udržanie verejného financovania výskumu a vývoja aj po roku 2026. V tomto zmysle predstavujú nové ciele v oblasti výdavkov na výskum a vývoj do roku 2030⁽⁸⁷⁾, ktoré sú uvedené v novej národnej stratégii v oblasti výskumu a inovácií, dobrý prístup na nasledujúce obdobie.

⁽⁸³⁾ Európsky prehľad výsledkov inovácií z roku 2022 – profil krajiny: Slovensko, [ec_rtd_eis-country-profile-sk.pdf](https://ec-rtd-eis-country-profile-sk.pdf) (europa.eu). EIS poskytuje porovnávaciu analýzu inovačnej výkonnosti v krajinách EÚ vrátane relatívnych silných a slabých stránok ich vnútroštátnych inovačných systémov.

⁽⁸⁴⁾ Intenzita výskumu a vývoja je vymedzená ako hrubé domáce výdavky na výskum a vývoj vyjadrené ako percentuálny podiel HDP.

⁽⁸⁵⁾ OECD (2021) Promoting Research and Innovation in the Slovak Republic through an effective use of European Funds.

⁽⁸⁶⁾ Celkový objem plánu obnovy a odolnosti zodpovedá 206 % verejných výdavkov na výskum a vývoj v roku 2020.

⁽⁸⁷⁾ Verejné výdavky na výskum a vývoj zo štátneho rozpočtu dosiahnu do roku 2030 0,67 % HDP a súkromné výdavky na výskum a vývoj dosiahnu 1,2 % HDP.

Hlavnú prekážku lepšej výkonnosti ekosystému výskumu a inovácie predstavuje slabý verejný výskumný systém a nekvalitné vedecké výstupy.

Vedecká excelentnosť je naďalej slabá, o čom svedčí podiel vedeckých publikácií medzi 10 % najčastejšie citovaných publikácií. V súčasnosti je percentuálny podiel oproti priemeru EÚ približne polovičný (4,5 % v porovnaní s priemerom EÚ na úrovni 9,8 % v roku 2019). Nízka kvalita vedeckej základne takisto vedie k nízkej schopnosti udržať si výskumných pracovníkov a prilákať študentov⁽⁸⁸⁾. Cieľom plánu obnovy a odolnosti Slovenska je zlepšiť kvalitu vedeckého výkonu univerzít zavedením systému pravidelných hodnotení ich vedeckého výkonu. Plán obnovy a odolnosti predstavuje aj investičné toky pre excelentné vedecké tímy a mladých vedcov.

Veda a podniky nie sú dobre prepojené, čo bráni transferu technológií a poznatkov.

Verejné výdavky na výskum a vývoj financované (štátnymi) podnikmi ako percentuálny podiel celkových verejných výdavkov na výskum a vývoj sú výrazne pod priemerom EÚ (1,98 % v roku 2020 v porovnaní s priemerom EÚ na úrovni 7,45 %) a vykazujú znepokojujúci klesajúci trend. Pozitívnejšie je, že počet verejno-súkromných spoločných vedeckých publikácií ako percentuálny podiel z celkového počtu publikácií sa zvyšuje, hoci zostáva pod priemerom EÚ (6,6 % v roku 2021 v porovnaní s priemerom EÚ na úrovni 7,1 %). Komericializáciu výskumu v súkromnom sektore brzdí nedostatok výdavkov na inovácie a nedostatočná angažovanosť podnikov v inštitúciách vysokoškolského vzdelávania⁽⁸⁹⁾. Na podporu spolupráce medzi vedou a podnikmi je cieľom plánu obnovy a odolnosti zmobilizovať účasť súkromného sektora na výskume a vývoji prostredníctvom viacerých schém a premenou Slovenskej akadémie vied na verejnú organizáciu s cieľom uľahčiť spoluprácu so súkromnými subjektmi.

Údaje ukazujú priemerné výsledky inovačných výstupov a inovačnej výkonnosti podnikov.

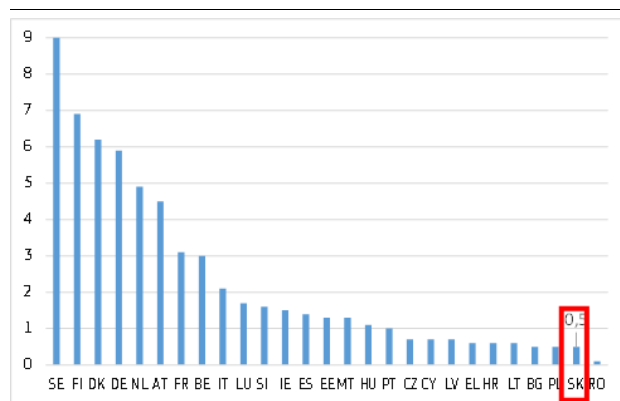
Slovensko dosahuje slabé výsledky, pokiaľ ide o počet patentových prihlášok (v roku 2019 bolo na základe Zmluvy o patentovej spolupráci podaných 0,5 patentu na miliardu HDP oproti priemeru EÚ na úrovni 3,3). Napriek tomu, že tento podiel je v prípade tematických patentových prihlášok v oblasti zelených

⁽⁸⁸⁾ Na Slovensku je podiel študentov terciárneho vzdelávania zapísaných v zahraničí druhý najvyšší v EÚ. (Education at a Glance 2022: OECD Indicators).

⁽⁸⁹⁾ OECD (2021) SME and Entrepreneurship Policy in the Slovak Republic.

a informačných a komunikačných technológií vyšší, počet v oboch týchto oblastiach klesá. Počet výskumných pracovníkov zamestnaných v podnikoch bol veľmi nízky (v roku 2019 to bolo 1,5 pracovníka na tisíc aktívnych obyvateľov v porovnaní s priemerom EÚ na úrovni 5,1) a v roku 2020 výdavky malých a stredných podnikov (MSP) na výskum a vývoj predstavovali len 0,21 % HDP v porovnaní s priemerom EÚ na úrovni 0,36 %.

Graf A11.1: **Patentové prihlášky podané v zmysle Zmluvy o patentovej spolupráci v roku 2020 (na miliardu HDP v PPS)**

Zdroj: Eurostat, 2022.

Hoci Slovensko ponúka v oblasti výskumu a vývoja veľkorysé daňové stimuly, miera využívania zo strany firiem je stále pomerne nízka (ušlé daňové príjmy boli v roku 2019 na úrovni 0,028 % oproti priemeru EÚ 0,100 %). Zatiaľ čo dostupnosť rizikového kapitálu sa ďalej zvyšuje, investície rizikového kapitálu vyjadrené ako percentuálny podiel HDP zostávajú pod priemerom EÚ (pozri tabuľku A11.1). V pláne obnovy a odolnosti sa predpokladajú systémy voucherovej podpory: vouchery na inovácie, ktoré motivujú MSP spolupracovať s výskumnými organizáciami, a digitálne vouchery na šírenie digitalizovaných služieb a procesov u MSP a v podnikoch. Zdroje dostupné v rámci plánu obnovy a odolnosti sa použijú na vytvorenie finančných nástrojov na podporu inovácií. Plán obnovy a odolnosti sa však nezaobrá⁽⁹⁰⁾ problémami s nastavením celkovej podpory inovácií na ďalšie šírenie inovácií v podnikoch.

⁽⁹⁰⁾ Tieto otázky sa riešia aj v programe Slovensko 2021 – 2027 v rámci špecifického cieľa: Rozvoj/rozšírenie kapacít výskumu a vývoja a pokročilých technológií v oblastiach RIS3.

Tabuľka A11.1: **Kľúčové ukazovatele inovácií**

Slovensko	2010	2015	2019	2020	2021	Priemer
						EÚ (1)
Kľúčové ukazovatele						
Intenzita výskumu a vývoja (GERD ako % HDP)	0,61	1,16	0,83	0,91	0,93	2,26
Verejné výdavky na výskum a vývoj ako % HDP	0,35	0,83	0,37	0,42	0,41	0,76
Výdavky obchodných spoločností na výskum a vývoj (BERD) ako % HDP	0,26	0,32	0,45	0,49	0,52	1,49
Kvalita systému výskumu a inovácií						
Vedecké publikácie krajiny v rámci najvyšších 10 % celosvetovo najcitovanejších publikácií ako % celkových publikácií krajiny	2,7	3,7	4,5	:	:	9,8
Žiadosť o patenty v rámci PCT (Zmluva o patentovej spolupráci) na mld. HDP (v PPS)	0,5	0,6	0,5	:	:	3,3
Spolupráca medzi akademickou obcou a podnikmi						
Verejno-súkromné spoločné vedecké publikácie ako % celkových publikácií	5,4	5,2	6,1	6	6,6	7,1
Verejné výdavky na výskum a vývoj financované (vnútroštátnymi) obchodnými spoločnosťami ako % HDP	0,028	0,036	0,008	0,008	:	0,054
Dostupnosť ľudského kapitálu a zručností						
Noví absolventi vedeckých a inžinerskych odborov (vo veku 25 - 34 rokov) na 1000 obyvateľov	17,6	13,1	9	8,8	:	16
Verejná podpora na výdavky obchodných spoločností na výskum a vývoj (BERD)						
Celková podpora verejného sektora na BERD ako % HDP	0,031	0,035	0,045	:	:	0,194
Daňové stimuly na výskum a vývoj: ušlé príjmy ako % HDP	0,00002	0,003	0,028	:	:	0,1
Ekologické inovácie						
Podiel environmentálnych patentov na celkovom počte žiadostí o patent predložených v rámci PCT (%)	17,7	20,2	10	:	:	13,3
Financie na inovácie a hospodársku obnovu						
Rizikový kapitál (trhová štatistika) ako % HDP	0,001	0,008	0,011	0,017	0,025	0,074
Zamestnanosť v rýchlo rastúcich podnikoch v 50 % najinovatívnejších odvetví	9,6	7,7	7,8	:	:	5,5

(1) Priemer EÚ za posledný dostupný rok alebo rok s najvyšším počtom údajov o jednotlivých krajinách.

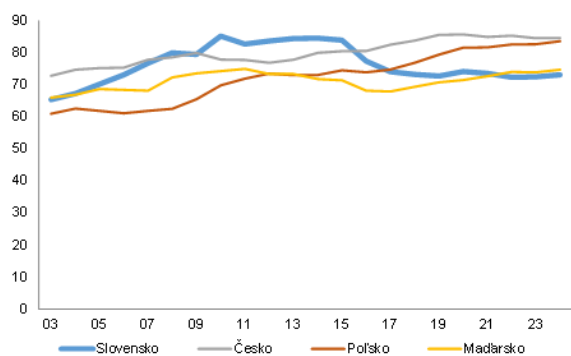
Zdroj: Eurostat, OECD, GR JRC, Science-Metrix (databáza Scopus a patentová štatistická databáza EPO), Invest Europe.

Rast produktivity zostáva pre slovenské hospodárstvo kľúčovou výzvou. Nedostatočná výkonnosť v oblasti vzdelávania a inovácií, nízka efektívnosť verejných inštitúcií a kvalita podnikateľského prostredia vedú na Slovensku k nízkej produktivite práce. V poslednom desaťročí zaznamenalo Slovensko pokles produktivity z 82 % na osobu v PPS za rok 2011 na 73 % priemeru EÚ za rok 2022, pričom výrazne zaostáva za svojimi priamymi partnermi (graf A12.1).

Okrem toho je rast produktivity ďalej ovplyvňovaný vysokými cenami energie a narušeniami globálnych hodnotových reťazcov, ktorým čelili podniky a priemysel (pozri aj prílohu 7). Produktivita v rôznych sektoroch značne kolíše v závislosti od vystavenia medzinárodným trhom, veľkosti podniku a od skutočnosti, či je podnik v zahraničnom alebo domácom vlastníctve. Hoci bol celkový rast produktivity priemyslu v roku 2021 druhým najvyšším v EÚ (14,5 % na Slovensku oproti 7,1 % v EÚ), v roku 2022 výrazne klesol a dosiahol záporný rast na úrovni 2,6 %, čo je pod priemerom EÚ predstavujúcim 1,4 %.

Slovensko má okrem toho jeden z najväčších deficitov v oblasti zručností v EÚ, pokiaľ ide o mnohé pracovné miesta, na ktorých sa vyžadujú vysokokvalifikované a stredne kvalifikované zručnosti⁽⁹¹⁾, čo značne ovplyvňuje hospodársky rast krajiny.

Graf A12.1: Produktivita práce na osobu (v PPS a v % priemeru EÚ)

Zdroj: Eurostat

Slovenské podniky čelia rizikám súvisiacim so súčasnou geopolitickou situáciou, čo ovplyvňuje ich konkurencieschopnosť. V rebríčku svetovej konkurencieschopnosti sa Slovensko v roku 2022 umiestnilo na 49. mieste (zo 69 krajín) a jeho pozícia

v kontexte ukazovateľa hospodárskej výkonnosti sa v porovnaní s rokom 2019 zhoršila o 10 miest⁽⁹²⁾.

Hoci sa krajina stále zotavuje z krízy spôsobenej pandémiou, na fungovanie podnikov má značný vplyv aj energetická kríza, a to najmä v energeticky náročných priemyselných odvetviach, ako je hliníkársky, ferozliatinársky či oceliarsky priemysel alebo sektor hnojív, v dôsledku čoho dochádza k prepúšťaniu pracovníkov a znižovaniu alebo zastavovaniu výrobných procesov.

Ukazovateľ dôvery v priemysle bol na konci roka 2022 najnižší od mája 2020, pričom bol nepriaznivo ovplyvnený najmä poklesom objednávok, ktorý sa zaznamenal najmä vo výrobe⁽⁹³⁾. Na druhej strane sa čoraz väčšiemu počtu priemyselných podnikov darí využívať hrozbu energetickej krízy ako príležitosť a začínajú budovať svoje vlastné elektrárne. Okrem toho by schéma dekarbonizácie v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti mohla zvýšiť energetickú bezpečnosť a ďalej prispieť k zelenej transformácii priemyselných výrobcov s najvyššími emisiami.

Slovenské podniky sú na jednotnom trhu a v globálnych hodnotových reťazcoch dobre integrované. V prípade Slovenska má miera integrácie obchodu s tovarom v rámci EÚ (63 % na Slovensku oproti priemeru EÚ na úrovni 21 %) a otvorenosť voči dovozu tovaru v rámci EÚ a mimo nej (82 % na Slovensku oproti priemeru EÚ na úrovni 33 %) ako podiel na národnom HDP najvyššiu úroveň v celej EÚ⁽⁹⁴⁾.

Slovenské hospodárstvo je zraniteľné voči vonkajším otrasom v dôsledku svojej závislosti od priemyslu, vývozu a vysokej integrácie v globálnych hodnotových reťazcoch. Slovensko má spomedzi členských štátov EÚ druhý najvyšší podiel vyvážajúcich a dovážajúcich podnikov. Počet slovenských firiem, ktoré čelia narušeniam v podobe nedostatku materiálov, sa zvýšil z 23 % v roku 2021 na 32 % v roku 2022, pričom najvýznamnejší vplyv pocítil automobilový priemysel.

Slovensko by mohlo prospešnejšie využívať prínosy jednotného trhu. Z prehľadu výsledkov jednotného trhu vyplýva pre Slovensko priestor na ďalšie zlepšenie. Odborné služby (napríklad služby poskytované daňovými poradcami, architektmi,

⁽⁹²⁾ Rebríčky uverejnené inštitútom World Competitiveness Center - IMD, 2022

⁽⁹³⁾ Štatistický úrad SR: Prieskumy obchodných trendov, november 2022

⁽⁹⁴⁾ Prehľad výsledkov jednotného trhu za rok 2021

⁽⁹¹⁾ Monitor vzdelávania a odbornej prípravy 2022 (europa.eu)

stavebnými inžiniermi, právnikmi, zástupcami pre patenty či turistickými sprievodcami) sú naďalej v značnej miere regulované⁽⁹⁵⁾. Právnicki pôsobiaci na Slovensku podliehajú pravidlám nezlučiteľnosti a multidisciplinárnym obmedzeniam, čo by mohlo mať vplyv na potenciál tohto sektora inovovať a zavádzať digitálne riešenia a nové obchodné modely. Fragmentovaný systém regulácie sektora stavebného inžinierstva by mohol brániť voľnému pohybu odborníkov, pričom by pravidlami rozdelenia zodpovednosti na rôzne kategórie odborníkov v rovnakej oblasti činnosti mohla byť ovplyvnená efektívnosť poskytovania služieb.

Reforma uznávania odborných kvalifikácií prijatá v rámci plánu obnovy a odolnosti Slovenska by mohla zahraničným odborníkom zjednodušiť niektoré aspekty uznávania odborných kvalifikácií, a tak uľahčiť ich usadenie na Slovensku. Táto reforma je však zameraná predovšetkým na sektor zdravotnej starostlivosti a obmedzená len na určité aspekty.

Zníženie regulačných prekážok v prípade odborných služieb môže podporiť vstup na trh a posilniť hospodársku súťaž v oblasti kvality a cien, ako aj zvýšiť produktivitu v regulovaných sektoroch, ale aj vo všetkých priemyselných odvetviach, pre ktoré tieto sektory slúžia ako vstupy⁽⁹⁶⁾.

Graf A12.2: **Podnikateľské prostredie a katalyzátory produktivity**

Zdroj: 1) % HDP, Eurostat 2021;

2) zložený ukazovateľ, index prístupu k financovaniu z Európskeho investičného fondu za rok 2021;

3) priemerné oneskorenie platby v počte dní, Intrum 2022;

4) % firiem v sektore výroby čeliacich prekážkam, prieskum Európskej komisie zameraný na spotrebiteľov oblasti obchodu, 2022;

5) podiel zadávaných zákaziek v prípade obstarávacích konaní, v ktorých figuroval len jeden uchádzač, prehľad výsledkov jednotného trhu za rok 2022.

Podnikateľské prostredie sa zlepšuje, výzvy však pretrvávajú. Do plánu obnovy a odolnosti bola zakomponovaná reforma, ktorej cieľom je zníženie administratívnej záťaže podnikov. Úrady štátnej správy budú systematicky zabezpečovať dodržiavanie nových opatrení, medzi ktoré patrí pravidlo „jeden za dva“ (1in2out), *ex post* hodnotenie zákonov a iných právnych predpisov a ochrana pred neodôvodneným zvyšovaním náročnosti požiadaviek (tzv. gold-platingom). Odstránia sa aj prekážky, ktoré podniky vnímajú ako nadbytočné. Na základe konzultácií so zainteresovanými stranami došlo v roku 2022 k prijatiu druhého balíka zameraného na boj proti byrokracii (nasledoval po prvom balíku z roku 2020). Tvorí ho 198 individuálnych opatrení a jeho cieľom je zlepšiť podnikateľské prostredie a znížiť nadmernú regulačnú záťaž podnikov⁽⁹⁷⁾.

Na druhej strane, závažným štrukturálnym problémom, a to najmä v sektore zdravotníctva, sú aj naďalej oneskorené platby s priemerným časom úhrady 232 dní⁽⁹⁸⁾, čo má závažný vplyv na likviditu MSP a ich investície. V prípade tohto citlivého sektora ide takmer

⁽⁹⁵⁾ [Oznámenie o hodnotení a aktualizácii odporúčaní reforiem v oblasti regulácie odborných služieb, COM\(2021\) 385](#)

⁽⁹⁶⁾ [OECD - impact of the 2022 RRP on PMR.pdf](#)

⁽⁹⁷⁾ [economy.gov.sk_kilecko2 \(gov.sk\)](#)

⁽⁹⁸⁾ Správa GR GROW o monitorovaní, február 2023

o štvornásobok mimoriadnej 60-dňovej lehoty, ktorá je stanovená v smernici o oneskorených platbách.

Slovensko má jednu z najvyšších mier inflácie v EÚ a jeho výrobné ceny ku koncu roka 2022 vzrástli v porovnaní s predchádzajúcim rokom takmer o 40 %⁽⁹⁹⁾. Tento problém sa ešte viac prehĺbuje v dôsledku oneskorených platieb znižujúcich úroveň kúpnej sily na Slovensku. Početné krízy navyše poškodili najmä slovenské podniky, ktoré sú menej produktívne, neziskové a zadlžené. V roku 2022 vykázalo Slovensko trikrát viac vyhlásení konkurzu ako priemer EÚ (262 oproti 86), zatiaľ čo počet žiadostí o registráciu podniku dosiahol úroveň o čosi nižšiu ako priemer EÚ (120 žiadostí na Slovensku oproti 121 žiadostiam v EÚ v roku 2022)⁽¹⁰⁰⁾.

Hlavnými dlhodobými prekážkami investícií sú náklady na energiu, kvalifikovaný personál a neisté vyhliadky do budúcnosti. V druhom štvrťroku 2022 došlo na Slovensku v porovnaní so štvrtým štvrťrokom 2019 k poklesu úrovne investícií takmer o 10 %⁽¹⁰¹⁾. Rast ďalej brzdili prekážky, ako je nižší dopyt po výrobkoch a službách či regulácia trhu práce a podnikania, v dôsledku čoho hrozilo oneskorenie digitálnej a zelenej transformácie hospodárstva. V záujme urýchlenia zavádzania zariadení na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov by bolo potrebné vyvinúť ďalšie úsilie na uľahčenie povoľovacích postupov. Ide napríklad o revíziu prahových hodnôt na účely úplného posúdenia vplyvov technológií na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov na životné prostredie.

Podľa prieskumu Eurobarometra⁽¹⁰²⁾ vyjadrilo 62 % opýtaných investorov istú nedôveru alebo značnú nedôveru, pokiaľ ide o ochranu ich investícií prostredníctvom slovenského právneho poriadku alebo súdov v prípade výskytu problémov. Väčšina respondentov (80 %) ako hlavný dôvod svojich obáv uvádza „nepredvídateľný, netransparentný administratívny postup a ťažkosti pri napadnutí správnych rozhodnutí na súde“.

Rozhodujúcim faktorom pre podporu investícií je aj naďalej zlepšenie prístupu k financiam. Prístup k financiam je v prípade úverov, ako aj

kapitálu naďalej nedostatočne rozvinutý, čo brzdí investičný potenciál Slovenska. Úverový index bol v roku 2021 stále pod priemerom EÚ a zostal takmer na rovnakej úrovni ako v roku 2013. Akciový index sa v posledných rokoch znížil. V roku 2021 dosiahol najnižšiu úroveň od roku 2013 (0,05), ktorá je výrazne pod priemerom EÚ (0,23).

Okrem toho je výkonnosť Slovenska vzhľadom na percentuálny ukazovateľ zamietnutých alebo neschválených úverov (v roku 2022 išlo o 7. najhoršiu pozíciu v EÚ) naďalej slabá. V roku 2022 bolo zamietnutých alebo neschválených 17 % žiadostí o bankový úver, ktoré predložili MSP. Úrokové sadzby účtované za kontokorentné úvery a úverové linky MSP boli v roku 2021 zároveň najvyššie v EÚ (4,9 % v porovnaní s priemerom EÚ na úrovni 2,5 %)⁽¹⁰³⁾. Plánujú sa síce finančné nástroje na podporu inovačných podnikov v rámci plánu obnovy a odolnosti, no na ďalšiu podporu dostupnosti finančných prostriedkov pre podnikateľov, a to najmä pre MSP a inovačné podniky treba urobiť ešte viac (pozri aj prílohu 11).

Výzvy pretrvávajú aj napriek prijatiu komplexnej reformy Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti v oblasti verejného obstarávania, ktorá slúži na zjednodušenie a urýchlenie postupov a zlepšenie kontrolných mechanizmov. Slovensko stále výrazne zaostáva, pokiaľ ide o potrebu uplatňovať v rámci verejného obstarávania kritériá týkajúce sa kvality a nákladov na životný cyklus. 96 % verejných zákaziek (najvyšší podiel v EÚ v roku 2022) bolo zadávaných len na základe ceny⁽¹⁰⁴⁾. Hospodárska súťaž na trhu verejného obstarávania sa v posledných rokoch zhoršila. Percentuálny podiel verejných zákaziek zadávaných v obstarávacích konaniach, v ktorých figuroval len jeden uchádzač, sa za posledných päť rokov zvýšil takmer o 10 % (30 % v roku 2022 v porovnaní s 21 % v roku 2018).

Na druhej strane by Slovensko mohlo prospešne využiť plánovanú profesionalizáciu verejného obstarávania, ktorá bude vychádzať zo spolupráce s rôznymi zainteresovanými stranami nad rámec spolupráce s odborníkmi v oblasti verejného obstarávania. Efektívnosť postupu verejného obstarávania by sa mohla ďalej zvýšiť zjednodušením a racionalizáciou vnútroštátneho systému elektronického obstarávania.

⁽⁹⁹⁾ Eurostat: Ceny priemyselných výrobcov

⁽¹⁰⁰⁾ Eurostat: Index registrácie a konkurzov podnikov

⁽¹⁰¹⁾ Prieskum EIB v oblasti investícií (EIB Investment Survey), 2022

⁽¹⁰²⁾ Viac informácií možno nájsť v porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície.

⁽¹⁰³⁾ SAFE 2022, SAFE 2021

⁽¹⁰⁴⁾ Prehľad výsledkov jednotného trhu, 2022

Slovensko by mohlo zohrávať dôležitú úlohu pri riešení strategických závislostí, a to prostredníctvom rozvoja hodnotových reťazcov v oblasti kritických surovín. Slovensko je krajina s dlhodobou tradíciou ťažobného a kovospracujúceho priemyslu, ako aj so značným nerastným potenciálom. Je najvýznamnejším producentom magnezitu a zlúčenín horčíka v EÚ. V roku 2019 sa Slovensko, ktorému prislúcha takmer 4 % podiel celosvetovej produkcie magnezitu, umiestnilo na 4. priečke celosvetového rebríčka ťažby tejto rudy. Slovensko bolo navyše 3. najväčším výrobcom ferozliatin s obsahom mangánu v EÚ. Slovensko je okrem ťažby a spracovania iných nerastných surovín a kovových rúd zároveň známe aj získavaním primárneho hliníka a mastenca. Vďaka zintenzívneniu dialógu s verejnosťou o podmienkach, za ktorých by sa mohla uskutočňovať udržateľná ťažba, spracovanie a recyklácia surovín, by sa zlepšilo šírenie informácií a poznatkov o význame surovín z hľadiska zelenej a digitálnej transformácie na Slovensku a v EÚ.

Tabuľka A12.1: **Priemysel a jednotný trh**

	OBLASŤ POLITIKY	NÁZOV UKAZOVATEĽA	2018	2019	2020	2021	2022	Priemer EÚ27 (*)
HLAVNÉ UKAZOVATELE	Hospodárska štruktúra	Čisté súkromné investície, úroveň stavu súkromného kapitálu, po odpisoch, % HDP ⁽¹⁾	3,4	4,1	1,7	1,4	1,4	3,4
		Čisté verejné investície, úroveň stavu verejného kapitálu, po odpisoch, % HDP ⁽¹⁾	0,6	0,5	0,3	0,1	0,6	0,6
		Reálna produktivita práce na osobu v priemysle (% medziročne) ⁽²⁾	7,3	10	-10,2	14,5	-2,6	1,4
	Nákladová konkurencieschopnosť	Nominálne jednotkové náklady práce v priemysle (% medziročne) ⁽²⁾	1,3	-4,4	12,8	-6,7	9,4	2,9
ODOLNOSŤ	Nedostatky	Nedostatok materiálov (priemysel), spoločnosti čeliace obmedzeniam, % ⁽³⁾	12	9	9	23	32	47
		Nedostatok pracovnej sily zisťovaná prieskumom (priemysel), spoločnosti čeliace obmedzeniam, % ⁽³⁾	35	27	14	23	27	28
		Miera voľných prac. miest (podnikové hospodárstvo) ⁽⁴⁾	1,2	1	0,7	0,7	0,9	3,1
	Strategické závislosti	Koncentrácia vo vybraných surovinách, index koncentrácie dovozu na základe košíka kritických surovín ⁽⁵⁾	0,23	0,2	0,23	0,24	0,25	0,18
		Inštalovaná kapacita obnoviteľných zdrojov elektrickej energie, % celkovej vyrobenej elektrickej energie ⁽⁶⁾	41,4	41,5	40,9	42,4	neuv.	50,9
JEDNOTNÝ TRH	Integrácia jednotného trhu	Integrácia na trhu EÚ, % ⁽⁷⁾	68,8	67,3	62,0	66,9	73,5	45,8
	Obmedzenia	Index reštriktívnosti služieb a obchodu EHP ⁽⁸⁾	0,04	0,04	0,04	0,04	neuv.	0,05
	Verejné obstarávanie	Verejné obstarávania s jednou ponukou, % celkových zmluvných dodávateľov ⁽⁹⁾	21	25	26	27	30	29
PODNIKATEĽSKÉ PROSTREDIE - MSP	Investičné prekážky	Vplyv regulácie na dlhodobé investície, % spoločností, ktoré označili reguláciu podnikov za zásadnú prekážku ⁽¹⁰⁾	42	25,9	21,1	22,4	27,8	29,6
	Demografia podnikov	Konkurzy, index (2015=100) ⁽¹¹⁾	539,7	605,5	406,8	355,1	262,5	86,8
		Registrácie podnikov, index (2015=100) ⁽¹¹⁾	139,2	143,3	135,6	143,1	120,1	121,2
	Oneskorené platby	Výpadok v platbách - podnikové B2B, rozdiel (v dňoch) medzi ponúkanou a skutočnou platbou ⁽¹²⁾	0	2	14	13	13	13
		Výpadok v platbách - verejný sektor, rozdiel (v dňoch) medzi ponúkanou a skutočnou platbou ⁽¹²⁾	4	3	16	10	13	15
		Podiel MSP, ktoré v posledných šiestich mesiacoch zaznamenali oneskorené platby, % ⁽¹³⁾	neuv.	54,3	50,8	45,6	55,1	43
	Prístup k financovaniu	EIF index prístupu k financiám - úvery, kompozitný údaj: vonkajšie financovanie MSP za posledných šesť mesiacov, hodnoty indexu medzi 0 a 1 ⁽¹⁴⁾	0,37	0,32	0,3	0,34	neuv.	0,46
		EIF index prístupu k financiám - akcie, kompozitný údaj: rizikový kapitál/HDP, IPO/HDP, MSP používajúce akcie, hodnoty indexu medzi 0 a 1 ⁽¹⁴⁾	0,06	0,07	0,07	0,05	neuv.	0,23

(*) Posledný dostupný rok

Zdroj: (1) AMECO, (2) Eurostat: NAMA_10_LP_A21, (3) ECFIN BCS, (4) Eurostat: jvs_a_rate_r2, (5) COMEXT, (6) Eurostat: nrg_inf_epc, (7) Eurostat: BOP_C6_A, (8) OECD, (9) prehľad výsledkov jednotného trhu, (10) prieskum EIB, (11) Eurostat: sts_rb_a, (12) Intrum (13) prieskum SAFE, (14) index prístupu MSP k financovaniu z EIF.

V tejto prílohe sa opisuje výkonnosť slovenskej verejnej správy, ktorá je základným predpokladom pre poskytovanie služieb a uskutočňovanie reforiem. Celkovo je efektívnosť verejnej správy na Slovensku naďalej pod priemerom EÚ27 ⁽¹⁰⁵⁾. Na riešenie tohto problému sú k dispozícii plány na zníženie administratívnej záťaže určené na pomoc občanom, ako aj podnikom. Viacúrovňové riadenie zostáva výzvou, keďže slovenský systém miestnej samosprávy je značne fragmentovaný, čo sťažuje vykonávanie politik a investičných projektov.

Tvorba politik a regulačné riadenie zostávajú na dobrej úrovni. Skóre Slovenska v týchto oblastiach sa pohybuje okolo priemeru EÚ alebo mierne nad ním. Slovensko prijalo kľúčové procesy posudzovania regulačného vplyvu, bolo by však žiadúce uplatňovať ich vo všetkých oblastiach vyváženejšie.

Existujú ťažkosti pri zabezpečovaní dostatočných administratívnych kapacít. Zároveň treba uviesť, že riziko naďalej predstavuje politický vplyv na personálne obsadzovanie a hodnotenie zamestnancov. Pokiaľ ide o európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF), Slovensko naďalej bojuje s neefektívnym riadením a nízkou mierou čerpania, čoho dôsledkom je rušenie viazanosti významného objemu finančných prostriedkov ⁽¹⁰⁶⁾. Hoci sa blíži lehota vyčerpania prostriedkov z EŠIF na roky 2014 – 2020, Slovensku sa doteraz podarilo využiť len okolo 72 % ich objemu³ (pozri aj prílohu 4).

Skóre Slovenska sa v prípade rôznych ukazovateľov elektronickej verejnej správy, ako aj vládnej transparentnosti a inštitúcií v oblasti dohľadu pohybuje pod priemerom EÚ (graf A13.1 a príloha 10). Pokiaľ ide o poskytovanie otvorených údajov, umiestnilo sa na 29. mieste spomedzi 35 krajín. Obzvlášť nízke skóre dosiahlo v prípade takých parametrov, ako sú „portál“ či „vplyv“ (graf A13.1b) ⁽¹⁰⁷⁾. Slovensko naďalej dosahuje podpriemerné výsledky pri online poskytovaní služieb. V porovnaní s priemerom EÚ na úrovni 73 % ⁽¹⁰⁸⁾ dosahuje celkové skóre vyspelosti elektronickej verejnej správy úroveň 62 %, hoci skóre

jej vyspelosti na regionálnej a miestnej úrovni malo nadpriemernú úroveň. Paleta činností nezávislých fiškálnych inštitúcií Slovenska je takisto užšia ako priemerná škála takýchto inštitúcií v inom členskom štáte EÚ. V posledných rokoch sa však mierne rozšírila.

Systém justície čelí výzvam týkajúcim sa jeho efektívnosti. Čas riešenia správnych konaní na prvom stupni sa v roku 2021 naďalej predlžoval – vzrástol na 679 dní (z 585 dní v roku 2020). Zároveň klesla miera vyriešenia správnych konaní na prvom stupni (z 86 % v roku 2020 na 80,1 % v roku 2021). Kvalita systému justície je celkovo dobrá, hoci pretrvávajú určité obavy týkajúce sa integrity systému presadzovania práva, ktoré súvisia s diskrečnou právomocou generálneho prokurátora zrušiť vyšetrowanie prípadov veľkej korupcie. Ďalej však pretrvávajú určité výzvy v oblasti predchádzania korupcii a boja proti nej. Úroveň digitalizácie systému justície je značne vyspelá. Na súdoch sa vo veľkej miere využívajú digitálne nástroje vrátane elektronického systému správy prípadov, technológií na diaľkovú komunikáciu a elektronického prideľovania prípadov. Pokiaľ ide o nezávislosť justície, neboli oznámené žiadne systémové nedostatky ⁽¹⁰⁹⁾.

⁽¹⁰⁵⁾ Svetové ukazovatele správy vecí verejných, 2021.

⁽¹⁰⁶⁾ https://www.mfsr.sk/files/archiv/8/MaUS_NIRP2.pdf

⁽¹⁰⁷⁾ <https://data.europa.eu/sk/publications/open-data-maturity>

⁽¹⁰⁸⁾ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/sk/library/egovernment-benchmark-2022>

⁽¹⁰⁹⁾ Podrobnejšia analýza výkonnosti systému justície na Slovensku sa uvádza v [porovnávacom prehľade EÚ v oblasti justície](#) za rok 2023 (pripravovaná) a v kapitole týkajúcej sa Slovenska v [správe o právnom štáte](#) za rok 2023 (pripravovaná).

Tabuľka A13.1: Ukazovatele verejnej správy

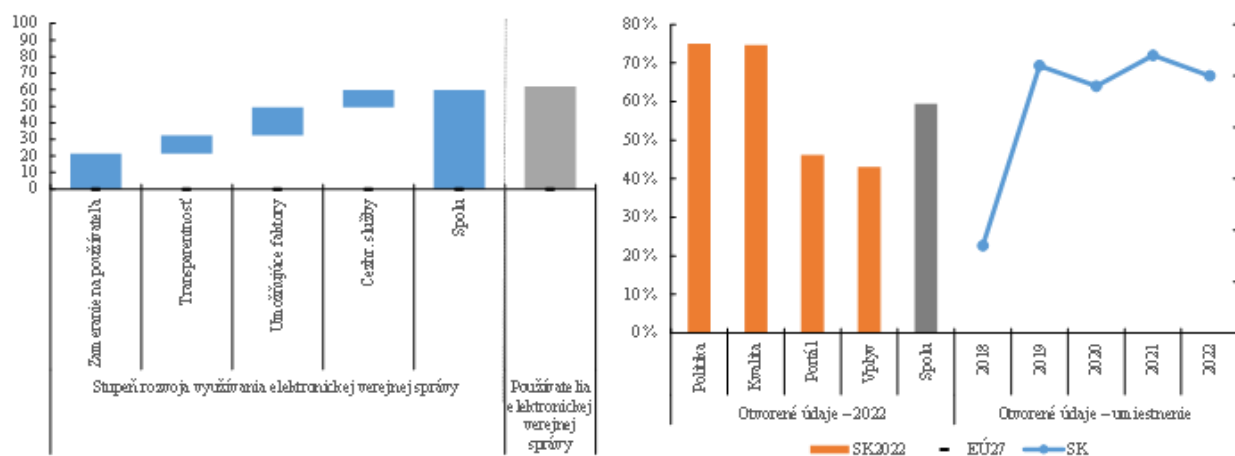
SK Ukazovateľ ⁽¹⁾	2017	2018	2019	2020	2021	2022	EÚ27 ⁽²⁾
Elektronická verejná správa a otvorený prístup k údajom verejnej správy							
1 podiel jednotlivcov, ktorí v minulom roku používali internet na komunikáciu s verejnými orgánmi (%)	56,9	61,6	69,3	67,8	62,1	n/a	64,8
2 celkové skóre referenčnej hodnoty pre elektronickú verejnú správu ⁽³⁾	n/a	n/a	n/a	60,6	59,8	62,4	72,9
3 index stupňa rozvoja využívania portálu a otvorených dát	n/a	0,7	0,3	0,5	0,5	0,6	0,8
Úroveň dosiahnutého vzdelania, vzdelávanie dospelých, rodová rovnosť a starnutie							
4 podiel zamestnancov verejnej správy s terciárnym vzdelaním (úrovne 5 – 8, %)	36,8	38,3	42,8	45,2	52,2 (b)	51,0	52,0
5 miera účasti zamestnancov verejnej správy na vzdelávaní dospelých (%)	4,4	6,7	6,9	3,2	6,1 (b)	22,2 (b)	16,9
6 rodová rovnosť na vyšších pozíciách vo verejnej službe ⁽⁴⁾	3,4	7,0	5,6	5,6	0,4	6,0	11,0
7 pomer osôb vo veku 25 – 49 rokov a 50 – 64 rokov v sektore NACE O	2,0	2,3	2,2	2,0	2,0 (b)	2,4	1,5
Riadenie verejných financií							
8 index strednodobého rozpočtového rámca	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	n/a	0,7
9 index sily fiškálnych pravidiel	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	n/a	1,5
Tvorba politiky založená na dôkazoch							
10 regulačná správa	1,97	n/a	n/a	n/a	1,98	n/a	1,7

(¹) Vysoké hodnoty (s výnimkou ukazovateľa č. 6) označujú dobrú výkonnosť. (²) V hodnotách z roku 2022. Ak nie sú k dispozícii, uvádzajú sa hodnoty z roku 2021. (³) Meria zameranie na používateľa (vrátane cezhraničných služieb) a transparentnosť digitálnych verejných služieb, ako aj existenciu kľúčových faktorov umožňujúcich poskytovanie týchto služieb. (⁴) Vymedzuje sa ako absolútna hodnota rozdielu medzi percentuálnym podielom mužov a žien na pozíciách vyšších štátnych zamestnancov.

Značky: (b) zlom v časovom rade; (d) odlišné vymedzenie; (u) nízka hodnovernosť.

Zdroj: Prieskum o používaní IKT, Eurostat (č. 1); Porovnávacía správa EÚ o elektronickej verejnej správe (č. 2); Správa o vyspelosti otvorených údajov (č. 3); Prieskum pracovných síl, Eurostat (# 4, 5, 7), Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (# 6); Databáza fiškálneho riadenia (č. 8, 9); OECD Ukazovatele regulačnej politiky a riadenia (č. 10).

Graf A13.1: Slovensko. a) Vyspelosť elektronickej verejnej správy a jej používatelia, b) ukazovateľ vyspelosti otvorených údajov verejnej správy: skóre za rok 2022 (v % celkového maximálneho skóre) (vľavo); poradie krajín, celkové skóre (vpravo)

(1) a) údaje za rok 2022 týkajúce sa ukazovateľa vyspelosti elektronickej verejnej správy a údaje za rok 2021 týkajúce sa používateľov elektronickej verejnej správy, b) graf vpravo: nízke hodnoty označujú dobrú výkonnosť

Zdroj: a) Porovnávacía správa o elektronickej verejnej správe a údaje Eurostatu, b) vyspelosť otvorených údajov | data.europa.eu.

Tabuľka A14.1: **Sociálny prehľad pre Slovensko**

Aktualizácia 27. apríla 2023. Všeobecným prehľadom sú členské štáty klasifikované podľa štatistickej metódy (dohodnutej s Výborom pre zamestnanosť a Výborom pre sociálnu ochranu). Metodika súhrnu úrovně a zmeny ukazovateľov spoločne v porovnaní s príslušnými priemerami hodnotenými na úrovni EÚ a zatrieduje členské štáty do siedmich kategórií. Metodologická podrobnosť sa uvidí až v podrobných správach o zamestnanosti na rok 2023. Z dôvodu zmeny vymedzenia úrovně digitálnych zručností jednotlivcov v roku 2021 sa v tomto ukazovateli výnimočne vylučujú len úrovně; NEET, osoby, ktoré nie sú zamestnané, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy; Hrubý disponibilný príjem domácností. Časť venovaná sociálnej ochrane a inkubáci a ukazovateľ pomery primárneho a doľného svitulu vychádzajú z údajov za rok 2020, pretože štatistická aktualizácia za rok 2021 podľa nariadení ešte nie je k dispozícii až do konca roka.

Zdroj: Eurostat.

zamestnanosti sa v súlade s hospodárskou činnosťou zotavila z krízy spôsobenej pandémiou COVID-19 ⁽¹¹⁰⁾. V roku 2022 dosiahla 76,7 %, čo je nad priemerom EÚ na úrovni 74,6 % a národným cieľom na rok 2030 (76,5 %). Kým miera nezamestnanosti v roku 2022 dosahovala úroveň 6,1 %, teda bola o čosi nižšia ako priemer EÚ (6,2 %), výzvou aj naďalej zostáva dlhodobá nezamestnanosť – podiel dlhodobo nezamestnaných osôb z celkového počtu uchádzačov o zamestnanie v tom istom štvrtroku predstavoval 66,7 % (EÚ: 37,7 %). Okrem toho existujú veľké regionálne rozdiely medzi západnou časťou krajiny a východnými a „dobiehajúcimi“ regiónmi ⁽¹¹¹⁾ (Košický, Prešovský a Banskobystrický kraj), kde je miera nezamestnanosti oveľa vyššia. Aktívne politiky trhu práce na Slovensku trpia nedostatkom administratívnych kapacít, najmä na miestnej úrovni, a dostatočne nereagujú na potreby najzraniteľnejších skupín. Z Európskeho sociálneho fondu plus (ESF+) sa majú financovať činnosti zamerané na dosiahnutie dlhodobej zamestnanosti, a to prostredníctvom individualizovanej podpory pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie s rozpočtom 641 miliónov EUR.

Kľúčovou výzvou zostáva problém nedostatočných kapacít pre vzdelávanie a opateru detí v ranom veku, ktoré prispievajú k pretrvávajúcim rozdielom v odmeňovaní žien a mužov. Slovensko sa nachádza v spodnej časti indexu rodovej rovnosti za rok 2022 (56 zo 100 bodov). Rozdiel v zamestnanosti žien a mužov vzrástol zo 7,3 percentuálnych bodov v roku 2020 na 8,1 percentuálnych bodov v roku 2022. Hoci sa od roku 2019 rozdiel v odmeňovaní žien a mužov (15,8 %) zužuje, je stále nad priemerom EÚ (13 %) ⁽¹¹²⁾. Problémom je aj relatívne nízka účasť žien s malými deťmi na trhu práce. Spôsobuje ho obmedzená dostupnosť zariadení určených na vzdelávanie a opateru detí v ranom veku (miera zápisu detí mladších ako 3 roky je len 7 %) ⁽¹¹³⁾, ako

⁽¹¹⁰⁾V roku 2021 predstavoval rast HDP úroveň 3 % a v roku 2022 úroveň 1,8 %.

⁽¹¹¹⁾Iniciatíva CuRI pre dobiehajúce regióny Slovenska (Catching-Up Regions, CuRI).

⁽¹¹²⁾Správa o sociálnej situácii obyvateľstva Slovenska za rok 2021 (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky).

⁽¹¹³⁾Oznámenie Európskej komisie o európskej stratégii v oblasti starostlivosti, COM(2022) 440 final.

aj nedostatočná ponuka pružných foriem organizácie práce.

V dôsledku nesúlady medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami, nízkej účasti na procese vzdelávania sa v dospelosti, ako aj v dôsledku relatívne vysokej miery mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, dochádza k zhoršeniu podmienok na trhu práce. Podiel mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, predstavoval v roku 2021 úroveň 14 % (EÚ: 13,1 %) a v štvrtom štvrťroku 2022 klesol na 11,6 % ⁽¹¹⁴⁾. Po úspešnej realizácii projektov Európskeho sociálneho fondu v tejto oblasti bude nasledovať financovanie z ESF+ v rámci osobitnej priority záruky pre mladých ľudí s cieľom podporiť dosiahnutie národných cieľov. Spomedzi krajín OECD má Slovensko jednu z najvyšších mier nesúlady medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami (35 %) v rámci medzinárodnej klasifikácie vzdelávania EÚ – ISCED podľa stupňov vzdelávania 3 až 8 ⁽¹¹⁵⁾, na čo majú značný vplyv aj viaceré vlny automatizácie. Slovensko by malo vyvinúť viac úsilia v oblasti rekvalifikácie/zvyšovania kvalifikácie, ako aj v oblasti vzdelávania dospelých. Na to, aby sa Slovensku podarilo splniť národný cieľ, ktorým bolo dosiahnuť v uplynulom 12-mesačnom období 50 % účasť na procese vzdelávania sa v dospelosti, sú potrebné ciele opatrenia ⁽¹¹⁶⁾. Okrem toho je účasť na procese vzdelávania sa v dospelosti za posledné štyri týždne výrazne nižšia ako priemer EÚ (4,8 % oproti 10,8 % v roku 2021) ⁽¹¹⁷⁾.

⁽¹¹⁴⁾ Nezamestnanosť mladých ľudí a ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy – Inštitút zamestnanosti (iz.sk).

⁽¹¹⁵⁾ Monitor vzdelávania a odbornej prípravy 2022 (Medzinárodná štandardná klasifikácia vzdelávania podľa stupňov vzdelávania 3 až 8: vyššie sekundárne až doktorandské vzdelávanie)

⁽¹¹⁶⁾ Účasť na procese vzdelávania za posledných 12 mesiacov.

⁽¹¹⁷⁾ Správa o sociálnej situácii obyvateľstva Slovenska za rok 2021 (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky).

Tabuľka A14.2: **Situácia na Slovensku, pokiaľ ide o ciele v oblasti zamestnanosti, zručností a znižovania chudoby do roku 2030**

Ukazovateľ	Najnovšie údaje	Trend (2015 – 2022)	Národný cieľ do roku 2030	Cieľ EÚ do roku 2030
Zamestnanosť (v %)	76,7 (2022)		77	78
Vzdelávanie dospelých ¹ (v %)	42,6 (2016)		50	60
Znižovanie chudoby ² (v tis.)	+47 (2021)		-70	-15 000

(1) Prieskum vzdelávania dospelých; dospelí v procese vzdelávania za posledných 12 mesiacov

(2) Počet osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením, referenčný rok 2019

Zdroj: Eurostat, GR EMPL.

Hoci Slovensko dosahuje dobré výsledky, pokiaľ ide o podiel ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením, naďalej pretrvávajú veľké regionálne rozdiely.

Slovensko má jednu z najnižších mier rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia v EÚ ⁽¹¹⁸⁾ (15,6 %), a to napriek jej nárastu v roku 2021. Existujú tu však značné regionálne rozdiely. Treba spomenúť východ krajiny, ktorý čelí kritickejšim úrovňam chudoby a sociálneho vylúčenia. V roku 2020 predstavovala miera rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia v Bratislave 5 %, na západnom Slovensku 10 % a na východnom Slovensku viac ako 20 %. Riešenie týchto rozdielov má zásadný význam z hľadiska potreby dosiahnuť do roku 2030 hlavný cieľ EÚ v oblasti znižovania chudoby (v porovnaní s rokom 2019 znížiť počet ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením o 70 000). Podpora minimálneho príjmu sa poskytuje v rámci „systému pomoci v hmotnej núdzi“ ⁽¹¹⁹⁾, ktorý čelí výzvam, a to aj pokiaľ ide o jeho primeranosť ⁽¹²⁰⁾.

V dôsledku vysokej inflácie a nedostatku cenovo dostupného bývania sa riziko zhoršenia sociálnej situácie ešte prehĺbuje. V decembri

⁽¹¹⁸⁾ Podiel osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením, Eurostat, [ILC PEPSO1N](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1).

⁽¹¹⁹⁾ Pomoc v hmotnej núdzi

⁽¹²⁰⁾ Prieskumná štúdia s názvom Filling in the knowledge gaps and identifying strengths and challenges in the effectiveness of the EU Member States' minimum income schemes (Vyplnenie medzier v poznatkoch a identifikácia silných stránok a výziev v oblasti účinnosti systémov minimálneho príjmu členských štátov EÚ) (2021 – 2022), APPLICA/ICF.

2022 dosiahla ročná miera inflácie úroveň 15,4 % (priemer eurozóny predstavoval 9,2 %). Hoci si Slovensko vytýčilo sociálne a nájomné bývanie za jednu z vládnych priorít, doteraz sa mu do tejto oblasti nepodarilo výrazne investovať. V decembri 2021 Európsky výbor pre systémové riziká adresoval Slovensku upozornenie týkajúce sa strednodobej zraniteľnosti, ktorej čelí sektor obytných nehnuteľností⁽¹²¹⁾. Situácia v oblasti bývania zároveň bráni integrácii 80 000 osôb vysídlených z Ukrajiny, ktoré sa nachádzajú na Slovensku. Väčšinu vysídlených osôb bývajúcich na Slovensku tvoria ženy, deti, starší ľudia a osoby so zdravotným postihnutím, čo predstavuje výzvu pre sociálne začlenenie a vzdelávací systém.

Znepokojujúca je aj naďalej situácia rómskeho obyvateľstva, pokiaľ ide o chudobu, zamestnanosť, vzdelanie, sociálne vylúčenie a prístup k základným službám. Slovensko má jedno z najpočetnejších rómskych obyvateľstiev v EÚ. Vo vylúčených oblastiach bez prístupu k pitnej vode z verejného vodovodnej siete a k základným službám žije približne 200 000 ľudí.⁽¹²²⁾ Kľúčovou výzvou je nízka miera čerpania finančných prostriedkov z Európskeho fondu regionálneho rozvoja pre marginalizované rómske komunity⁽¹²³⁾. Podľa najnovšieho prieskumu o rómskom obyvateľstve z roku 2021, ktorý vypracovala Agentúra EÚ pre základné práva, patrí situácia Rómov, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, medzi najhoršie situácie zaznamenané v iných krajinách, pričom sa od roku 2016 stále zhoršuje. Z toho istého prieskumu vyplýva, že na Slovensku sa z celej EÚ zaznamenal najvyšší počet rómskych detí, ktoré sú v rámci vzdelávania segregované, pričom sa tento počet od roku 2016 zvyšuje. Slovensko sa vo svojej partnerskej dohode zaviazalo investovať 900 miliónov EUR do oblastí s marginalizovanými rómskymi komunitami.

⁽¹²¹⁾ 2022/C 122/07.

⁽¹²²⁾ Atlas rómskych komunít, Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, 2019.

⁽¹²³⁾ V programovom období 2014 – 2020 sa doteraz vynaložilo len zhruba 50 miliónov EUR (menej ako 1 % celkových prostriedkov pridelených z EFRR).

PRÍLOHA 15: VZDELÁVANIE A ODBORNÁ PRÍPRAVA

V tejto prílohe sa vysvetľujú hlavné výzvy pre slovenský systém vzdelávania a odbornej prípravy vzhľadom na ciele na úrovni EÚ v medziach strategického rámca Európskeho vzdelávacieho priestoru a na iné kontextové ukazovatele na základe analýzy z Monitora vzdelávania a odbornej prípravy za rok 2022.

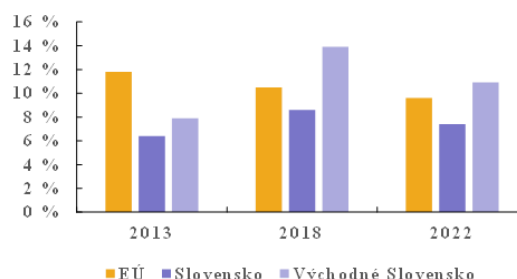
Medzi dlhodobé výzvy patrí aj naďalej nízka kvalita a inkluzívnosť vzdelávania. Podľa výsledkov testovania PISA⁽¹²⁴⁾ je podiel mladých ľudí s nedostatočnými základnými zručnosťami v čítaní, matematike a vo vedách výrazne vyšší ako priemer EÚ. Sociálno-ekonomické zázemie žiakov výrazne ovplyvňuje ich výkonnosť. Podiel žiakov s osobitnými výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorí sú na Slovensku umiestnení v úplne oddelenom vzdelávacom prostredí, je najvyšší spomedzi 23 skúmaných krajín EÚ (5,63 % v porovnaní s 1,55 % v EÚ23)⁽¹²⁵⁾. Tento trend postihuje predovšetkým rómske deti, a to v dôsledku stanovenia nesprávnej diagnózy. V roku 2020 navštevovalo osobitnú školu alebo triedu s osobitnými potrebami 17 % žiakov vo veku 6 až 15 rokov pochádzajúcich z marginalizovaných rómskych komunít⁽¹²⁶⁾. Slovensko síce aktuálne pripravuje reformu učebných osnov pre primárne a nižšie sekundárne vzdelávanie a legislatívu týkajúcu sa inkluzívneho vzdelávania, no zainteresované strany vyjadrili obavy v súvislosti s nedostatočným konzultačným procesom.

Počet detí starších ako 3 roky, ktoré navštevujú zariadenia určené na vzdelávanie a opateru detí v ranom veku, zostáva jedným z najnižších v EÚ (78,1 % oproti úrovni EÚ predstavujúcej 93 % v roku 2020). Okrem toho len 33 % rómskych detí starších ako 3 roky navštevovalo zariadenia určené na vzdelávanie a opateru detí v ranom veku (27 % v roku 2016)⁽¹²⁷⁾. V septembri 2021 sa zaviedlo povinné predškolské vzdelávanie päťročných detí. V roku 2024 sa plánuje právny nárok na vzdelávanie a starostlivosť

v ranom detstve pre štvorročné a v roku 2025 zase pre trojročné deti. Kľúčovým predpokladom inkluzívneho rastu je udržateľné verejné financovanie a vysoká kvalita a inkluzívnosť zariadení určených na vzdelávanie a opateru detí v ranom veku.

Miera predčasného ukončenia školskej dochádzky je pod priemerom EÚ. Ide však o problém, ktorému čelí najmä rómska komunita⁽¹²⁸⁾. Podiel osôb, ktoré predčasne ukončili vzdelávanie či odbornú prípravu, v roku 2022 klesol ešte nižšie, a to na 7,4 % (EÚ: 9,6 %), no jeho úroveň bola vyššia ako pred desaťročím (v roku 2013 predstavoval 6,4 %). Táto miera, aj napriek významnému poklesu v roku 2022, zostáva najvyššia na východnom Slovensku (10,9 %), s prevahou rómskeho obyvateľstva a s dôsledkami pre ich pracovné vyhliadky a sociálne začlenenie (pozri prílohu 14). V porovnaní s úrovňou 38 % zaznamenanou v roku 2016 sa percentuálny podiel Rómov vo veku 20 až 24 rokov, ktorí ukončili aspoň vyššie sekundárne vzdelanie, v roku 2021 znížil na 28 %⁽¹²⁹⁾. Okrem toho sa podiel rómskych detí vo veku 6 až 15 rokov, ktoré navštevujú školy, kde sú „všetci žiaci alebo väčšina z nich Rómovia“, zvýšil zo 60 % zaznamenaných v roku 2016 na úroveň 65 % (2020)⁽¹³⁰⁾.

Graf A15.1: **Osoby, ktoré predčasne ukončili vzdelávanie a odbornú prípravu, podľa regiónu na Slovensku, v rokoch 2013, 2018 a 2022 (v %)**

(1) Východné Slovensko je slovenský región na úrovni NUTS 2.

Zdroj: Eurostat.

⁽¹²⁴⁾ Program OECD pre medzinárodné hodnotenie žiakov.

⁽¹²⁵⁾ The European Agency Statistics on Inclusive Education: 2018 Dataset Cross-Country Report (Európska agentúra pre štatistiku o inkluzívnom vzdelávaní: Správa o dátových súboroch krajiny za rok 2018) <https://www.european-agency.org/resources/publications/european-agency-statistics-inclusive-education-2018-dataset-cross-country>

⁽¹²⁶⁾ Prieskum EÚ týkajúci sa štatistiky EÚ o príjmoch a životných podmienkach v prípade marginalizovaných rómskych komunít za rok 2020 (prieskum EÚ SILC_MRK).

⁽¹²⁷⁾ Prieskum Agentúry EÚ pre základné práva (FRA) o rómskom obyvateľstve z roku 2021. Roma in 10 European countries. (Rómovia v 10 európskych krajinách). https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2022-roma-survey-2021-main-results_en.pdf

Kvalita a atraktivnosť učiteľského povolania sú obmedzené, pričom chýba čoraz viac učiteľov. Obmedzené sú aj možnosti ďalšieho profesijného rozvoja, pričom školy zápasia s nízkym rozpočtom na odbornú prípravu na pracovisku. Značný počet študentov sa pre učiteľské povolanie nerozhodne z dôvodu jeho nízkeho platového ohodnotenia (58 %), nedostatočného spoločenského

⁽¹²⁸⁾ Odhadovaný percentuálny podiel Rómov na Slovensku je 9,1 % (Rada Európy, 2011).

⁽¹²⁹⁾ Tamže.

⁽¹³⁰⁾ Prieskum EÚ SILC_MRK 2020.

Tabuľka A15.1: **Ciele na úrovni EÚ a ďalšie kontextové ukazovatele v medziach strategického rámca Európskeho vzdelávacieho priestoru**

Ukazovateľ	Cieľ	2015		2022	
		Slovensko	EÚ27	Slovensko	EÚ27
¹ Účasť na vzdelávaní v ranom detstve (vek 3+)		96,0 %	72,2 %	91,9 %	78,1 % ²⁰²⁰ 93,0 % ²⁰²⁰
² 15-roční študenti dosahujúci slabé výsledky v:	čítaní	< 15 %	32,1 %	20,0 %	31,4 % ²⁰¹⁸ 22,5 % ²⁰¹⁸
	matematike	< 15 %	27,7 %	22,3 %	25,1 % ²⁰¹⁸ 22,9 % ²⁰¹⁸
	prírodných vedách	< 15 %	30,7 %	21,1 %	29,3 % ²⁰¹⁸ 22,3 % ²⁰¹⁸
Osoby, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku a odbornú prípravu (vek 18 – 24 rokov)	³ spolu	< 9 %	6,9 %	11,0 %	7,4 % 9,6 %
	⁴ podľa pohlavia				
	muži		6,9 %	12,5 %	7,5 % 11,1 %
	ženy		6,0 %	9,4 %	7,3 % 8,0 %
	⁴ podľa stupňa urbanizácie				
	mestá		2,0 %	9,6 %	: " 8,6 %
	vidiecke oblasti		10,1 %	12,2 %	8,4 % 10,0 %
	⁵ podľa krajiny narodenia				
	narodení v krajine		6,9 %	10,0 %	7,4 % 8,3 %
	narodení v EÚ		: "	20,7 %	: " 20,3 %
	narodení mimo EÚ		: "	23,4 %	: " 22,1 %
⁶ Ukazovateľ rovnosti (v percent. bodoch)			:	:	30,9 ²⁰¹⁸ 19,3 ²⁰¹⁸
⁷ Poskytnutie vzdelávania na pracovisku pre absolventov odborného vzdelávania a prípravy (ov):	spolu	≥ 60 % (2025)	:	:	56,5 % 60,1 %
Miera dosiahnutého terciárneho vzdelania (vek 25 – 34 rokov)	⁸ spolu	45,0 %	31,3 %	36,5 %	39,1 % 42,0 %
	⁹ podľa pohlavia				
	muži		23,5 %	31,2 %	27,9 % 36,5 %
	ženy		39,6 %	41,0 %	50,7 % 47,6 %
	⁹ podľa stupňa urbanizácie				
	mestá		50,2 %	46,2 %	59,0 % 52,2 %
	vidiecke oblasti		23,0 %	26,9 %	29,4 % 30,2 %
	¹⁰ podľa krajiny narodenia				
	narodení v krajine		31,2 %	37,7 %	39,1 % 43,0 %
	narodení v EÚ		: "	32,7 %	: " 39,5 %
	narodení mimo EÚ		: "	27,0 %	: " 35,7 %
¹¹ Podiel učiteľov (ISCED 1 – 3) vo veku 50 rokov a viac			37,2 %	30,3 %	40,3 % ²⁰²⁰ 39,2 % ²⁰²⁰

Zdroj: (1,3,4,5,7,8,9,10,11) = Eurostat; 2 = OECD (PISA); 6 = Európska komisia (Spoločné výskumné centrum). Poznámky: Údaje o zostávajúcich cieľoch na úrovni EÚ v medziach strategického rámca Európskeho vzdelávacieho priestoru, ktoré sa týkajú nedostatočných výsledkov v oblasti digitálnych zručností a účasti dospelých na vzdelávaní, zatiaľ nie sú k dispozícii. Z ukazovateľa rovnosti vyplývajú rozdiely v podiele nedostatočných výsledkov v čítaní, matematike a vo vedách (v kombinácii), ktoré sa zaznamenali medzi 15-ročnými žiakmi pochádzajúcimi z prostredí reprezentujúcich štvrtinu s najnižším a štvrtinu s najvyšším sociálno-ekonomickým postavením.

uznania (31 %) a vysokej stresovosti (26 %) (¹³¹). Učitelia pôsobiaci v oblasti nižšieho sekundárneho vzdelávania na Slovensku zarábajú o 23,4 % menej ako iní zamestnanci s terciárnym vzdelaním (¹³²). Z nedávno uverejneného prognostického modelu učiteľského stavu vyplýva, že do roku 2025 môže na Slovensku chýbať takmer 8 600 učiteľov (¹³³), a to najmä v mestách a Bratislavskom kraji. Najväčší dopyt je po kvalifikovaných učiteľoch jazykov, matematiky, fyziky a informačných technológií, ako aj po učiteľoch základných škôl a učiteľoch v oblasti odborného vzdelávania a prípravy (¹³⁴). V roku 2023

došlo na Slovensku k zvýšeniu platov dvakrát – v januári sa platy zvýšili o 10 % a v septembri o 12 %. Slovensko zvažuje regionálne doplnkové príspevky k platom v regiónoch s vyššími životnými nákladmi (¹³⁵).

Účasť na procese vysokoškolského vzdelávania nadálej rastie, no rodové rozdiely patria medzi najväčšie v EÚ. Medzi rokmi 2013 a 2022 sa miera dosiahnutia terciárneho vzdelania zvýšila o 9,4 percentuálneho bodu. Zároveň sa však zvýraznili aj rodové rozdiely v prospech žien, a to na úrovni 22,8 percentuálnych bodov. V roku 2022 išlo o jednu z najvyšších hodnôt zaznamenaných v EÚ. Podiel absolventov štúdia vedy, techniky, inžinierstva a matematiky v roku 2021 dosahoval úroveň nižšiu, ako je priemer EÚ (21,86 % v porovnaní s 26 %).

(¹³¹) Perignáthová, M., (2019). Atraktivita učiteľského povolania. <https://www.minedu.sk/data/att/15376.pdf>.

(¹³²) OECD, 2022. Education at a Glance – Slovakia (Vzdelávanie v skratke – Slovensko).

(¹³³) Balberčáková, M. et al., (2023). Prognóza počtu žiakov a učiteľov podľa okresov do roku 2030. <https://www.minedu.sk/data/att/25814.pdf>

(¹³⁴) Portál Profesia (2022). Profesia zmapovala, koľko sa v školstve reálne zarába a či je o miesta učiteľov záujem.

<https://firma.profesia.sk/profesie-zmapovala-kolko-sa-v-skolstve-realne-zaraba-ci-je-o-miesta-ucitelov-zaujem/>

(¹³⁵) Balberčáková, M. et al., (2022). Možnosti regionálneho odmeňovania pedagogických a odborných zamestnancov v školstve. <https://www.minedu.sk/data/att/25036.pdf>

Cieľom reforiem a investícií podporovaných z fondov EÚ je pomôcť riešiť niektoré kľúčové výzvy. Slovensko začalo v rámci plánu obnovy a odolnosti pripravovať reformy a investície zamerané na rozširovanie zariadení určených na vzdelávanie a opateru detí, modernizáciu školského vzdelávania, zníženie miery predčasného ukončenia školskej dochádzky, zlepšenie inkluzívnosti a zvýšenie kvality vzdelávania učiteľov. V rámci vysokoškolského vzdelávania sa vykonávajú reformy, ktorých cieľom je zlepšenie jeho kvality, internacionalizácie a riadenia. Program „Slovensko (2021 – 2027)“ zahŕňa ďalšie opatrenia na zlepšenie kvality a inkluzívnosti vzdelávania so zameraním na kľúčové kompetencie, digitalizáciu, prosperitu a odstránenie segregácie rómskej komunity. Napríklad na podporu vzdelávania znevýhodnených osôb, najmä Rómov, sa prideliť prostriedky v objeme 355 miliónov EUR. Pre dosiahnutie žiaducich výsledkov bude mať rozhodujúci význam účinná realizácia týchto opatrení. V rokoch 2022 a 2023 bolo do škôl integrovaných viac ako 10 500 vysídlených detí z Ukrajiny, no okolo 60 % detí v školskom systéme nefiguruje ⁽¹³⁶⁾.

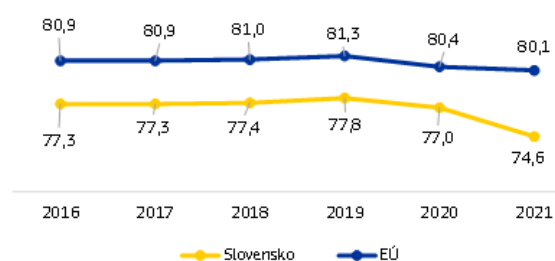
⁽¹³⁶⁾ <http://bit.ly/3WsntL3>

PRÍLOHA 16: ZDRAVIE A SYSTÉM ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI

Základným predpokladom udržateľného hospodárstva a spoločnosti je zdravé obyvateľstvo a efektívny, prístupný a odolný systém zdravotníctva. V tejto prílohe sa uvádzajú stručné informácie o zdraví obyvateľstva a systéme zdravotnej starostlivosti na Slovensku.

Na Slovensku zaznamenaná stredná dĺžka života pri narodení patrí medzi najnižšie v EÚ a v roku 2021 naďalej výrazne klesala. V rokoch 2019 až 2020 sa stredná dĺžka života znížila na úroveň priemeru EÚ. V roku 2021 sa však na Slovensku zaznamenal jeden z najväčších medziročných poklesov strednej dĺžky života spomedzi všetkých krajín EÚ. Išlo o pokles o viac ako 2 roky v porovnaní s poklesom o približne 4 mesiace v celej EÚ (graf A16.1). Tento značný pokles je priamym odrazom oveľa vyššej úmrtnosti v roku 2021 v dôsledku ochorenia COVID-19, ktorá sa v porovnaní s rokom 2020 zvýšila takmer štvornásobne⁽¹³⁷⁾. V roku 2020 boli hlavnými príčinami úmrtí choroby obehového systému („kardiovaskulárne ochorenia“), po ktorých nasledovali nádorové ochorenia. Úmrtnosť v dôsledku nádorových ochorení je jednou z najvyšších v EÚ. Medzi najčastejšie príčiny úmrtí na tieto typy týchto ochorení patrí rakovina hrubého čreva a konečníka a rakovina pľúc.

Graf A16.1: Stredná dĺžka života pri narodení, v rokoch

Zdroj: Eurostat.

Okrem zdravotníckeho tovaru sú výdavky na zdravotníctvo na Slovensku naďalej výrazne nižšie ako priemer EÚ. Vzhľadom na 1 % pokles nominálneho HDP v rokoch 2019 až 2020 sa výdavky Slovenska na zdravotníctvo zvýšili takmer o 2 %, čo predstavuje 7,23 % HDP. Ide však o šiesty najnižší podiel v EÚ (priemer EÚ: 10,9 %). V kontexte výdavkov na obyvateľa vynaložilo Slovensko v roku 2020 na oblasť zdravotníctva 1 480 EUR (v štandarde kúpnej sily), čo je menej ako polovica priemeru EÚ a v porovnaní s rokom 2019 mierny pokles v reálnom vyjadrení (-0,4 %). Jedinou oblasťou, v ktorej je úroveň výdavkov Slovenska na zdravotníctvo porovnateľná s priemerom EÚ, je zdravotnícky tovar (najmä lieky) (471 EUR oproti 596 EUR na obyvateľa celkovo v EÚ). V týchto výdavkoch je však absorbovaný podiel celkových výdavkov Slovenska na zdravotníctvo, ktorý je výrazne nad priemerom EÚ (31,8 % oproti 18,2 %).

Výdavky na prevenciu patria naďalej medzi najnižšie v EÚ. V rokoch 2019 až 2020 sa podiel výdavkov na prevenciu v rámci celkových výdavkov Slovenska na zdravotníctvo zvýšil z 0,8 % na úroveň tesne nad 1 %. Napriek tomuto miernemu nárastu zostáva Slovensko krajinou EÚ, ktorá na prevenciu vyčleňuje najmenšiu časť svojho celkového rozpočtu na zdravotníctvo. V celej EÚ sa výdavky na prevenciu zvýšili v priemere o 26 % v dôsledku zvýšených výdavkov na programy odhaľovania chorôb, dohliadania nad nimi, ich kontrolovania a reagovania na ne, ktoré predstavovali súčasť reakcie v oblasti verejného zdravia na ochorenie COVID-19. Nízke úrovne výdavkov na Slovensku preto vyvolávajú otázky o pripravenosti systému zdravotníctva na možné budúce krízy v oblasti verejného zdravia. V kontexte výdavkov na obyvateľa Slovensko v roku 2020 vynaložilo 15,25 EUR na prevenciu, čo je sotva polovica prostriedkov, ktoré na účely prevencie vynaložili ostatné krajiny EÚ s porovnateľnou úrovňou zdravotníckych výdavkov na obyvateľa.

⁽¹³⁷⁾ Informácie vychádzajú z údajov, ktoré členské štáty priamo poskytli centru ECDC v rámci európskeho systému dohľadu (aktuálne údaje k 13. aprílu 2023).

Tabuľka A16.1: **Kľúčové ukazovatele zdravia**

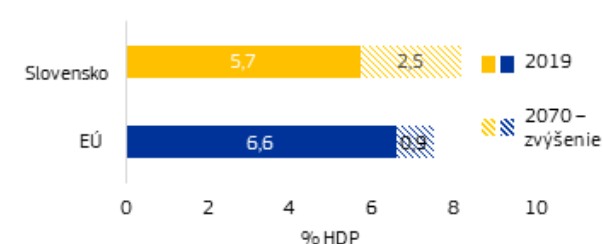
	2017	2018	2019	2020	2021	Priemer EÚ (posledný rok)
Liečiteľná úmrtnosť na 100 000 obyvateľov (odvratiteľná úmrtnosť vďaka optimálnej kvalite zdravotnej starostlivosti)	173,7	165,3	163,5	168,8	Neuvádza sa	91,7 (2020)
Úmrtnosť na rakovinu na 100 000 obyvateľov	311,4	310,6	293,5	301,8	Neuvádza sa	242,2 (2020)
Bežné výdavky na zdravie, % HDP	6,8	6,7	7,0	7,2	Neuvádza sa	10,9 (2020)
Podiel štátu na výdavkoch na zdravie, % bežných výdavkov na zdravie	79,9	80,1	79,8	80,3	Neuvádza sa	81,2 (2020)
Výdavky na prevenciu, % bežných výdavkov na zdravie	1,0	0,8	0,8	1,0	Neuvádza sa	3,4 (2020)
Lôžka akútnej nemocničnej starostlivosti na 100 000 obyvateľov	491	481	485	481	Neuvádza sa	387,4 (2019)
Lekári na 1 000 obyvateľov *	3,4	3,5	3,6	3,7	Neuvádza sa	3,9 (2020)
Zdravotné sestry na 1 000 obyvateľov *	5,7	5,7	5,7	5,8	Neuvádza sa	8,3 (2020)
Spotreba antibakteriálnych liekov na systematické použitie v komunite, denná definovaná dávka na 1 000 obyvateľov na deň (celková spotreba pre CY a CZ) **	18,5	20,2	18,0	13,2	14,5	14,5 (2021)

Poznámka: Pri všetkých ukazovateľoch s výnimkou (*) a (**), v prípade ktorých sa používa jednoduchý priemer EÚ, sa uplatňuje vážený priemer EÚ. Pri jednoduchom priemere (*) sa používajú údaje za rok 2020 alebo údaje za najaktuálnejší rok, ak údaje za rok 2020 nie sú k dispozícii. Údaje o hustote lekárov sa vo všetkých krajinách vzťahujú na praktizujúcich lekárov okrem EL a PT (s povolením na výkon praxe) a SK (profesionálne aktívni). Údaje o hustote zdravotných sestier sa vo všetkých krajinách vzťahujú na praktizujúce zdravotné sestry okrem FR, PT a SK (profesionálne aktívne) a EL (len zdravotné sestry pracujúce v nemocniciach).

Zdroj: Eurostat, okrem: ** ECDC

Predpokladá sa, že verejné výdavky na zdravotníctvo sa do roku 2070 zvýšia o 2,5 percentuálneho bodu HDP, čo vzbudzuje značné obavy o fiškálnu udržateľnosť (pozri prílohu 21 a graf A16.2).

Graf A16.2: **Predpokladané zvýšenie verejných výdavkov na zdravotnú starostlivosť v rokoch 2019 – 2070**

Referenčný scenár pracovnej skupiny pre starnutie obyvateľstva

Zdroj: Európska komisia/EPC (2021)

Slovensko má nedostatok zdravotných sestier.

Slovensko má v porovnaní s priemerom EÚ o čosi nižšiu hustotu lekárov a podstatne nižšiu hustotu zdravotných sestier. Pomerne nízky počet zdravotných sestier súvisí s relatívne nízkymi mzdami v porovnaní so susednými krajinami, najmä v prípade spomínaných zdravotných sestier, umocnenými zlými pracovnými podmienkami a obmedzenými kariérnymi vyhlídkami. Zatiaľ čo počet lekárov sa v posledných desaťročiach pomaly zvyšoval, hustota zdravotných sestier má dlhodobý klesajúci trend, ktorý sa v posledných rokoch ustáľuje. Podobný obrat však nebol zaznamenaný v prípade počtu absolventov odboru ošetrovateľstvo, ktorý v roku 2020 naďalej klesal, a to takmer na polovicu úrovne, ktorú dosiahol roku 2014. V snahe zlepšiť počty udržaných absolventov zdravotníckych odborov, ako aj zdravotníckeho personálu prijalo Slovensko

opatrenia na zníženie rozdielov v odmeňovaní nemocničného klinického personálu oproti jeho odmeňovaniu v susedných krajinách, pričom sa zaviazalo prepracovať určité aspekty programov lekárskej odbornej prípravy s cieľom zvýšiť ich atraktivnosť.

Vzhľadom na vekový profil lekárov primárnej starostlivosti sa vynárajú obavy súvisiace s nedostatkom týchto lekárov v budúcnosti.

Medzi slovenskými lekármi je obzvlášť akútny nedostatok všeobecných a detských lekárov, ktorý je neúmerne citelný vo vidieckych oblastiach⁽¹³⁸⁾. Ich nedostatočný počet negatívne ovplyvňuje efektívnosť celkového systému zdravotníctva, keďže nadmerne zaťaženie lekárov primárnej starostlivosti nie sú schopní fungovať ako efektívny predvoj špecializovanej starostlivosti a minimalizovať výskyt zbytočných žiadostí o odborné vyšetrenia. Vzhľadom na vekové zloženie všeobecných a detských lekárov narastajú obavy o ich dostatok v blízkej budúcnosti. V júli 2022 dosahovalo 41 % všeobecných a 48 % detských lekárov vek 63 rokov a viac, pričom veľkú časť z nich pravdepodobne čaká o pár rokov odchod do dôchodku⁽¹³⁹⁾. Slovensko sa v rámci svojho plánu

⁽¹³⁸⁾ OECD/Európske stredisko pre monitorovanie systémov a politík v oblasti zdravotníctva (2017), Slovenská republika: Zdravotný profil krajiny 2017, Stav zdravia v EÚ, OECD Publishing, Paríž/Európske stredisko pre monitorovanie systémov a politík v oblasti zdravotníctva, Brusel.
https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0009/355995/H-ealth-Profile-Slovak-Rep-Eng.pdf.

⁽¹³⁹⁾ Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky (2022) Získané k 12. decembru 2022 z webovej stránky:
<https://www.health.gov.sk/Clanok?v-ktorych-okresoch-budu-moct-vseobecni-lekari-a-pediatrici-poziadat-o-nenavratnu-financnu-podporu-na-zriadenie-ambulancie>.

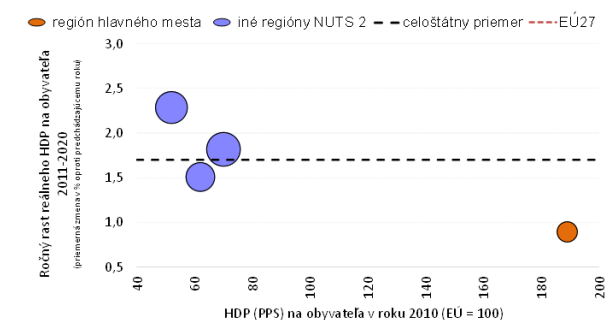
obnovy a odolnosti zaviazalo zrealizovať viacero dôležitých reforiem a investícií na zlepšenie fungovania primárnej starostlivosti a na podporu zriadenia veľkého množstva polikliník v oblastiach s nedostatočnou dostupnosťou zdravotníckych služieb.

Zo svojho plánu obnovy a odolnosti vyčlenilo Slovensko 20 % zdrojov na investície do zdravotníctva. Slovensko je jednou z krajín, ktoré prideliť najväčší relatívny podiel finančných prostriedkov zo svojho plánu obnovy a odolnosti na investície do zdravotníctva. Zrealizuje sa ambiciózny súbor reforiem a investícií v hodnote viac ako 1,25 miliardy EUR s cieľom posilniť fyzickú a digitálnu infraštruktúru slovenského systému zdravotnej starostlivosti a zlepšiť jeho kvalitu, dostupnosť a efektívnosť.

V tejto prílohe sa opisuje hospodárska a sociálna regionálna dynamika na Slovensku a uvádzajú sa v nej aktuálne informácie o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti v rámci slovenských regiónov a medzi nimi v porovnaní s EÚ ako celkom, ako aj hlavné výzvy regionálnej hospodárskej obnovy.

Regionálne rozdiely sa znížili, ale medzi Bratislavským krajom a zvyškom krajiny sú aj naďalej veľké rozdiely. K prehĺbeniu rozdielov medzi Bratislavou a ostatnými tromi regiónmi došlo počas obdobia rýchleho rastu v rokoch 2001 – 2010. Zbližovanie s priemerom EÚ sa najprv zastavilo a potom sa v rokoch 2011 – 2020 zase zvrátilo. V poslednom desaťročí zaznamenala Bratislava oveľa nižšiu priemernú mieru rastu ako ostatné regióny (pozri graf A17.1), čo viedlo k miernemu zníženiu rozdielov medzi hlavným mestom a zvyškom krajiny. V Bratislavskom kraji sa zaznamenal stabilný nárast HDP na obyvateľa v štandarde kúpnej sily zo 116 % priemeru EÚ v roku 2000 na 195 % v roku 2013, no následne došlo k jeho opätovnému poklesu v relatívnom vyjadrení na 149 % v roku 2021. HDP na obyvateľa v ostatných regiónoch rástol do roku 2015 a potom mierne klesol, pričom v roku 2021 dosahoval na západnom Slovensku 63 % priemeru EÚ, na strednom Slovensku 57 % a na východnom Slovensku 51 %.

Graf A17.1: HDP na obyvateľa (v roku 2010) a rast HDP (v rokoch 2011 – 2020) – Slovensko

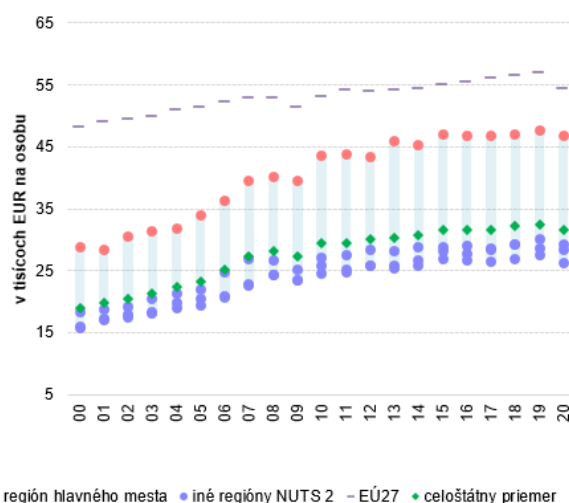
(1) Veľkosť krúžku zodpovedá veľkosti populácie, 2020

Zdroj: EUROSTAT, výpočty GR REGIO

Bratislavský kraj je produktívnejší a inovačnejší ako ostatné kraje. V roku 2020 predstavovala produktivita práce na Slovensku meraná ako hrubá pridaná hodnota na pracovníka v štandarde kúpnej sily 73 % priemeru EÚ. Bratislava (108 %) dosiahla oveľa vyššie skóre ako spomínané tri regióny západného (68 %), stredného (60 %) a východného Slovenska (65 %). Regionálne rozdiely zostali v rokoch 2011 – 2020 pomerne stabilné (graf

A17.2). V rokoch 2011 – 2020 sa reálne ročné miery rastu produktivity pohybovali od 0,18 % na strednom Slovensku po 1,42 % na východnom Slovensku. Najproduktívnejšími regiónmi na úrovni NUTS 3 sú Trnavský kraj na západnom Slovensku a Košický kraj na východnom Slovensku. Výdavky na výskum a vývoj v Bratislavskom kraji predstavovali 1,4 % HDP. Boli dvakrát vyššie ako v ostatných regiónoch, no stále oveľa nižšie ako priemer EÚ na úrovni 2,3 %. Bratislavský kraj je v regionálnom prehľade výsledkov inovácie 2021 klasifikovaný len ako mierny inovátor, kým ostatné tri kraje sú v ňom klasifikované ako inovátori vo vývoji (najnižšia kategória) (pozri prílohu 11).

Graf A17.2: Vývoj produktivity práce (reálna hrubá pridaná hodnota na pracovníka), 2000 – 2020

Zdroj: EUROSTAT, výpočty GR REGIO

Všetky slovenské regióny okrem Bratislavy sú v oblasti konkurencieschopnosti pod priemerom EÚ. V roku 2022 predstavoval index regionálnej konkurencieschopnosti v prípade Bratislavského kraja skóre 113,6 (priemer EÚ je stanovený na 100). Smerom na východ od Bratislavy celkový index klesal, pričom na západnom Slovensku dosahoval hodnotu 84,8, na strednom Slovensku 80,4 a na východnom Slovensku 72,4. Bratislavský kraj dosiahol v každej zložke indexu oveľa lepšie výsledky ako ostatné kraje. Jedinou výnimkou bola kvalita inštitúcií, v prípade ktorých sa v daných pomere zanedbateľných rozdieloch premietal vysoký stupeň administratívnej centralizácie.

Od roku 1990 do roku 2021 znížilo Slovensko emisie skleníkových plynov o 38 %. V roku 2021 sa emisie na obyvateľa pohybovali od 6,1 ton ekvivalentu CO₂ na osobu na strednom Slovensku po

Tabuľka A17.1: **Vybrané ukazovatele na regionálnej úrovni – Slovensko**

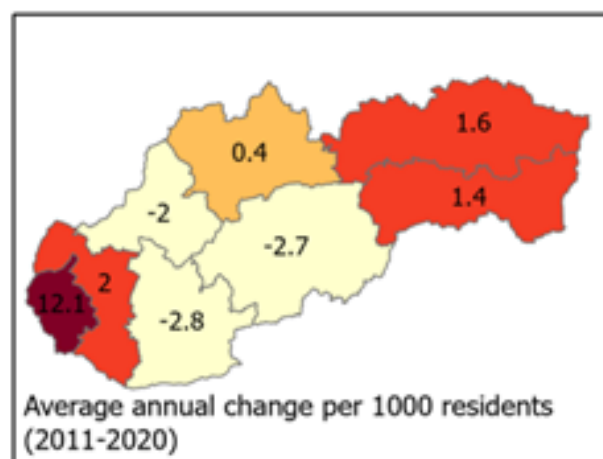
Názov regiónu NUTS	HDP na obyvateľa (štandard kúpnej sily/PPS)	Produktivita (hrubá pridaná hodnota (PPS) na zamestnanú osobu)	Výdavky na výskum a vývoj	Emisie CO ₂ z fosilných palív na obyvateľa	Miera nezamestnanosti	Ľudia ohrození chudobou alebo sociálnym vylúčením	Obyvateľstvo vo veku 30 – 34 r. s vysokou úrovňou dosiahnutého vzdelania	Osoby s predčasne ukončenou školskou dochádzkou
	EÚ27 = 100, 2020	EÚ27 = 100, 2020	% HDP, 2019	ekvivalent tCO ₂ 2021	% aktívneho obyvateľstva, 2021	% obyvateľstva, 2020	% obyvateľstva vo veku 30 – 34 r., 2021	% obyvateľstva vo veku 18 – 24 r., 2021
Európska únia	100,0	100,0	2,3	8,0	7,0	21,6	41,6	9,7
Slovensko	70,1	73,3	0,8	8,7	6,8	13,8	40,2	7,8
Bratislavský kraj	161,6	108,2	1,4	10,7	2,6	5,9	61,5	
Západné Slovensko	64,7	67,8	0,6	8,1	4,7	9,5	32,9	
Stredné Slovensko	55,7	60,5	0,7	6,1	7,4	18,0	33,5	7,5
Východné Slovensko	50,0	65,2	0,5	10,7	10,9	18,4	43,8	14,4

Zdroj: Eurostat, databáza EDGAR

10,7 ton ekvivalentu CO₂ na osobu v Bratislavskom kraji. Priemerná uhlíková stopa v EÚ predstavovala 8 ton ekvivalentu CO₂ na osobu.

Lepšie pracovné príležitosti priťahujú do Bratislavského kraja pracovnú silu. V roku 2021

bola miera zamestnanosti v Bratislave (83,4 %) oveľa vyššia ako priemer EÚ (73,1 %), smerom na východ však klesala – na západnom Slovensku dosahovala 77,3 %, na strednom Slovensku 73,9 % a na východnom Slovensku 68,5 %. Naopak, miera nezamestnanosti v Bratislave predstavujúca 2,6 % bola nižšia ako priemer EÚ na úrovni 7,0 % a miery nezamestnanosti zaznamenané na západnom (4,7 %), strednom (7,5 %) a východnom Slovensku (10,9 %). V Bratislave bola zaznamenaná 54 % zamestnanosť v sektore znalostných služieb, no príslušné údaje týkajúce sa ostatných regiónov kolísali od 30 % do 38 %. Podobný model sa objavuje v prípade zamestnanosti v sektoroch špičkových technológií (v roku 2021 išlo o 12,5 % v Bratislavskom kraji a menej ako 5 % v ostatných krajoch). Bratislavský kraj zaznamenal v rokoch 2011 – 2020 vysoký populačný rast (mapa A17.1), a to najmä v dôsledku migračného salda. Populačný rast na východnom Slovensku je odrazom vyšších mier plodnosti, ktoré kompenzačne presiahli mierne záporné migračné saldo regiónu.

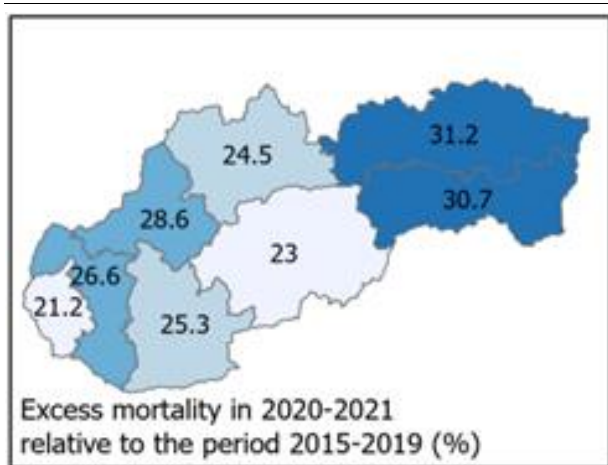
Mapa A17.1: **Populačné zmeny na Slovensku v rokoch 2011 až 2020**

Východ krajiny je relatívne viac postihnutý chudobou a sociálnym vylúčením. Podiel ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením je nižší ako priemer EÚ vo všetkých regiónoch, no na strednom a východnom Slovensku je v porovnaní so západným Slovenskom dvojnásobný, pričom rozdiel oproti Bratislave je ešte markantnejší. Najvyšší podiel osôb s predčasne ukončenou školskou dochádzkou (takmer dvojnásobok národného priemeru) žije na východnom Slovensku. Je možné, že ide o odraz vysokej koncentrácie rómskeho obyvateľstva v tomto regióne, ako aj výziev spojených s jeho integráciou do hlavného vzdelávacieho prúdu. Naopak, podiel mladých ľudí s terciárnym vzdelaním je na východnom Slovensku vyšší ako na strednom a západnom Slovensku, čo môže byť odrazom pôsobenia veľkých zahraničných podnikov a technologických zoskupení v regióne, a to najmä v okolí regionálnej metropoly Košice.

Pandémia COVID-19 spôsobila v rokoch 2020 a 2021 značnú abnormálnu úmrtnosť.

V porovnaní s rokmi 2015 – 2019 sa úmrtnosť zvýšila o 21 až 31 % (mapa A17.2). Abnormálna úmrtnosť dosahovala v porovnaní s ostatnými regiónmi EÚ vysoké úrovne obzvlášť na východnom Slovensku. Miera nezamestnanosti na Slovensku sa v dôsledku pandémie zvýšila z 5,8 % v roku 2019 na 6,7 % v roku 2020. V roku 2021 sa jej úroveň ešte mierne zvýšila na 6,8 %, no v tomto prípade maskovala určité medziregionálne rozdiely – hoci sa totiž v hlavnom meste vrátila takmer na úroveň pred pandémie, na západnom Slovensku stagnovala a na strednom a východnom Slovensku naďalej rástla.

Mapa A17.2: **Abnormálna úmrtnosť na Slovensku počas pandémie COVID-19**

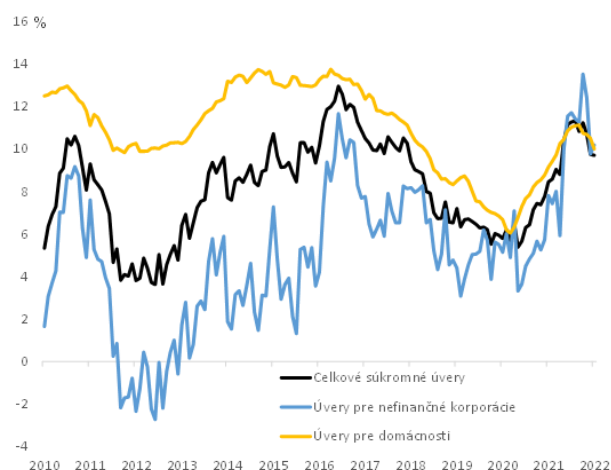
Bankový sektor Slovenska je vysoko koncentrovaný a prevažne v zahraničnom vlastníctve. V treťom štvrtroku 2022 predstavovali celkové aktíva bankového sektora 105,8 % HDP. Bankový sektor je vysoko koncentrovaný a prevažne v zahraničnom vlastníctve (banky v zahraničnom vlastníctve predstavujú približne 87 % celkových aktív bankového sektora). 79,3 % celkových aktív bankového sektora vlastní päť najväčších bánk v systéme. Pomer trhového financovania v posledných rokoch ďalej klesal a v roku 2021 sa ocitol na relatívne nízkej úrovni 24,5 % (priemer EÚ: 50,8 %), keďže bankové úvery predstavujú najvýznamnejšiu formu financovania. Kapitalizácia akciových trhov zostáva na veľmi nízkej úrovni 2 % HDP (priemer EÚ: 85,5 %).

Slovenský bankový sektor zostáva odolný. Je vysoko ziskový a dostatočne kapitálovo vybavený. Ziskovosť bankového sektora bola v druhom štvrtroku 2022 naďalej vysoká s rentabilitou vlastného kapitálu na úrovni 8,8 % (priemer EÚ: 6,1 %). Tento stav bol v značnej miere spôsobený stúpajúcim rastom čistých úrokových príjmov v dôsledku zvýšenia úrokových sadzieb. Pomer nákladov a príjmov klesol z 53,7 % v roku 2021 na 51,5 % v treťom štvrtroku 2022. Pomer primeranosti bankového kapitálu dosahoval v treťom štvrtroku 2022 úroveň 18,9 % (priemer EÚ: 18,6 %), čo signalizuje odolnosť bankového sektora. Slovenské banky sú naďalej dostatočne kapitálovo vybavené, pričom v treťom štvrtroku 2022 disponovali podielom vlastného kapitálu Tier 1 vo výške 16,5 % (priemer EÚ: 15,3 %). Bankový systém má značný objem likvidných prostriedkov, keďže ukazovateľ krytia likvidity dosahoval v treťom štvrtroku 2022 úroveň 152,3 %. S cieľom ešte viac posilniť odolnosť úverových inštitúcií Národná banka Slovenska (NBS), ktorá je centrálnou bankou krajiny, v júni 2022 oznámila, že od 1. augusta 2023 zvýši mieru proticyklického kapitálového vankúša uplatniteľnú pri rizikovej expozícii miestnych bánk, a to z 1 % na 1,5 %⁽¹⁴⁰⁾.

Slovenské banky naďalej znižujú objem nesplácaných úverov. Podiel nesplácaných úverov sa v treťom štvrtroku 2022 ďalej znížil na 1,8 %, čo je napriek postupnému odstraňovaniu opatrení na boj proti pandémie najnižšia úroveň od roku 2016 (priemer EÚ: 1,8 %). Obdobná situácia nastala aj v prípade ukazovateľa krytia nesplácaných úverov, ktorý zostal vysoký, pričom v treťom štvrtroku 2022 dosahoval

70,2 %, čo svedčí o schopnosti bánk absorbovať budúce straty. Kvalita aktív sa zlepšila tak v prípade úverov pre podnikateľské subjekty, ako aj v prípade úverov pre domácnosti. Spomalenie hospodárskeho rastu a súčasné finančné podmienky (vyššie ceny energie, rastúca inflácia, vyššie úrokové sadzby a rastúca neistota) by však mohli predstavovať riziká, a to najmä pre schopnosť dlžníkov splácať dlhy.

Graf A18.1: Vývoj úverových činností

Zdroj: ECB.

Úverová činnosť sa v roku 2021 posilnila a do konca roka 2022 sa ešte zintenzívnila. Miera poskytovania úverov nefinančným korporáciám medziročne vzrástla o 10,2 %, zatiaľ čo miera ich poskytovania domácnostiam sa medziročne zvýšila o 10 %. Očakáva sa, že inflácia a vyššie úrokové sadzby budú mať v dôsledku vyššieho nárastu veľkoobchodných cien, ktorému čelí priemysel, väčší vplyv na nefinančné korporácie ako na domácnosti. Hoci energeticky intenzívne podniky tvoria len pomerne malú časť všetkých podnikov, podľa NBS predstavujú úvery pre ne často väčší podiel podnikových úverov poskytovaných bankami.

Dlh domácností naďalej rástol, ale v nasledujúcich mesiacoch sa očakáva jeho pokles. Podľa údajov Eurostatu sa dlh domácností zvýšil zo 42,5 % HDP v roku 2019 na 47 % HDP v roku 2021⁽¹⁴¹⁾. Očakáva sa, že v dôsledku rastúcich úrokových sadzieb a hospodárskej neistoty sa stlmí dopyt po hypotekárnych úveroch, čím sa zmiernia riziká spojené so stúpajúcou zadlženosťou. Rastúce

⁽¹⁴⁰⁾ <https://nbs.sk/en/financial-stability/fs-instruments/ccyb/>.

⁽¹⁴¹⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tipsdpd22/default/table?lang=en>.

Tabuľka A18.1: Ukazovatele finančného zdravia

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	EÚ	Medián
Celkové aktíva bankového sektora (% HDP)	91,7	91,2	91,6	100,1	108,2	105,8	276,8	207,9
Podiel (celkové aktíva) piatich najväčších bánk (%)	74,5	75,6	75,7	76,8	79,3	–	–	68,7
Podiel (celkové aktíva) domácich úverových inštitúcií (%) ¹	15,6	15,1	14,9	14,2	13,5	13,0	–	60,2
Rast úverov nefinančných korporácií (medziročná zmena v %)	7,8	8,2	4,4	5,1	7,8	10,2	–	9,1
Rast úverov domácností (medziročná zmena v %)	12,4	10,7	8,5	6,7	9,2	10,0	–	5,4
Ukazovatele finančného zdravia:¹								
– nesplácané úvery (% celkových úverov)	3,7	3,2	2,9	2,5	2,0	1,8	1,8	1,8
– ukazovateľ kapitálovej primeranosti (%)	18,6	17,8	18,0	19,3	19,4	18,9	18,6	19,8
– rentabilita vlastného kapitálu (%) ²	9,3	9,3	8,3	5,3	8,4	8,8	6,1	6,6
Pomer nákladov k výnosom (%) ¹	57,8	56,4	58,0	59,7	53,7	51,5	60,6	51,8
Pomer úverov k vkladom (%) ¹	96,2	98,5	99,1	95,4	89,6	95,8	88,6	78,0
Likvidita centrálnej banky ako % záväzkov	1,7	1,7	0,7	5,0	11,1	6,9	–	2,9
Dlh súkromného sektora (% HDP)	89,8	90,5	91,0	94,5	95,0	–	–	120,7
Rozpätie dlhodobých úrokových sadzieb verus Bund (bázické body)	59,9	48,9	50,0	47,3	29,3	93,3	–	93,3
Pomer trhového financovania (%)	29,8	28,8	28,0	25,0	24,5	–	50,8	40,0
Pomer emitovaných zelených dlhopisov ku všetkým dlhopisom (%)	–	–	–	0,0	0,7	1,4	3,9	2,3
Farby označujú poradie výkonnosti v 27 členských štátoch EÚ.								
1-3 4-10 11-17 18-24 25-27								

(1) Najnovšie údaje: tretí štvrťrok 2022

(2) Údaje sú vypočítané na ročnom základe.

Zdroj: ECB, Eurostat, S&P Global Capital IQ Pro.

úrokové sadzby a hospodárska neistota pravdepodobne zastavia donedávna aktuálny trend prudkého rastu cien nehnuteľností. NBS čiastočne upravila celkový limit pomeru dlhu k príjmu pre hypotekárne úvery, ktorých držiteľmi sú osoby na dôchodku. Nové pravidlá nadobudli účinnosť v januári 2023 a ich cieľom je zabrániť tomu, aby mali dôchodcovia neúmerne vysoké hypotekárne úvery.

Po raste cien v priebehu roka 2021 sa na trhu s obytnými nehnuteľnosťami zaznamenal v prvom štvrťroku 2022 pokračujúci rast cien.

Rast cien obytných nehnuteľností sa od začiatku roka 2019 zrýchlil a toto rýchle tempo pokračovalo až do leta 2022, keď medziročný rast cien obytných nehnuteľností dosiahol takmer 30 %. Podľa NBS tento rast spôsobil najmä intenzívny dopyt po bývaní v dôsledku akumulácie úspor počas pandémie, nízkych úrokových sadzieb hypotekárnych úverov, ako aj v dôsledku očakávania ďalšieho zvyšovania cien nehnuteľností⁽¹⁴²⁾. Smerovanie trhu s obytnými nehnuteľnosťami sa v treťom štvrťroku 2022 začalo meniť v dôsledku rastúcich cien obytných budov, vyšších úrokových sadzieb a zníženej úverovej kapacity domácností. Celkový počet nákupov nehnuteľností začal v posledných mesiacoch klesať.

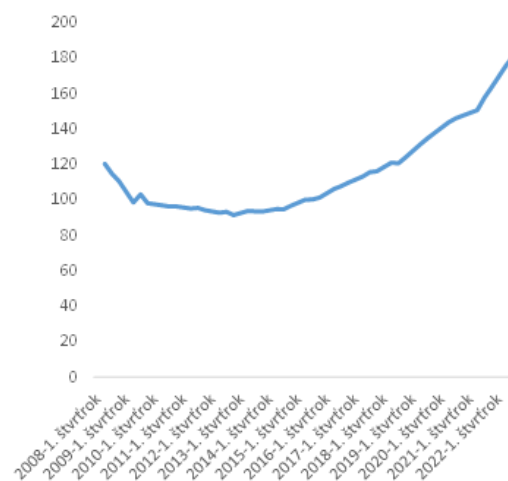
V decembri 2021 Európsky výbor pre systémové riziká⁽¹⁴³⁾ adresoval Slovensku

(142) <https://nbs.sk/en/publications/financial-stability-report/financial-stability-report-november-2022/>.

(143) <https://www.esrb.europa.eu/news/pr/date/2022/html/esrb.pr220211~9393d5e991.en.html>.

upozornenie, že strednodobé zraniteľnosti, ktorým čelí trh s obytnými nehnuteľnosťami, predstavujú potenciálne riziko pre finančnú stabilitu krajiny. Tento výbor sa domnieva, že medzi spomínané hlavné zraniteľnosti patrí: i) rastúce riziko nadhodnotenia cien obytných nehnuteľností, ii) vysoká miera rastu cien obytných nehnuteľností a iii) rastúca zadlženosť domácností.

Graf A18.2: Ceny obytných nehnuteľností

(1) 2015=100.

Zdroj: Eurostat.

Sektor poisťovníctva je pomerne malý. Celkové aktíva všetkých poisťovateľov dosahovali v druhom štvrťroku 2022 úroveň 4,9 % HDP. V druhom štvrťroku 2022 dosiahla úroveň sektorovej kapitalizácie z hľadiska kapitálovej požiadavky na solventnosť 207,2 %. Podľa NBS sa ziskovosť sektora poisťovníctva v prvom štvrťroku 2022 medziročne

zvýšila o 14,0 % v dôsledku mimoriadnych účinkov (napr. vyššie dividendy od dcérskych spoločností, predaj budov). V nadväznosti na vyšetrovanie orgánu EIOPA, ktoré sa týkalo porušenia práva Únie zo strany slovenského orgánu dohľadu nad poisťovníctvom (NBS), ako aj na s ním súvisiace odporúčania Európska komisia v septembri 2022 prijala formálne stanovisko, v ktorom požiadala NBS o plnohodnotné dodržiavanie prudenciálneho režimu EÚ pre poisťovne a zaistovne v EÚ (Solventnosť II).

V tejto prílohe sa uvádza na ukazovateľoch založený prehľad o daňovom systéme Slovenska.

Príloha obsahuje informácie o štruktúre daní (typy daní, z ktorých má Slovensko najväčší príjem), daňovom zaťažení pracovníkov a progresivite a prerozdeľovacím účinku daňového systému. Uvádzajú sa v nej aj informácie o výbere daní a daňovej disciplíne.

Daňové príjmy Slovenska sú v pomere k HDP relatívne nízke. Daňový mix možno zefektívniť a zlepšiť jeho vnímavosť voči inkluzívnemu a udržateľnému rastu. Z tabuľky A19.1 vyplýva, že daňové príjmy Slovenska vyjadrené ako percentuálny podiel HDP (34,7 % v roku 2022) dosahovali objem, ktorý bol výrazne nižší ako súhrnný objem daňových príjmov za celú EÚ (40,6 % v roku 2021), hoci boli asi o 8 percentuálnych bodov vyššie ako v roku 2010. Pomer príjmov z daní z práce k celkovým daňovým príjmom (53,8 % v roku 2021) bol vyšší ako súhrnný objem týchto daní za celú EÚ (51,4 % v roku 2021). Rovnako to bolo aj v prípade podielu spotrebných daní na celkových daňových príjmoch (32,7 % v roku 2021; EÚ: 27,5 %). Environmentálne dane boli v roku 2021 vyššie ako súhrn týchto daní za celú EÚ, a to

ako v prípade ich podielu na HDP, tak aj v prípade ich podielu na celkovom zdaňovaní (pozri graf A19.1). Bolo to však spôsobené príjmami z daní z energie vychádzajúcich z veľkého základu dane, kým z daní z dopravy, daní zo zdrojov a daní za znečistenie plynuli iba podpriemerné príjmy.

Dane z majetku či environmentálne dane by sa mohli využívať optimálnejšie. V záujme podpory ekologickej dopravy Slovensko nedávno znížilo daň súvisiacu s evidenciou nízkoemisných vozidiel (tzv. registračnú daň). Registračná daň sa pohybuje od 33 EUR až po vyše 3 000 EUR. Príjmy z daní z nehnuteľností zostávajú nízke, či už ide o ich percentuálny podiel na HDP alebo ich percentuálny podiel na celkových daňových príjmoch (pozri graf A19.1). Platí to aj pre príjmy z periodických daní z nehnuteľností. Tieto dane patria medzi najmenej škodlivé pre rast a zostávajú výrazne pod úrovňou ich súhrnného objemu za celú EÚ. Podobne ako v prípade environmentálnych daní, aj v prípade daní z majetku je zrejmé, že aj tu by sa mohol optimálnejšie využívať základ dane.

Tabuľka A19.1: Ukazovatele zdanenia

		Slovensko					EÚ27				
		2010	2019	2020	2021	2022	2010	2019	2020	2021	2022
Daňová štruktúra	Dane spolu (vrátane povinných skutočných sociálnych príspevkov) (% HDP)	27,8	34,4	34,6	35,2	34,7	37,9	39,9	40,0	40,6	
	Dane z práce (ako % HDP)	14,4	18,5	18,9	19,3		20,0	20,7	21,3	20,9	
	Dane zo spotreby (ako % HDP)	9,8	11,5	11,4	11,7		10,8	11,1	10,7	11,2	
	Dane z kapitálu (ako % HDP)	3,6	4,3	4,3	4,9		7,1	8,1	8,0	8,5	
	Dane z nehnuteľností spolu (ako % HDP)	0,4	0,4	0,5	0,5		1,9	2,2	2,2	2,2	
	Periodické dane z nehnuteľného majetku (ako % HDP)	0,4	0,4	0,5	0,5		1,1	1,2	1,2	1,1	
	Environmentálne dane ako % HDP	2,1	2,5	2,5	2,4		2,4	2,4	2,2	2,2	
Progresivita a spravodlivosť	Daňovo-odvodové zaťaženie vo výške 50 % priemernej mzdy (jedna osoba) (*)	31,8	37,3	36,4	36,9	37,3	33,9	32,3	31,9	32,1	31,7
	Daňovo-odvodové zaťaženie vo výške 100 % priemernej mzdy (jedna osoba) (*)	38,1	41,9	41,3	41,5	41,6	41,0	40,1	39,9	39,7	39,7
	Daň z príjmov právnických osôb – efektívne priemerné daňové sadzby (1) (*)		19,3	19,3	19,3			19,5	19,4	19,1	
	Rozdiel vo výške Giniho koeficientu pred zdanením a po zdanení a peňažné sociálne transfery (dôchodky vylúčené zo sociálnych transferov) (2) (*)	5,6	5,0	6,3			8,6	7,7	8,1	7,8	
Daňová správa a disciplína	Neuhradené daňové nedoplatky: celkový daňový dlh ku koncu roka (vrátane dlhu považovaného za nevymožiteľný/celkové príjmy (v %) (*)		22,1	22,8				31,6	40,7		
	Výpadok príjmov z DPH (% z celkovej daňovej povinnosti v oblasti DPH)		15,0	13,9				11,0	9,1		

(1) Výhľadovo orientovaná efektívna sadzba dane (OECD).

(2) Vyššia hodnota naznačuje silnejší prerozdeľovací vplyv zdaňovania.

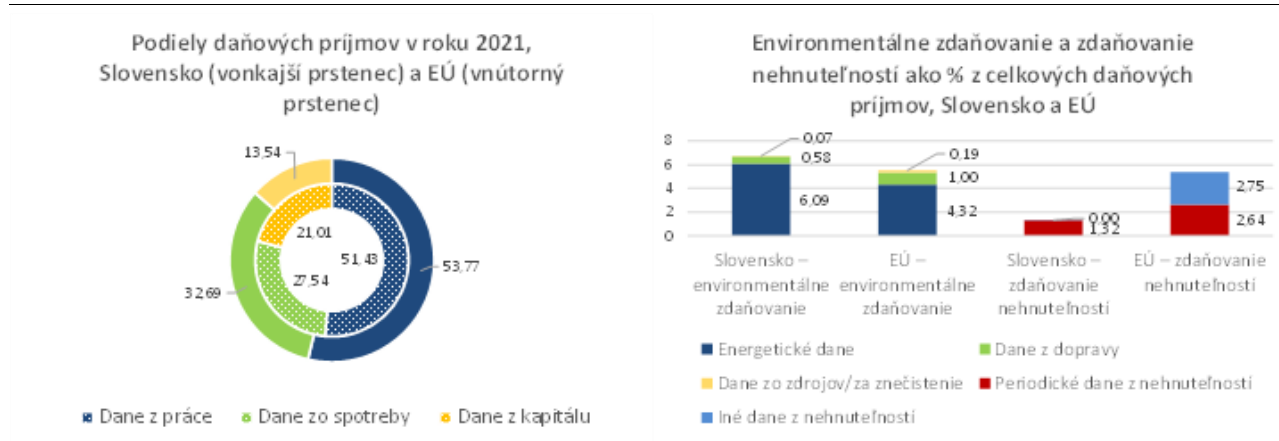
(*) Jednoduchý priemer EÚ27

Podrobnejšie údaje o daňových príjmoch, ako aj o použitej metodike možno nájsť v publikácii Generálneho riaditeľstva Európskej komisie pre dane a colnú úniu *Daňové trendy v Európskej únii: údaje za členské štáty EÚ, Island, Nórsko a Spojené kráľovstvo* (vydanie z roku 2021), Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie 2021, <https://data.europa.eu/doi/10.2778/843047> a na webovej stránke *Údaje o daňových trendoch*, https://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation_en.

Podrobnejšie informácie o výpadku príjmov z DPH možno nájsť v publikácii Generálneho riaditeľstva Európskej komisie pre dane a colnú úniu *Výpadky príjmov z DPH v EÚ: správa za rok 2022*, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2778/109823>.

Zdroj: Európska komisia, OECD.

Graf A19.1: **Daňové príjmy plynúce z rôznych druhov daní; v % celkových príjmov**

Zdroj: Európska komisia.

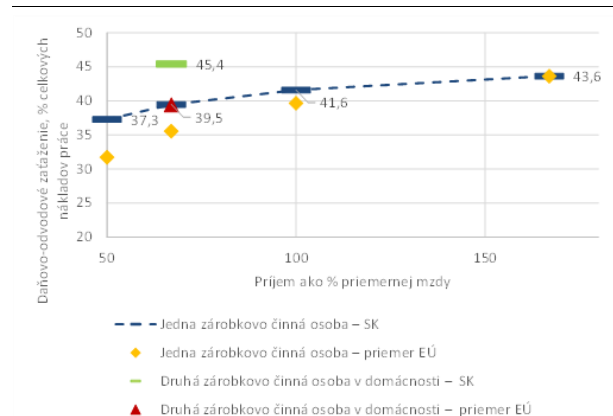
Posilnenie daňového systému by mohlo pomôcť pri riešení závažných dlhodobých rizík v oblasti fiškálnej udržateľnosti.

Slovensko čelí vysokým rizikám ohrozujúcim fiškálnu udržateľnosť vzhľadom na kombináciu faktorov ako starnutie populácie, fiškálne neudržateľný dôchodkový systém a rámec fiškálnej politiky, ktorý dostatočne nestimuluje fiškálnu udržateľnosť. V súvislosti s výzvami v oblasti fiškálnej udržateľnosti existuje priestor na lepšie využívanie typov daní, ktoré sa v súčasnosti využívajú nedostatočne, ako sú napríklad environmentálne dane či dane z nehnuteľností. Vláda však vzhľadom na vysokú infláciu, ako aj rastúce náklady na potraviny a energiu zaviedla trvalé zvyšovanie rodinných dávok (vyššie prídavky na deti a daňové úľavy). Na vnútroštátnej úrovni sa zaviedli jednorazové platby pre dôchodcov a energetické dotácie pre podniky. Na miestnej úrovni sa zase mierne zvýšili dane z nehnuteľností. Koncom roka 2022 parlament schválil aj viacero zmien súvisiacich so zdaňovaním (napr. zdanenie nadmerných ziskov, zníženie DPH v prípade určitých priestorov, zrušenie koncesionárskych poplatkov a zvýšenie poisťných odvodov).

Zdaňovanie práce je menej progresívne ako priemer EÚ v dôsledku pomerne vysokého daňovo-odvodového zaťaženia v prípade nižších úrovní príjmov. Z grafu A19.2 vyplýva, že úroveň daňovo-odvodového zaťaženia na Slovensku bola v roku 2022 nad priemerom EÚ, pričom v prípade slobodných osôb predstavovala 50 % úrovne príjmu z priemernej mzdy, no pri vyšších úrovniach príjmov sa približovala priemeru EÚ. Druhé zárobkovo činné osoby v domácnosti s úrovňou mzdy predstavujúcou 67 % priemernej mzdy, ktorých manželia/manželky dostávajú priemernú mzdu,

podliehali daňovo-odvodovému zaťaženiu presahujúcemu priemer EÚ.

Graf A19.2: **Daňovo-odvodové zaťaženie slobodných a druhých zárobkovo činných osôb v domácnosti, v % celkových nákladov práce, 2022**

Pri daňovo-odvodovom zaťažení druhej zárobkovo činné osoby v domácnosti sa predpokladá, že prvá zárobkovo činná osoba v domácnosti dostáva 100 % priemernej mzdy a že ich domácnosť je bezdetná.

Zdroj: Európska komisia.

Digitalizácii daňovej správy by prospel ďalší rozvoj v záujme zníženia daňových nedoplatkov a nákladov na daňovú disciplínu.

Na Slovensku pokračoval trend znižovania výpadku príjmov z DPH (rozdiel medzi skutočne vybranými príjmami a teoretickou daňovou povinnosťou), ktorý klesol z 15 % v roku 2019 na 13,9 % v roku 2020. Jeho úroveň je však stále vyššia ako celouňijná úroveň výpadku príjmov z DPH predstavujúca 9,1 %. Toto zlepšenie disciplíny sprevádzal náhly pokles miery bankrotov, ktorá v roku 2020 klesla takmer o 33 %. Medzi opatrenia, vďaka ktorým sa dosiahol tento pokles, patria odložené lehoty na podávanie daňových priznaní týkajúcich sa DPH a dane z príjmu a dotácie na mzdy poskytované zamestnávateľom, ktorých cieľom je udržanie predpandemickej miery zamestnanosti. Daňová disciplína by sa mohla zlepšiť aj vďaka elektronickému oznamovaniu údajov daňovej správy v reálnom čase, ktoré však nie je povinné. Slovensko patrí medzi členské štáty, ktoré poskytli odhady týkajúce sa rozdielu v dani z príjmov právnických osôb, alebo na tento účel podnikli kroky. Slovensko takisto znížilo prahovú hodnotu zníženej sadzby dane z príjmov právnických osôb pre tzv. mikrodaňovníkov (t. j. daňovníkov s ročným zdaniteľným príjmom nižším ako 49 790 EUR). V súvislosti s daňovou efektívnosťou na Slovensku v roku 2019 sa čas strávený podávaním daňových priznaní v prípade dane z príjmov právnických osôb skrátil, no v prípade dane z príjmov fyzických osôb sa predlžil.

Tabuľka A20.1: **Kľúčové ekonomické a finančné ukazovatele**

	2004 – 2008	2008 – 2010	2010 – 2011	2011 – 2012	2012 – 2013	2013 – 2014	prognóza	
	2004	2008	2010	2011	2012	2013	2023	2024
Reálny HDP (medziročne)	7,8	2,1	2,8	-3,3	4,9	1,7	1,7	2,1
Potenciálny rast (medziročne)	5,8	3,7	2,2	1,4	1,7	1,9	2,5	2,1
Súkromná spotreba (medziročne)	6,5	1,2	2,7	-1,1	2,6	5,5	0,6	0,8
Verejná spotreba (medziročne)	2,1	1,9	2,6	-0,6	4,2	-4,3	2,9	1,3
Tvorba hrubého fixného kapitálu (medziročne)	9,9	-1,5	3,8	-10,9	3,5	5,9	9,0	3,7
Vývoz tovaru a služieb (medziročne)	17,7	4,1	4,4	-6,3	10,9	2,3	3,2	6,1
Dovoz tovaru a služieb (medziročne)	16,5	1,6	4,9	-8,1	12,1	4,0	3,9	5,2
Príspevok k rastu HDP:								
Domáci dopyt (medziročne)	6,4	0,6	2,8	-3,1	3,0	3,4	2,8	1,5
Zásoby (medziročne)	0,6	-0,6	0,4	-1,9	2,6	-0,1	-0,1	0,0
Čistý vývoz (medziročne)	0,7	2,0	-0,3	1,6	-0,8	-1,6	-0,9	0,6
Príspevok k rastu potenciálneho HDP:								
Celková práca (v hodinách) (medziročne)	0,4	0,7	-0,1	-0,7	-0,3	0,2	0,4	0,0
Akumulácia kapitálu (medziročne)	1,2	1,0	1,1	0,5	0,5	0,6	1,0	1,0
Celková produktivita faktorov (medziročne)	4,2	2,1	1,2	1,6	1,5	1,1	1,0	1,1
Produkčná medzera	1,7	-0,1	-0,3	-2,8	0,3	0,0	-0,7	-0,7
Miera nezamestnanosti	14,8	12,6	9,8	6,7	6,8	6,1	5,8	5,4
Deflátor HDP (medziročne)	3,1	1,0	0,8	2,4	2,4	7,5	9,8	5,7
Harmonizovaný index spotrebiteľských cien (HICP, medziročne)	4,1	2,7	1,0	2,0	2,8	12,1	10,9	5,7
HICP bez energií a nespracovaných potravín (medziročne)	3,0	2,5	1,3	2,4	3,4	10,4	10,9	3,1
Nominálna odmena na zamestnanca (medziročne)	8,4	3,8	4,0	3,9	6,9	6,0	9,7	7,4
Produktivita práce (reálna, odpracované hodiny, medziročne)	4,9	1,8	2,2	6,0	4,7	-2,5	0,8	1,5
Jednotkové náklady práce (celé hospodárstvo, medziročne)	1,9	2,0	2,7	5,4	1,3	6,2	8,4	5,3
Reálne jednotkové náklady práce (medziročne)	-1,1	1,0	1,9	3,0	-1,0	-1,3	-1,3	-0,3
Reálny efektívny výmenný kurz (jednotkové náklady práce, medziročne)	5,8	2,2	1,3	1,2	1,0	2,2	1,6	1,3
Reálny efektívny výmenný kurz (HICP, medziročne)	7,0	2,6	0,2	2,1	0,0	2,1	-	-
Miera čistých úspor domácností (čisté úspory ako percento čistého disponibilného príjmu)	0,6	1,7	2,6	5,5	4,2	-2,6	-	-
Tok súkromných úverov, konsolidovaný (% HDP)	7,7	6,0	5,7	2,8	4,4	8,1	-	-
Dĺh súkromného sektora, konsolidovaný (% HDP)	48,5	66,5	84,7	94,7	92,2	91,8	-	-
z toho dĺh domácností, konsolidovaný (% HDP)	13,1	24,6	37,3	46,5	47,0	47,1	-	-
z toho dĺh nefinančných korporácií, konsolidovaný (% HDP)	35,4	42,0	47,5	48,2	45,2	44,6	-	-
Hrubé nesplácané dlhové nástroje (% celkových dlhových nástrojov a celkových úverov a preddavkov) (1)	1,5	3,4	3,4	2,1	1,7	-	-	-
Korporácie, čisté poskytnuté pôžičky (+) alebo čisté prijaté pôžičky (-)	-2,6	3,6	1,4	3,2	0,8	-4,2	1,8	0,4
Korporácie, hrubý prevádzkový prebytok (% HDP)	30,9	30,8	29,4	25,3	25,7	24,1	26,9	26,4
Domácnosti, čisté poskytnuté pôžičky (+) alebo čisté prijaté pôžičky (-)	-0,1	0,7	1,1	2,9	2,2	-1,7	-2,4	-0,8
Deflovaný index cien obytných nehnuteľností (medziročne)	-	-3,6	4,1	7,2	3,0	1,3	-	-
Investície do nehnuteľností na bývanie (% HDP)	3,0	2,9	3,0	3,8	4,0	4,3	-	-
Saldo bežného účtu (% HDP), platobná bilancia	-7,2	-3,6	-1,3	0,6	-2,5	-8,2	-7,0	-5,6
Obchodná bilancia (% HDP), platobná bilancia	-2,8	-0,2	2,0	2,1	0,0	-5,7	-	-
Obchodovanie s tovarom a službami (medziročne)	-0,7	-1,2	-0,3	-0,4	-0,9	-3,9	1,2	0,6
Saldo kapitálového účtu (% HDP)	0,2	1,3	1,3	0,8	1,3	1,2	-	-
Čistá medzinárodná investičná pozícia (% HDP)	-47,2	-61,4	-65,5	-64,7	-59,9	-61,0	-	-
NENDI – čistá medzinárodná investičná pozícia bez nástrojov, ktoré nepodliehajú riziku zlyhania (% HDP) (2)	0,3	-9,9	-14,0	-14,8	-14,4	-18,2	-	-
Závazky v rámci medzinárodnej investičnej pozície bez nástrojov, ktoré	43,4	57,1	79,0	102,2	120,2	91,1	-	-
Výkonnosť vývozu v porovnaní s vyspelými krajinami (zmena v % za 5 rokov)	83,9	16,4	3,7	8,0	1,5	-	-	-
Podiel na vývoznom trhu, tovar a služby (medziročne)	7,7	-2,2	0,7	3,3	-4,2	-1,5	0,5	2,2
Tok priamych zahraničných investícií (% HDP)	-5,7	-2,0	-0,9	2,6	0,3	-2,1	-	-
Saldo verejných financií (% HDP)	-2,7	-5,4	-2,1	-5,4	-5,4	-2,0	-6,1	-4,8
Štrukturálne rozpočtové saldo (% HDP)	-	-	-2,0	-4,3	-5,5	-2,0	-5,8	-4,5
Hrubý dlh verejnej správy (% HDP)	34,6	40,1	51,6	58,9	61,0	57,8	58,3	58,7

(1) Domáce bankové skupiny a samostatné banky, dcérske spoločnosti kontrolované zahraničnými bankami z EÚ a mimo EÚ a pobočky kontrolované zahraničnými bankami z EÚ a mimo EÚ.

(2) Čistá medzinárodná investičná pozícia bez priamych investícií a portfóliových kapitálových akcií.

Zdroj: Eurostat a ECB – údaje k 2. máju 2023 (ak sú k dispozícii); Európska komisia – prognózované údaje (prognóza z jari 2023).

V tejto prílohe sa posudzujú riziká fiškálnej udržateľnosti pre Slovensko v krátkodobom, strednodobom a dlhodobom horizonte. Uplatňuje sa tu rovnaký viacrozmerný prístup ako pri Monitore udržateľnosti dlhovej služby Európskej komisie za rok 2022, ktorý bol aktualizovaný na základe prognózy Komisie z jari 2023.

1 – Krátkodobé riziká pre fiškálnu udržateľnosť sú celkovo nízke. Ukazovateľ včasného odhalenia (SO) Komisie nesignalizuje veľké krátkodobé fiškálne riziká (Tabuľka A21.2).⁽¹⁴⁴⁾ Očakáva sa, že hrubé potreby financovania zostanú v krátkodobom horizonte (t. j. v rokoch 2023 – 2024) na úrovni približne 7 % HDP, čiže v porovnaní s nedávnym vrcholom v roku 2020 klesnú (tabuľka A21.1). Ako potvrdzujú ratingy hlavných agentúr, vnímanie rizika štátneho dlhu zo strany finančných trhov zostáva celkovo pozitívne.

2 – Strednodobé riziká pre fiškálnu udržateľnosť sú celkovo vysoké.

Z analýzy udržateľnosti dlhovej služby pre Slovensko vyplýva, že podľa základného scenára sa pomer dlhu verejnej správy pravdepodobne v strednodobom horizonte zvýši a v roku 2033 dosiahne takmer 85 % HDP. (Tabuľka A21.1 a graf 1)⁽¹⁴⁵⁾ K tomuto vývoju prispieva predpokladané primárne štrukturálne saldo (deficit vo výške 3,3 % HDP). Zdá sa, že v porovnaní

s minulou fiškálnou výkonnosťou je nízke, čo naznačuje, že krajina má priestor na nápravné opatrenia. Základné prognózy do roku 2033 zároveň využívajú priaznivý (hoci čoraz menší) efekt snehovej gule, a to najmä vďaka vplyvu nástroja Next Generation EU, s rastom reálneho HDP v rokoch 2025 – 2033 na úrovni približne 1,6 %. Očakáva sa, že hrubé potreby verejného financovania sa počas sledovaného obdobia zvýšia a v roku 2033 dosiahnu 11,5 % HDP, čo je nad úrovňou predpokladanou na rok 2024 (tabuľka A21.1).

Základné prognózy sa testujú na základe štyroch alternatívnych scenárov s cieľom posúdiť vplyv zmien v kľúčových predpokladoch (graf 1). V prípade Slovenska by návrat k historickým fiškálnym trajektóriám v rámci scenára „historického štrukturálneho primárneho salda (SPB)“ viedol k výrazne nižšiemu pomeru dlhu verejnej správy. Ak sa SPB postupne priblíži k deficitu vo výške 2,2 % HDP (jeho historický 15-ročný priemer), predpokladaný pomer dlhu k HDP by bol približne o 8 percentuálnych bodov nižší v porovnaní so základným scenárom v roku 2033. Trvalé zhoršenie makrofinančných podmienok, ako sa uvádza v scenári „nepriaznivý rozdiel úrokových sadzieb a mier rastu“ (t. j. o 1 percentuálny bod vyšší ako základný scenár), by viedlo k trvalo vyššiemu pomeru verejného dlhu k HDP do roku 2033, a to o približne 5 percentuálnych bodov HDP v porovnaní so základným scenárom. Dočasné zhoršenie finančných podmienok, ako sa uvádza v „scenári finančného stresu“ (t. j. dočasné zvýšenie úrokových sadzieb o 1 percentuálny bod), by viedlo do roku 2033 k zhruba podobnému pomeru dlhu k HDP v porovnaní so základným scenárom. Scenár „nižšieho primárneho štrukturálneho salda (SPB)“ (t. j. úroveň SPB trvalo znížená o polovicu kumulatívnej zmeny prognózy) by takisto do roku 2033 viedol k výrazne vyššiemu pomeru verejného dlhu k HDP (o približne +9 percentuálnych bodov HDP) v porovnaní so základným scenárom, pričom dlh by sa zvýšil nad 90 % HDP.

Stochastické prognózy dlhu navyše naznačujú vysoké riziko (graf 2)⁽¹⁴⁷⁾ Tieto stochastické simulácie poukazujú na 68 % pravdepodobnosť, že miera zadlženosti bude v roku 2027 vyššia ako v roku 2022, čo vzhľadom na počiatočnú miernu úroveň dlhu so sebou prináša vysoké riziko. Takéto otrasy navyše poukazujú na značnú neistotu (t. j.

⁽¹⁴⁴⁾ SO je zložený ukazovateľ krátkodobého rizika fiškálneho stresu.

Vychádza zo širokej škály makrofinančných a fiškálnych premenných, ktoré sa v minulosti osvedčili pri odhaľovaní situácií nadchádzajúceho fiškálneho stresu.

⁽¹⁴⁵⁾ Základný scenár Komisie týkajúci sa nezmenenej fiškálnej politiky vychádza najmä z týchto predpokladov: I) štrukturálny primárny deficit pred nákladmi na starostlivosť obyvateľstva dosiahne od roku 2024 3,3 % HDP; II) inflácia sa lineárne priblíži 10-ročnej forwardovej swapovej sadzbe viazanej na infláciu o 10 rokov (ide o desaťročných inflačných očakávaní o 10 rokov); III) nominálne krátkodobé a dlhodobé úrokové sadzby nového a obnoveného dlhu sa lineárne konvergujú zo súčasných hodnôt na trhové forwardové nominálne sadzby o T+10 (ako pre všetky členské štáty); IV) miery rastu reálneho HDP z prognózy Komisie z jari 2023 do roku 2024, po ktorých nasleduje EPC/OGWG „Metodické prognózy T+10 medzi T+3 a T+10, t. j. na roky 2025 – 2033 (v priemere 1,6 %); v) náklady na starostlivosť obyvateľstva sú v súlade so správou o starosti obyvateľstva z roku 2021 (Európska komisia, inštitucionálny dokument 148, máj 2021). Informácie o metodike sa nachádzajú v Monitore udržateľnosti dlhovej služby za rok 2022 (Európska komisia, inštitucionálny dokument 199, apríl 2023).

⁽¹⁴⁶⁾ V tabuľke 1 sú uvedené prognózy základného dlhu a ich rozdelenie na primárne saldo, efekt snehovej gule (kombinovaný vplyv úrokových platieb a rastu nominálneho HDP na dynamiku dlhu) a zosúladenie dlhu a deficitu.

⁽¹⁴⁷⁾ Tieto prognózy poukazujú na vplyv 2000 rôznych otrasov na dlh, ktoré ovplyvnili primárne saldo verejnej správy, hospodársky rast, úrokové sadzby a výmenné kurzy. Kužeľ pokrýva 80 % všetkých simulovaných vývojev dlhu, a preto nezahŕňa okrajové udalosti.

rozdiel medzi 10. a 90. percentilom rozloženia dlhu) okolo základných prognóz verejného dlhu.

3 – Dlhodobé riziká pre fiškálnu udržateľnosť sú celkovo vysoké. ⁽¹⁴⁸⁾

Ukazovateľ medzery udržateľnosti S2 (na úrovni 11,3 percentuálneho bodu HDP) poukazuje na vysoké riziko, čo naznačuje, že Slovensko by na stabilizáciu dlhu v dlhodobom horizonte potrebovalo podstatné zlepšenie svojho primárneho štrukturálneho salda. Tento výsledok sa opiera najmä o predpokladané zvýšenie nákladov na starnutie obyvateľstva, najmä výdavky na dôchodky (4,0 percentuálneho bodu HDP), ako aj výdavky na zdravotnú starostlivosť a dlhodobú starostlivosť (spoločný príspevok 3,2 percentuálneho bodu HDP), ako aj nepriaznivú počiatočnú rozpočtovú pozíciu (3,8 percentuálneho bodu HDP) (tabuľka A21.1). Reformné opatrenia zahrnuté do plánu obnovy a odolnosti sú naďalej nevyhnutné na to, aby prispeli k zlepšeniu fiškálnej udržateľnosti dôchodkového systému. Keďže však viaceré investície a reformy v pláne obnovy a odolnosti prispievajú k podpore efektívnosti slovenských systémov zdravotnej a dlhodobej starostlivosti, bude dôležité pozorne monitorovať ich vykonávanie.

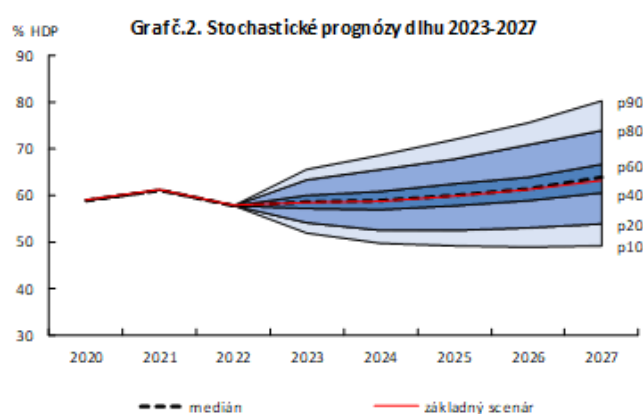
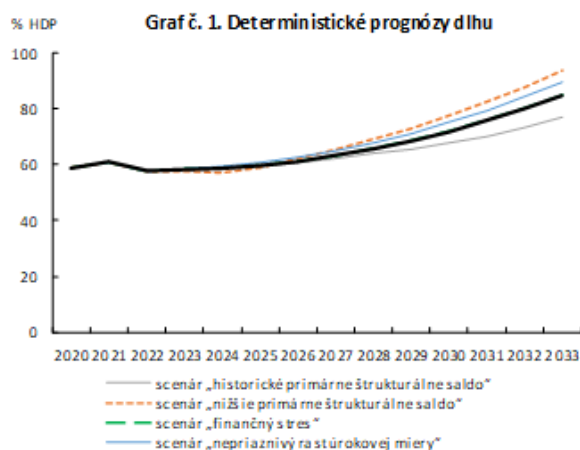
Ako sa zdôrazňuje v ukazovateli S1, celkové dlhodobé riziká sú v kombinácii so zraniteľnosťou dlhu vyhodnotené ako vysoké. Ukazovateľ medzery udržateľnosti S1 naznačuje, že na zníženie dlhu na 60 % HDP do roku 2070 by bolo potrebné značné konsolidačné úsilie vo výške 8,5 percentuálneho bodu HDP. Tento výsledok vyplýva najmä z nákladov na starnutie obyvateľstva (5,3 percentuálneho bodu HDP) a nepriaznivej počiatočnej rozpočtovej pozície (3,2 percentuálneho bodu HDP) (tabuľka A21.1).

V posúdení je napokon potrebné zvážiť niekoľko ďalších rizikových faktorov. Na jednej strane faktory zvyšujúce riziko súvisia s nedávnym zvýšením úrokových sadzieb, zápornou čistou medzinárodnou investičnou pozíciou Slovenska, podielom krátkodobého verejného dlhu nerezidentov a rizikami podmienených záväzkov zo súkromného sektora vrátane možnej realizácie štátnych záruk súvisiacich s krízou spôsobenou ochorením COVID-19. Na druhej strane faktory zmiernujúce riziko zahŕňajú predĺženie splatnosti dlhu v posledných rokoch a relatívne stabilné zdroje financovania (s diverzifikovanou a veľkou investorskou základňou). Okrem toho, ak sa štrukturálne reformy v rámci NGEU/RRF vykonajú v plnej miere, mohli by mať v nadchádzajúcich rokoch ďalší pozitívny vplyv na rast HDP, a tým pomôcť zmierniť riziká udržateľnosti dlhovej služby.

⁽¹⁴⁸⁾Ukazovateľom medzery fiškálnej udržateľnosti S2 sa meria trvalé fiškálne úsilie (úprava PSB) v roku 2024, ktoré by bolo potrebné na dlhodobú stabilizáciu verejného dlhu. Dopĺňa ho ukazovateľ medzery fiškálnej udržateľnosti S1, ktorým sa meria trvalé fiškálne úsilie potrebné v roku 2024 na zníženie pomeru dlhu k HDP v dlhodobom horizonte (do roku 2070) na úroveň 60 %. V prípade ukazovateľov S1 aj S2 závisí posúdenie rizika od výšky potrebnej fiškálnej konsolidácie: „vysoké riziko“, ak požadované úsilie presiahne 6 percentuálnych bodov HDP, „stredné riziko“, ak je medzi 2 a 6 percentuálnymi bodmi HDP, a „nízke riziko“, ak je úsilie záporné alebo nižšie ako 2 percentuálne body HDP. Celková kategorizácia dlhodobého rizika spája kategórie rizika odvodené od S1 a S2. S1 môže zvýšiť kategóriu rizika odvodenú od S2, keď signalizuje vyššie riziko ako S2. Ďalšie podrobnosti sú uvedené v Monitore udržateľnosti dlhovej služby za rok 2022.

Tabuľka A21.1: Analýza udržateľnosti dlhovej služby – Slovensko

Tabuľka č. 1 Východiskové prognózy dlhu	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Pomer hrubého dlhu (% HDP)	58,9	61,0	57,8	58,3	58,7	59,7	61,3	63,2	65,7	68,6	71,9	75,7	80,1	84,7
Zmeny v pomere z čoho	10,9	2,2	-3,2	0,5	0,4	1,0	1,5	1,9	2,5	2,9	3,3	3,8	4,3	4,6
primárny deficit	4,2	4,3	1,0	5,0	3,6	3,7	3,8	4,0	4,2	4,4	4,6	4,9	5,1	5,3
efekt snehovej gule	1,7	-2,9	-4,2	-5,0	-3,1	-2,7	-2,3	-2,1	-1,7	-1,5	-1,3	-1,0	-0,7	-0,7
zosúladenia dlhu a deficitu	5,0	0,8	-0,1	0,4	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Hrubé potreby financovania (% HDP)	14,2	7,8	3,6	8,1	6,5	6,9	7,3	7,7	8,3	8,8	9,5	10,1	10,8	11,5

Tabuľka č. 2 Rozčlenenie ukazovateľov medzery udržateľnosti S1 a S2

	S1	S2
Index celkovo (v percent. bodoch HDP)	8,5	11,3
z čoho		
počiatočná rozpočtová pozícia	3,2	3,8
požiadavka na dlh	0,0	
náklady súvisiace so stamutím	5,3	7,6
z čoho		
dôchodky	2,9	4,0
zdravotná starostlivosť	1,2	1,6
dlhodobá starostlivosť	0,9	1,6
iné	0,3	0,4

Zdroj: Útvary Komisie.

Tabuľka A21.2: Tepelná mapa rizík fiškálnej udržateľnosti – Slovensko

Krátkodobá	Strednodobá – analýza udržateľnosti dlhovej služby (DSA)							Dlhodobá		
Celkovo (S0)	Celkovo		deterministické scenáre					S2	S1	Celkovo (S1 + S2)
			základný scenár	historické primárne štrukturálne saldo	nižšie primárne štrukturálne saldo	nepriaznivý rast úrok. miery	finančný stres			
NÍZKE	VYSOKÉ	Celkovo	STREDNÉ	VYSOKÉ	VYSOKÉ	STREDNÉ	STREDNÉ	VYSOKÉ		
		úroveň dlhu (2033), % HDP	84,7	76,9	93,7	89,6	84,9			
		rok najvyššej úrovne dlhu	2033	2033	2033	2033	2033			
		priestor fiškálnej konsolidácie	63 %	49 %	79 %	63 %	63 %			
		pravdepodobnosť, že miera zadlženosti prekročí v roku 2027 úroveň z roku 2022						68 %		
		rozdiel medzi 90. a 10. percentilom (percent. body HDP)						31,0		

(1) Úroveň dlhu v roku 2033. Zelená: menej než 60 % HDP. Žltá: medzi 60 % a 90 % HDP. Červená: viac než 90 %. (2) Rok s najvyššou úrovňou dlhu naznačuje, či sa predpokladá celkový nárast dlhu v nasledujúcom desaťročí. Zelená: dlh čoskoro dosiahne najvyššiu úroveň. Žltá: najvyššia úroveň približne v strede prognózovaného obdobia. Červená: najvyššia úroveň koncom obdobia. (3) Priestorom fiškálnej konsolidácie sa meria podiel minulých fiškálnych pozícií v krajine, ktoré boli prísnejšie, než sa predpokladalo v základnom scenári. Zelená: vysoká hodnota, t. j. predpokladaná fiškálna pozícia je podľa historických štandardov hodnoverná a v prípade potreby ponecháva priestor na nápravné opatrenia. Žltá: stredná hodnota. Červená: nízka hodnota. (4) Pravdepodobnosť, že miera zadlženosti prekročí v roku 2027 úroveň z roku 2022. Zelená: nízka pravdepodobnosť. Žltá: stredná pravdepodobnosť. Červená: vysoká pravdepodobnosť (zohľadňujúca aj počiatočnú úroveň dlhu). (5) Rozdielom medzi 90. a 10. percentilom sa meria neistota na základe rozloženia dlhu v rámci 2000 rôznych šokov. Zelené, žlté a červené polia naznačujú narastajúcu neistotu.

Zdroj: Útvary Komisie.

Matica postupu pri makroekonomickej nerovnováhe predstavuje hlavné prvky hĺbkového preskúmania pre Slovensko¹⁴⁹.

Slovensko bolo vybrané na hĺbkové preskúmanie v správe o mechanizme varovania na rok 2023. V tomto hĺbkovom preskúmaní prevencie a nápravy makroekonomických nerovnováh sa uvádzajú hlavné zistenia o závažnosti a vývoji identifikovaných výziev, ako aj reakcie v rámci politík a potenciálne potreby politík. Zistenia sa týkajú všetkých oblastí zraniteľnosti posudzovaných v hĺbkovom preskúmaní.

Slovensko čelí zraniteľnostiam súvisiacim so zhoršujúcou sa cenovou konkurencieschopnosťou, jeho vonkajším saldom, cenami obytných nehnuteľností a súkromným dlhom.

Inflácia na Slovensku v posledných rokoch rýchlo rástla, čo bolo spôsobené nárastom cien energií. Inflácia prenesená na iné zložky by sa mohla hlbšie zakoreniť. Rast jednotkových nákladov práce je v súlade s dlhodobým trendom miezd dobiehajúcich priemer EÚ. Čistá medzinárodná investičná pozícia je od roku 2009 trvalo záporná, ale stabilná na úrovni približne –60 % až –70 %. Dynamika bežného účtu bola určovaná najmä pohybmi obchodnej bilancie. Rast cien bývania sa v posledných rokoch zrýchľoval, ale v druhej polovici roka 2022 sa spomalil. Priaznivý hospodársky vývoj, nízke reálne úrokové sadzby a ľahko dostupná likvidita motivujú domácnosti k tomu, aby na nákup nehnuteľností využívali hypotéky. Zdá sa, že ceny obytných nehnuteľností sú nadhodnotené. Rast cien obytných nehnuteľností úzko prepojený na dlh domácností, ktorý sa v posledných rokoch výrazne zvýšil, ale v druhej polovici roka 2022 sa v dôsledku rastúcich úrokových sadzieb spomalil.

V budúcnosti by sa väčšina zistených zraniteľností mohla zmierniť, ale riziká a neistoty sú naďalej vysoké.

Predpokladá sa, že rast jednotkových nákladov práce sa v roku 2023 zmierni na 5,5 %. Očakáva sa, že inflácia v roku 2023 klesne pod 11 %, ale v roku 2024 ešte zostane na úrovni 5,7 %, keďže vládne opatrenia na zmiernenie cien energií sa postupne rušia. Očakáva sa, že prísne menové podmienky a menej jednoduchý prístup k úverom stlmia dopyt po úveroch, čo zníži

rast cien nehnuteľností na bývanie. Rast cien nehnuteľností na bývanie sa už v druhej polovici roka 2022 spomalil a predpokladá sa, že v roku 2023 sa zmení na záporný v dôsledku pomalšieho dopytu po hypotekárnych úveroch, ktorý spôsobili vyššie náklady na prijaté úvery a pôžičky a zhoršená kúpna sila domácností. Očakáva sa, že deficit bežného účtu sa zníži, ale zostane značný – v roku 2023 to bude – 7,0 %. . Obnova vývozných destinácií a zmiernenie prekážok v dodávateľskom reťazci by mali podporiť vývoz, pri ktorom sa očakáva rast v reálnom vyjadrení na úrovni viac ako 3 % v roku 2023 a 6 % v roku 2024. Zároveň s poklesom cien energie by sa mal zlacniť dovoz.

Nastavenie politiky Slovenska v súvislosti so zistenými zraniteľnosťami možno považovať za všeobecne primerané, ale vyriešením niektorých zostávajúcich potrieb politiky možno prispieť k zníženiu makroekonomických zraniteľností.

Reformy a investície vo viacerých oblastiach v rámci plánu obnovy a odolnosti majú potenciál ďalej zvýšiť konkurencieschopnosť slovenského podnikateľského sektora a vývozu, ale zvýšená inflácia predstavuje riziko. Okrem toho sa v pláne predpokladajú politiky na zníženie závislosti od dovozu energie, ktoré tiež prispievajú k zlepšeniu salda bežného účtu. Nedávno boli prijaté niektoré opatrenia na zmiernenie rizík na trhu s nehnuteľnosťami. Makroprudenciálna politika sa nedávno sprísnila a mohla by sa považovať za vhodnú. Administratívna záťaž pri získavaní stavebných povolení sa bude riešiť v nedávno schválenom stavebnom zákone a zákone o územnom plánovaní. Oznámený systém štátom podporovaného nájomného bývania by mohol zlepšiť nedostatočnú ponuku bývania. Zmeny v systéme zdaňovania nehnuteľností by mohli zmierniť silný dopyt po bytových nehnuteľnostiach. Posilnenie daňovej disciplíny by mohlo prispieť k zníženiu rozdielu medzi dopytom po bývaní a ponukou bývania.

Na základe tohto posúdenia Komisia vo svojom oznámení o európskom semestri – Jarný balík 2023 [COM(2023) 600 final] usúdila, že na Slovensku neexistujú nerovnováhy.

⁽¹⁴⁹⁾ Európska komisia (2023), In-Depth Review for Slovakia, pracovný dokument útvarov Komisie [KOM(2023) 643 v konečnom znení], v súlade s článkom 5 nariadenia (EÚ) č. 1176/2011 o prevencii a náprave makroekonomických nerovnováh.

Tabuľka A22.1: **Matica posudzovania makroekonomických nerovnováh**

	Závažnosť výzvy	Vývoj a perspektívy	Reakcia v príslušných oblastiach politiky
	Neudržateľné trendy, zraniteľné miesta a súvisiace riziká		
Súkromný dlh	Pomer dlhu domácností k HDP sa za posledné desaťročie zvýšil o viac ako 20 percentuálnych bodov na 48 %, čo je stále pod obozretnou prahovou hodnotou (50 %), ale výrazne nad základnou referenčnou hodnotou (29 %). Približne 25 % domácností má hypotéku, čo predstavuje nárast o 5 percentuálnych bodov od roku 2017, a väčšina z nich sú mladšie domácnosti s vyššími príjmami. Dopyt po úveroch bol v posledných rokoch napriek sprísneniu makroprudenciálnych podmienok silný. V roku 2022 sa úverové toky domácností zvýšili na 4,2 % HDP, čo je druhá najvyššia hodnota v EÚ a viac než dvakrát presahuje referenčnú hodnotu pre úverové toky vo výške 1,9 % HDP.	Pandémia neoslabila dopyt domácností po úveroch, a to vďaka vládnym podporným opatreniam. V prvom polroku 2022 sa dopyt po nových úveroch v porovnaní s predchádzajúcim rokom viac než zdvojnásobil. V dôsledku toho objem schválených úverov dosiahol historické maximum. V druhej polovici roka 2022, keď začali stúpať hypotekárne sadzby, sa však dopyt po úveroch výrazne znížil. Predaj nehnuteľností sa spomalil a počet dostupných inzerovaných nehnuteľností začal rásť. Rastúce životné náklady prispeli v septembri 2022 k najsilnejšiemu ročnému nárastu úverov v poskytnutých domácnostiam od roku 2013, pričom najviac klesol dopyt po nových úveroch.	V reakcii na rýchly rast dlhu domácností prijala NBS od roku 2018 súbor opatrení zameraných na dlžníkov vrátane obmedzení pomeru výšky úveru k hodnote zabezpečenia (LTV), pomeru dlhu k príjmu (DTI) a pomeru nákladov dlhovej služby k príjmu (DSI). Aj keď tieto opatrenia neznížili dopyt po úveroch, pomohli zvýšiť odolnosť finančného systému. V roku 2022 NBS podľa odporúčania Európskeho výboru pre systémové riziká ešte viac sprísnila obmedzenie pomeru DTI pre ľudí, u ktorých by splatenie úveru mohlo presiahnuť veľkú odchodu do dôchodku. Existuje potenciálny priestor na riešenie zraniteľných miest vyplývajúcich z navýšenia existujúcich hypotekárnych úverov. Keďže inflácia v eurozóne začala v roku 2022 prudko stúpať, EÚ reagovala sprísnením menovej politiky. Priemerné úrokové sadzby na nové hypotekárne úvery na Slovensku sa v priebehu roka zvýšili z 1 % na 3 %, čím sa obmedzí ďalšie zvyšovanie hypotekárneho dlhu ako hlavnej zložky súkromného dlhu.
Trh s bývaním	Po prudkom poklese až o 25 % počas celosvetovej finančnej krízy sa ceny nehnuteľností na Slovensku v rokoch 2012 až 2022 v nominálnom vyjadrení zvýšili o 90 %, zatiaľ čo disponibilný príjem sa v tomto období zvýšil o 57 %. Viac než polovica tohto zvýšenia cien obytných nehnuteľností sa udiala za posledné tri roky. V roku 2022 ceny vzrástli o 21,3 %, čo podľa historických štandardov predstavuje v porovnaní s inými krajinami EÚ vysokú mieru rastu. Zdá sa, že ceny bývania sú v posledných rokoch značne nadhodnotené, čo znižuje cenovú dostupnosť bývania na Slovensku. Ponuka bývania je nedostatočná a v posledných rokoch zaostáva za silným dopytom. Trh s nájomným bývaním nefunguje dobre a nepredstavuje skutočnú alternatívu ku kúpe nehnuteľnosti.	Po vypuknutí pandémie stáli ceny bývania ešte nízkejšie v dôsledku mimoriadne uvoľnenej menovej politiky spravidlanej podpornými vládnymi opatreniami a dodatočného dopytu po bývaní v dôsledku zmien v pracovných modeloch. Rast cien bývania dosiahol v prvom polroku 2022 vichol v dôsledku očakávaného rastu úrokových sadzieb. Poskytovanie úverov sa súčasne s rastúcimi úrokovými sadzbami v druhom polroku 2022 spomalilo. V dôsledku toho sa ceny bývania v štvrtom štvrtí roka 2022 znížili v porovnaní s predchádzajúcim štvrtým rokom o 1,9 %, hoci v porovnaní s predchádzajúcim rokom stúpili o 15 %. Očakáva sa, že inflácia v eurozóne v nasledujúcich dvoch rokoch zostane vysoká, čo spôsobí, že menová politika zostane striktná. Horší prístup k úverom spolu so znížením kúpnej sily domácností by mali v blízkej budúcnosti sťažiť dopyt po bývaní. Očakáva sa, že odvetvie stavebníctva sa po odstránení úzkych miest v dodávateľských reťazoch zotaví.	V roku 2018 NBS zaviedla nový súbor makroprudenciálnych opatrení. Obmedzenie ponuky úverov sa síce nepremietalo do zníženia dopytu po bývaní, ale zlepšila sa odolnosť finančného systému. Úverové podmienky pre ľudí, u ktorých by splatenie úveru malo presiahnuť veľkú odchodu do dôchodku, sa v roku 2022 sprísnili. Reklóná dĺžka vybavovania stavebných povolení by sa mala vyriešiť pomocou nového stavebného zákona schváleného v roku 2022, ktorý vstúpil do platnosti v apríli 2024. Systém štátom podporovaného nájomného bývania prijatý v roku 2022 má zlepšiť nedostatočnú dostupnosť nájomného bývania. Vo výstavbe nových bytov sa však zatiaľ výrazný pokrok nedosiahol. Prechod od združovania nehnuteľností podľa oblasti k systému založenému na trhovej cene by mohol zlepšiť spravodlivosť, priniesť príjmy do verejných financií a utlmíť silný dopyt po obytných nehnuteľnostiach.
Zahraničná pozícia	Pred krízou spôsobenou pandémiou zaznamenávalo Slovensko mierny deficit bežného účtu, ktorý sa odvrátil zvýšil. Po zlepšení na 0,6 % v roku 2020 sa saldo v roku 2021 znížilo na -2,5 % HDP a v roku 2022 na -8,2 %. Je to výrazne pod úrovňou, ktorú dokážu vysvetliť ekonomické fundamenty, ako aj pod úrovňami potrebnými na stabilizáciu čistej medzinárodnej investičnej pozície v strednodobom horizonte alebo na dosiahnutie prudenciálnej referenčnej hodnoty čistej medzinárodnej investičnej pozície. Čistá medzinárodná investičná pozícia bola v poslednom desaťročí všeobecne stabilná, ale nachádzala sa na výrazne negatívnych úrovniach. V roku 2022 bola na úrovni 6,3 % HDP. Čistá medzinárodná investičná pozícia bez nástrojov, ktoré nepodliehajú riziku sťahovania, je oveľa priaznivejšia, keďže veľký podiel záväzkov predstavujú priame zahraničné investície.	Pokles salda bežného účtu po roku 2020 bol jedným z najpudších spomedzi krajín EÚ. Dynamika bežného účtu bola určovaná najmä zhoršením obchodnej bilancie, najmä bilancie obchodu s energetickými tovarmi. Očakáva sa, že v dôsledku nižších cien energie, usupujúčich nedostatkov v dodávateľskom reťazci a lepšího hospodárskeho výhľadu pre vývozné destinácie klesne deficit bežného účtu z 8,2 % v roku 2022 na 7,0 % v roku 2023 a na 5,6 % v roku 2024. Očakáva sa, že čistá medzinárodná investičná pozícia zostane vo všeobecnosti stabilná v dôsledku vysokého stabilného objemu priamych zahraničných investícií.	Na zníženie energetickej závislosti a intenzity hospodárstva treba dosiahnuť ďalší pokrok v príslušných oblastiach politiky. V rámci plánu REPowerEU a plánu obnovy a odolnosti treba zaviesť politiky, ktoré by v strednodobom horizonte znížili závislosť od dovozu energie a ktoré by takisto prispeli k zlepšeniu salda bežného účtu. Vláda by mala odstrániť administratívne prekážky rešerovovania obnoviteľných zdrojov energie, zlepšiť regulačný rámec a rozšíriť kapacitu sústavy. Dočasné zasahovanie vlády na trhu s energiou by sa malo ukončiť po roku 2024 s cieľom znížiť vládne úvery.
Konkurencieschopnosť	Priemerný ročný rast jednotkových nákladov práce na Slovensku bol v rokoch 2015 až 2022 na úrovni 46 % v porovnaní s priemerom EÚ na úrovni 1,9 %. Inflácia na Slovensku v rokoch 2018 – 2021 neustále prevyšovala infláciu v EÚ a v eurozóne, pričom v roku 2022 dosiahla 12,1 %. Patrí medzi najvyššie miery inflácie v eurozóne, čo prispelo aj k celkovému zhoršeniu RREE. Asymetrický vplyv nedostatkov v dodávateľskom reťazci a otes z cien energie prispeli k zníženiu slovenského vývozu a k strate podielu na vývoznom trhu.	Očakáva sa, že slovenská inflácia zostane po zrušení vládných intervencií jednou z najvyšších v EÚ v dôsledku silného rastu cien na začiatku roka 2023 a očakávaného rastu maloochodných cien energie v roku 2024. Vysoká inflácia a prehnatý trh práce podľa očakávania udržia tlak na mzdy, čo prispieje k vyššiemu rastu jednotkových nákladov práce. Väčšina faktorov obmedzujúcich slovenský vývoz by však mala do konca roka 2023 ustúpiť, čo by malo viesť k silnému rastu vývozu.	Slovenská ekonomika by mohla ťažiť z realizácie národnej stratégie vlády pre výskum a inovácie, ktorej cieľom je zjednotiť zafazujúcu reguláciu a zlepšiť pracovnú silu prilákaním a udržaním vpadených mladých ľudí. Slovensko by mohlo podporiť automobilový priemysel ďalším zlepšovaním miestnych podmienok pre investície a inovácie.

Zdroj: Európska komisia.